

Európai kultúra | nemzeti örökség

MAGYAR KÖNYVTÁROSOK VIII. VILÁGTALÁLKOZÓJA

2018

KÖNYVTÁRI INTÉZET

218

Magyar Könyvtárosok
VIII. Világtalálkozója
Budapest

2018. november 6–7.

KÖNYVTÁRI INTÉZET

A kiadvány megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Szerkesztette: Csaba Attiláné

Nyelvi lektor: Dauner Orsolya Cecília

Tördelő szerkesztő: Tóth-Jávorka Brigitta

A világtalálkozó emblémáját tervezte: Fazekas Andrea

Kiadta a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: Fehér Miklós igazgató

ISBN 978-963-201-646-7

© Könyvtári Intézet Budapest, 2019

Nyomás és kötés: NALORS Grafika Kft.

Felelős vezető: Szabó Gábor

Fehér Miklós – a Könyvtári Intézet igazgatója

„Európai kultúra – nemzeti örökség”
Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója
2018. november 6–7. Budapest

A világ különböző pontjain működő magyar könyvtárakkal és könyvtárosokkal való kapcsolattartás, ezen belül a Könyvtári Intézet és partnerei által szervezett világtalálkozók alapvető anyaországi indítéka a közös magyar szellemi örökség megőrzése és hagyományozása, a magyar azonosságtudat támogatása. A könyvtáraknak – határokon innen és túl – meghatározó szerepük van a közösségteremtésben. A könyvtári rendszer működtetése és folyamatos fejlesztése alapvető cél, mert ennek révén erősödik a könyvtárak társadalmi szerepvállalása, válik biztosítottá a hosszú távú fenntartás, működhetnek az országos szolgáltatások, és oldható meg a könyvtáros szaktudás megújítása.

A Világtalálkozó a szellemi örökség megőrzésén munkálkodó könyvtáros szakemberek ünnepi pillanata. A 2018-as esemény ünnepélyességét emelte, hogy a résztvevők – a szervezők tudatos időpont-egyeztetésének eredményeképpen – egyúttal köszönthették az Országgyűlési Könyvtárat alapításának 150 éves évfordulóján. Az Országgyűlés Hivatala és az Országgyűlési Könyvtár az esemény házigazdájaként meghatározó szerepet vállalt a kétnapos konferencia szervezésében, az előkészületektől a teljes körű lebonyolításáig. A konferencia első napja az Országházban került megrendezésre. Az Országgyűlés Hivatala a költségek és a szervezési teendők biztosításával nagymértékben hozzájárult az esemény sikerességéhez.

A Magyarországon kívül tevékenykedő könyvtárosoknak fontos megerősítést, támaszt és szakmai biztonságot jelent a rendszeres, anyanyelvű szakmai továbbképzés. Erről a Kárpát-medencei könyvtárosok esetében a nemzeti könyvtár keretében működő Könyvtári Intézet gondoskodik, az Emberi Erőforrások Minisztériuma minisztere és Kulturális Államtitkársága támogatásával. Az Intézet kiépítette a Kár-

pát-medencei magyar könyvtárosok továbbképzési hálózatát. 2007-től a határon túl létrehozott bázisképzőhelyekkel együttműködve, évente mintegy 200–250 határon túli kolléga számára nyílt meg a magas szintű, anyanyelven történő szakmai továbbképzés lehetősége.

A továbbképzés mellett egy egyedülálló kezdeményezés is kaput nyit a határon túli kollégák felé. Az Országgyűlés Hivatala és az Országgyűlési Könyvtár Kövér László házelnök úr támogatásával először 2012-ben hirdette meg a határon túli fiatal magyar könyvtárosoknak szóló ösztöndíjprogramját, amely azonnal rendkívül sikeressé vált. A 2018-ban már hetedik alkalommal zajló négyhetes anyaországi tartózkodás lehetővé teszi a résztvevő könyvtáros kollégák számára a személyes szakmai kapcsolatok kiépítését, megerősítését, az együttműködési gyakorlatok kialakítását, és egyben a szakmai továbbképzést. Az eddigi programokon közel száz külföldi magyar könyvtáros vett már részt Felvidéktől a Kárpátalján és Délvidéken át Erdélyig. Nagy örömünkre szolgált, hogy a Világtalálkozó a jelenlétükkel ők is köszönthették a Konferenciát és a jubiláló Országgyűlési Könyvtárat.

A ciklikusan megrendezett Világtalálkozó a határon túlra is elérő képzések mellett páratlan lehetőség a koncepcionálásra, az együttműködés még szélesebb fórumának összehangolására, a tapasztalatcserére és a szakmai egyeztetésre. Eddig az alábbi években került sor könyvtáros világtalálkozóra: 1980-ban, 1985-ben, 1992-ben, 1996-ban, 2000-ben, 2004-ben és 2013-ban. Mint látható, a magyarországi könyvtáros szakma 1980 óta rendszeresen, 4–9 éves periódusokban rendezte meg a külföldi és a hazai könyvtárosok világtalálkozóját.

A 2018-as alkalmat az a szándék is vezérelte, hogy Magyarországon a nemzetpolitika részeként értelmezhető, a kulturális területre vonatkozó „kulturális alapellátás” modell, melynek határon túli kiterjesztése lehetséges a már eddig is jó tapasztalatokkal rendelkező könyvtári és egyéb közgyűjteményi intézményrendszer külföldi tevékenységének továbbfejlesztése révén. Ennek érdekében a VIII. Világtalálkozó tematikája az Európai kultúra – nemzeti örökség könyvtári megőrzésének, bemutatásának, hozzáférhetővé tételének hazai és határon túli jó gyakorlataira, műhelyeire, szervezeteire fókuszált. Kiváló előadók hoztak remek

példákat arra, hogy a könyvtáros szaktudás és a kincset érő gyűjtemény találkozása milyen mértékben támogatja a korszerű szolgáltatáspolitikát. Ennek eredményeképpen egyre mélyebb és összetettebb hozzáfé-
rés biztosítható a magyarság számára az egyetemes kulturális örökség
könyvtárakban őrzött tartalmaihoz.

A VIII. Világtalálkozó kezdetén az Országház főrendiházi üléstermében Bellavics István, az Országgyűlés Hivatalának közgyűjteményi és köz-
művelődési igazgatója mondott ünnepi köszöntőt. A konferenciát Hiller
István, az Országgyűlés alelnöke nyitotta meg. Az ünnepség keretében
került sor az Országgyűlés elnöke által alapított Nagy Miklós-díj átadá-
sára, melyet olyan személy kaphat, aki tevékenységével kiemelkedően
segíti az Országgyűlési Könyvtár tevékenységét, gyűjteményének építé-
sét vagy szakmai projektjeit. Az idei évben először odaítélt díjat Horváth
József, a Nemzeti Közszerzési Egyetem főtitkára vehette át.

Az Országgyűlési Könyvtár alapítását az 1868-as házszabály 215.
paragrafusa mondta ki. Az alapítási cél azon könyvek, nyomtatványok
vagy egyéb kiadványok beszerzése volt, melyek a törvényhozási mun-
kálkodásnál szükséges adatokat tartalmazznak. Az elmúlt másfél évszáz-
ad során az Országgyűlési Könyvtár szervezeti struktúrája, olvasóinak
köre, valamint szolgáltatásai együtt alakultak a változó időkkel. A ju-
bileumi év lehetőséget biztosít a könyvtár és az olvasók kapcsolatának
további megújítására, a szolgáltatások még tartalmasabbá tételére.

A Világtalálkozó két napja alatt 487 résztvevő, több mint 100 képviselt
intézmény, összesen 15 ország, 21 előadás, 22 előadó volt részese a
szakmai programnak, melyet beszélgetés, konzultáció, kulturális töl-
tekezés egészített ki. A rendezvény sikerességéhez hozzájárult, hogy a
Magyar Könyvtárosok Egyesülete, az Informatikai és Könyvtári Szö-
vetség, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári és Infor-
mációs Központ és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szakértői támoga-
tásával, az Országgyűlési Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtári Intézetének közös szervezésében valósult meg. A rendez-
vényt az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Országgyűlés Hivatala,
a Nemzeti Kulturális Alap támogatta. A szervezők és a Világtalálkozó
résztvevői ezzel a rangos eseménnyel közösen köszöntötték az Orszá-

gos Széchényi Könyvtárban előző nap megnyílt *A Corvina Könyvtár budai műhelye* című kiállítást, a nemzet könyvészeti értelemben legnagyobb bemutatkozását és az azt bemutató nemzeti könyvtárat is.

Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója 2018. 11. 07. A résztvevők megtekinthették az Országos Széchényi Könyvtár 2018. 11. 05-én megnyílt Corvina-kiállítását.

A képen: Johannes Thuróczy: Chronica Hungarorum

https://corvina.hu/wp-content/gallery/diszgal-inc1143/hub1_inc1143_matefoto_1239.jpg

A konferencia első napjának eseményei az Országház főrendházi üléstermében zajlottak, és az Országgyűlési Könyvtár volt a házigazda, míg másnap az Országos Széchényi Könyvtár Budavári Palotában található műemlék épülete adott otthont a program folytatásának, a házigazda ott a Könyvtári Intézet volt.

A Parlamentben a gyülekező könyvtárosokat a Fülekről (Közép-Szlovákia) érkezett Pro Kultúra Füleki Férfikar gyönyörű kórusmuzsikája

lepte meg. Az európai és a nemzeti kultúránk reprezentatív bemutatását nyújtó zenei válogatás ráhangolta a résztvevőket az esemény különleges, érzelmeket is kiváltó méltóságára. A résztvevők a már említett köszöntők és a Nagy Miklós-díj átadását követően Hiller István alelnök úr személyes hangvételű beszédét hallgathatták meg, aki összefoglalta az Országgyűlési Könyvtár történetét, méltatta a könyvtárak elévülhetetlen szerepét a tudás és kultúra megőrzésében és közvetítésében. Ezután az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkársága nevében Dr. Fülöp Péter szólt a résztvevőkhöz, kiemelve a könyvtárügy fontosságát a nemzetet a kultúra területén egységesítő törekvésekben. Majd Dr. Redl Károly, az Országgyűlési Könyvtár igazgatóhelyettese tartott előadást, aki a 150 éves könyvtár múltját, alapítási körülményeit és napjaink törekvéseit mutatta be.

Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója 2018. 11. 06. Országház Főrendházi ülésterem. Dr. Redl Károly előadását tartja.

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

A konferencia címadó előadását Dr. Monok István, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtári és Információs Központ főigazgatója tartotta, elemezve az európai kultúra értékeit, a humán műveltség múlt- és jelenbéli szerepét, az annak továbbörökítéséért felelős könyvtárak he-

lyét. Dr. Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója ehhez kapcsolódva szólt azokról a jelenségekről, melyek az európai kultúra modifikálására, a magyar örökség más nemzet múltjaként történő bemutatására utalnak. Nemzeti kultúránk értékeit, eredményeit, mi-benlétét ezért is szükséges mihamarabb az európai kulturális közvetítő fórumokon, felületeken megjeleníteni. Ezt követően a Világtalálkozó résztvevői még 18 előadást hallgathattak meg, melyből tízet a határon túlról érkező műhelyek, könyvtárak munkatársai tartottak, elemezve, értékelve a nemzeti kultúra megőrzése, továbbörökítése terén végzett saját tevékenységüket. A teoretikus megközelítésű előadások mellett nagyobb számban a példaértékűnek tekinthető gyakorlatokat bemutatók hangzottak el. A konferencia ezáltal teljesítette hármasküldetését. Fórumot adott a nemzeti könyvtárügy számára, erősítve és elősegítve a könyvtáros hivatás megbecsülését. Lehetőséget biztosított kapcsolatok teremtésére, megerősítésére. Végül – a gyakorlati ismeretek és tevékenységek átadásával – inspirált, innovációra ösztönzött, azaz utat mutatott az egyes intézmények számára tevékenységük színesítéséhez, együttműködéseik szélesítéséhez, a könyvtárak közötti integráció gazdagításához.

A Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója megköszönte a szervezők és a támogatók áldozatos munkáját, további sikereket kívánt az Országgyűlési Könyvtárnak, majd annak kinyilvánításával zárult, hogy négy év múlva, 2022-ben ismét találkozunk!

A résztvevők visszajelzései szerint a Világtalálkozó betöltötte küldetését, ösztönzően hatott az európai kulturális örökséget kezelő, s benne a magyar kulturális emlékezetet láttató könyvtáros közösség széles, világszintű együttműködésben megvalósuló munkájára.

A konferenciakötet közreadásának célja, hogy emlékeztessen bennünket a Világtalálkozó gazdag eseménysorára. A találkozón elhangzott előadások teljes tartalomban való közlésére ebben a kötetben természetesen nem vállalkozhatunk. Az itt közreadott tömörítvények viszont felvillantják azokat a legfontosabb gondolatokat, javaslatokat, megoldásokat, melyek figyelembe vételével a magyar könyvtárügy szereplői a továbbiakban is hatékonyan tudják menedzselni saját in-

tézményüket, tevékenységüket. Az előadások teljes szövegű közlésére a Könyvtári Figyelő – közreadója az Országos Széchényi Könyvtár–, a Könyv Könyvtár Könyvtáros – közreadója a Könyvtári Intézet – és a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás – közreadója a Budapesti Műszaki Egyetem Országos Műszaki és Információs Központ és Könyvtár – vállalkozik. E folyóiratok egymást követő lapszámaiban jelennek majd meg az előadások. Forgassák ezeket a kiadványokat is haszonnal!

Dr. Fülöp Péter – különmegbízott, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Kultúráért Felelős Államtitkárság

Köszöntő

A Kultúráért Felelős Államtitkár megbízásából köszöntöm Önöket a Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozóján az Országgyűlés épületében, ahol 150 éve működik már az Országgyűlési Könyvtár, kezdettől fogva egyik meghatározó intézménye a magyarországi könyvtári rendszernek.

A Kultúráért Felelős Államtitkárság célul tűzte ki, hogy a kulturális intézményrendszer – beleértve a könyvtárakat, levéltárakat, művészeti intézményeket, múzeumokat – minőségi kultúrához való hozzáférést biztosítson mindenki számára.

Ehhez elkészítjük az ország kulturális térképét, összehasonlítva a kulturális intézmények szolgáltatásait európai viszonylatban, optimalizáljuk az intézmények működését, és meghatározzuk a közös, mindenki által elfogadható irányelveket.

Előttünk álló fontos feladat még, hogy megalkossuk a következő évekre vonatkozóan az ágazat és az egyes szakterületek stratégiáját. A stratégiák megalkotása során kiemelten figyelembe vesszük, hogy mit vár el a közösség, milyen kulturális igényekre kell adekvát válaszokat adnia.

A világtalálkozó idei kulcsmondata: *„Európai kultúra – nemzeti örökség”*.

A jelenlegi helyzetben az európai kultúra és a nemzeti örökség egyidejű megőrzése a könyvtárak számára is kiemelt feladat. A kulturális tárca most foglalkozik nemzeti örökségünk megőrzésének bővítését célzó jogi szabályozás előkészítésével. A magyar vonatkozású webtartalmak megőrzésére előkészítjük a webarchiválásról szóló törvényt, fölzárkózva ezzel azon országok sorába, akik ezt a kérdést már rendezték. A köteleispéldány-rendelet új szabályozásával is a kulturális értékeink megőrzését szeretnénk előmozdítani. A digitális tartalmak hosszú távú megőrzése mellett fontos kiemelnünk a könyvtári kölcsönzések számának folyamatosan imponáló évi 23 milliós adatát. Elmondhatjuk, hogy

a magyarországi könyvtári rendszer korszerű és minőségi szolgáltatásával messzemenően hozzájárul a nemzet jólétéhez, a tudás és az információs műveltség megszerezhetőségéhez, a közösség fejlesztéséhez, a versenyképesség és a foglalkoztatás növeléséhez.

Az európai színvonalhoz a könyvtári minőségügy fejlesztésével is hozzájárulunk, 24 órában elérhető online szolgáltatások és adatbázisok fejlesztésével.

Elmondhatjuk a határon túl élő magyar könyvtárosok munkájáról, hogy nagyon fontos feladatuk van a határon túli területeken, segíteniük kell a magyarság nemzeti identitásának, kultúrájának megőrzését.

A „Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozóján” a rendezvény résztvevői részvételükkel kinyilvánították, hogy a magyar nemzethez tartozónak vallják magukat. Ugyanakkor a magyar nyelv és a kultúra megőrzése mellett a szülőföldjükön való boldogulásuk is fontos cél.

Az anyanyelvünk az a háló, amelynek segítségével megértjük és befogadjuk a világot, kultúrát teremtünk belőle. Magyar nyelvű, magyar kultúrát. Ez a miénk, de ez az, amit megoszthatunk másokkal. A határainkon túlról érkezettek, a magyaron kívül más nyelvet is használnak, más kultúrát is képviselnek, tehát gazdagítják közös kultúránkat.

A könyvtárosság az a szakma, amelyik már több mint húsz évvel ezelőtt nagyon közel került az új kor legdinamikusabban fejlődő szakterületéhez, az informatikához. A könyvtárak falain belül nagyon hamar megjelentek a számítógépek, és a könyvtárosok nagyon hamar megtalálták azokat a lehetőségeket, amelyekkel a munkájukat támogató, munkájuk hatékonyságát megsokszorozó, a könyvtárak falait képletesen lebontó eszközzé változtatták a pusztán bitek és bájtok manipulálására képes számítógépet. A felsőoktatásban a könyvtárosképzés volt az a terület ahol már több mint húsz évvel ezelőtt informatikus-könyvtáros képesítést lehetett szerezni, és ezzel az egyik legrégebb foglalkozás véglegesen összefonódott az egyik legkorszerűbb szakterülettel, saját magát kényszerítve arra, hogy lépést tartson az informatika hihetetlenül dinamikus fejlődésével. Ez a fejlődés alakította át a könyvtáros szakmát, ez tette információ-előállító, -kezelő és -közvetítő szakemberré a könyvtárost, óriási lehetőségeket adva a könyvtáros kezébe. Megszülettek azok a könyvtári rendszerek és korszerű, akár otthonról is elérhető könyvtári szolgáltatások, amelyekről az előző generációk még álmodni sem tudtak, és amelyek igénybevételét a 98 milliós felhasználói adat igazolja.

Ma a „Google-generáció” tagjai újabb kihívások elé állítják a könyvtári szakmát, és ezekre a kihívásokra kell gyors megoldásokat keresni. Azt hiszem, a továbbképzések és a szakmai tudás megújításának fontosságáról nem kell részletesebben szólnom, ez mindannyiunk számára egyértelmű. A könyvtár mindig a rendszerezett tudás hiteles helye volt, viszont ma, a digitális korban tudnunk kell, hogy az internet információáradata sok hamis, vagy téves információt tartalmaz.

A szerzői jogi szabályok alakulása folytán a könyvtárakban több ismeret és tudás érhető el, mint az internet világában, ez okból, továbbá azért, mert a könyvtár közösségi hely is, a könyvtár vonzereje megmarad.

Meg kell említeni a könyvtáros szakma kiemelkedő sajátosságát, a rendkívüli szolgáltatáskészségét, segítő szándékát és mindebben a világméretű összefogást.

A világtalálkozó sikere azon is múlik, hogyan veszünk részt. Ha nyitottak vagyunk, figyelünk a másokra, nagy az esélye annak, hogy jó találkozásra kerül sor, amelyben kapunk és adunk is valamit.

Úgy gondolom, Önök nyitottan érkeztek ma ide, befogadó figyelemmel fordulnak egymás felé, sokszorossá téve a megértés és a közös gondolkodás lehetőségét. Biztos vagyok benne, hogy eredményes és tartalmas két napot töltenek együtt, megvalósítják mindazt, amiért újra megszervezték ezt a találkozót.

Dr. Redl Károly – az Országgyűlési Könyvtár igazgatóhelyettese

150 éves az Országgyűlési Könyvtár

A Magyar Országgyűlés könyvtárát napra pontosan 150 éve, 1868. november 6-án hozta létre a Képviselőház, a törvényhozó munka támogatására. A házszabály 215. paragrafusa írta le először, hogy „A Ház, tagjainak használatára könyvtárt állít, melybe azon könyvek, nyomtatványok, vagy egyéb kiadványok szereztetnek meg, melyek a törvényhozási munkálkodásnál szükséges adatokat tartalmaznak”.

A könyvtár 1869 végén a Nemzeti Múzeumban kapott egy helyiséget, 1870 márciusában pedig a Könyvtári bizottság elkészítette a megvásárolandó könyvek jegyzékét, így 1870-től a helyiség, a könyvek, a költségvetés és a személyzet biztosításával ténylegesen megkezdhette működését a Képviselőházi Könyvtár.

A Magyar Nemzeti Múzeum kijelölt szobájában mindössze kb. 1000 kötetet tudtak elhelyezni, így néhány hónap elteltével máris új helyszín után kellett nézni. Három évre kibérelték az egykori Sándor (ma Bródy Sándor) utcában az ún. Luby-házat, ahol 1873-ig működött a könyvtár. Ekkor még levéltárnok, írnok, illetve napidíjas segédek végezték el a teendőket. Az évente megszavazott könyvtári költségvetés segítségével a könyvtár állománya rohamosan gyarapodott, 1873-ban már 7505 kötetes volt. 1872-ben az elhunyt Ghyczy Ignác képviselő gyermekei a Képviselőháznak ajándékozták apjuk 14.500 kötetes könyvtárát, amit azonban hely hiányában csak 1873 második felében kezdtek feldolgozni. 1873-tól az Ybl Miklós tervei alapján épült Képviselőház adott otthont a könyvtárnak. A Könyvtári bizottság döntött arról, hogy a Ghyczy-könyvtár egy részét a Sándor utcai Képviselőház társalgójában és ebédlőjében helyezték el, és biztosítani kívánták a könyvek használatát is. Már 1873-ban és 1874-ben is megjelent nyomtatott könyvtári katalógus. A könyvek „betűszerinti”, és „szakszerinti lajstroma” fontos munkaeszköz volt a könyvtárosoknak és a törvényhozás tagjainak egyaránt. 1875-ben nevezték ki az első könyvtárnokot, Bassó Ármint (1834–1884), aki egy személyben volt a könyvtár felelős vezetője, gyarapítója, rendezője és az olvasók kiszolgálója. *(A derék Bazsó című nekrológban Mikszáth Kálmán is megörökítette a könyvtáros személyét, ami Az én halottaim című kötetében jelent meg.)*

A könyvtár, megalapításától kezdve, a Magyar Országgyűlés hivatali szervezetének egységeként működött, hármaskör felügyelet alá tartozott: irányítását a képviselőház állandó bizottságaként működő Könyvtári bizottság, és végső fokon a képviselőház plenáris ülése látta el. A Könyvtári bizottság rendszeres ülésein a képviselők megvizsgálták a könyvtár helyzetét, feladatait és azok végrehajtását, ugyanakkor meghatározták a következő időszak tennivalóit és annak költségvetési-pénzügyi kereteit. Folyamatosan figyelemmel kísérték és ellenőrizték a könyvtár munkáját, állást foglaltak és határozatot hoztak a jelentősebb szakmai, politikai és gazdasági-pénzügyi kérdésekben. Tevékenységükről és a könyvtárról időszakonként jelentést kellett tenniük a képviselőháznak. 1878-ban csereviszonyt létesítettek a belga, a német, az osztrák, a porosz, a svéd, az olasz, a norvég, a dán, a francia és a horvát parlamenttel, 1881-ben az angol alsóházzal, 1884-ben pedig az Amerikai Egyesült Államokkal.

1881-től dolgozott az intézményben Küffer Béla, aki aztán 1884-től két évtizeden át volt a könyvtár vezetője, melyet céltudatos és következetes munkával a tudományosság és a szorgalom ötvözésével, a törvényhozás intenzív támogatásával „a szakkönyvtárak között mintakönyvtárrá” fejlesztett, és „európai színvonalra emelt”.

A Képviselőházi Könyvtár alapvető feladata a törvényhozók munkájának, kulturális-tudományos érdeklődésének támogatása volt, így főként jogtudományi és történettudományi köteteket gyűjtött. Az intézmény nagy arányban kölcsönzött gazdag állományából a képviselőknek, és szépirodalmi igényeiket is kielégítette. 1892-ben készítették el az első cédulakatalógust, mely a Küffer Béla összeállításában 1894-ben kiadott, az 1866 és 1893 közötti időszakban beérkezett műveket tartalmazó kötetkatalógus szerkesztését is segítette. Ekkor már az állomány közel 33.000 kötetből állt. 1893-ban fogadta el a Képviselőház Ugron Gábor erdélyi képviselő indítványát, mely segítségével megindulhatott a régi országgyűlési dokumentumok beszerzése. Ez a munka több évtizeden át zajlott, és a későbbi Magyar Parlamenti Gyűjtemény alapjait tette le.

Az 1885-től épülő új Országház épületében Steindl Imre építész a könyvtár számára tágas teret tervezett, a Képviselőház Könyvtári bizottsága pedig folyamatosan figyelemmel kísérte az építési és berendezési munkálatokat. 1902 nyarán a könyvtár ötvenezres állományát átköltöztették az új épületbe, amelyet az impozáns nagytermen kívül még

nyolc további teremben helyeztek el. A főemeleten díszes olvasótermek is várták a képviselőket és a főrendiházi tagokat.

A két háború közötti igazgató Nagy Miklós 34 évig volt a Képviselőházi Könyvtár munkatársa, és ebből 22 évet töltött könyvtárvezetői funkcióban. Tudományos színvonalra emelte az intézmény munkáját, nagy tudása mellett személyiségét szerénység jellemezte. Munkatársaihoz jó kapcsolat fűzte: egyszerűsége, humanizmusa, segítőkészsége a tudományos kutatás hangyaszorgalmával párosult a könyvtári ügyek előbbre vitelében is. Bibliográfusi tevékenysége is számottevő: az ő összeállításában, majd szerkesztésében jelent meg a Képviselőházi Könyvtár 1912. és 1913. évi gyarapodásának katalógusa, valamint a könyvtár 1929-es és 1932-es katalóguskötete is.

A folyamatosan gazdagodó gyűjtemény számos olyan könyvet, sajtóterméket, országgyűlési dokumentumot tartalmazott, amely más magyarországi könyvtár állományában nem volt megtalálható, így egyre több kutató, egyetemi tanár, miniszteriális dolgozó kért engedélyt a könyvtárhasználatra. Számukra 1934. október 19-én nyílt meg két olvasóterem. A statisztikák szerint a húszas években az „idegenek” olvasóforgalma már a törvényhozókénak 2–2,5-szerese, a harmincas években pedig 3–4-szerese is volt.

Az 1945 után érvényesülő kultúrpolitika és a parlament szerepének változása következtében a könyvtár egyre hosszabb nyitvatartással várta az olvasóközönséget. Trócsányi György igazgató a Könyvtári bizottság ülésein többször síkra szállt a zárt jellegű könyvtár nyilvánossá tétele mellett, mivel világosan látta, hogy ez a jövő útja. 1949-ben felgyorsultak az események, 1950. szeptember 1-jén már 10–20 óráig, korlátozott nyilvánossággal üzemelt az intézmény, majd 1953-ban Vértessé György igazgató vezetésével mint „politikai alapkönyvtár, teljes nyilvánosságú tudományos közkönyvtár” kezdte meg új időszakát. Ekkor ért véget az Országgyűléssel fennálló szervezeti kapcsolat, a továbbiakban az intézmény a kultuszminisztérium felügyelete alatt működött. A rendszerváltozás hatására 1990 októberében az Országgyűlés elnöke és a művelődési miniszter megállapodást írt alá arról, hogy 1991. január 1-jével „helyreállítja az Országgyűlés és az Országgyűlési Könyvtár történetileg kialakult szerves kapcsolatát”. 1991 májusában a képviselők munkájának könyvtári tájékoztatási eszközökkel való segítése érdekében megalakították a Képviselő-tájékoztatási Osztályt is azzal a céllal, hogy információval és dokumentumokkal lássa el a képviselőket és szakértőiket, a frakciókat,

a bizottságokat, valamint a hivatal dolgozóit. Az intézmény a törvényhozás könyvtáraként is megőrizte nyilvános közkönyvtári és országos tudományos szakkönyvtári feladatait is.

A könyvtár életének utolsó jelentős változására 2013 és 2014 között került sor. Kövér László házelnök felállított egy bizottságot, amelynek feladata az Országgyűlési Könyvtár tevékenységének, szervezetének, elhelyezésének teljes átgondolása volt. A bizottság javaslatot tett a könyvtár belső tereinek átalakítására és korszerűsítésére, a könyvtár gyűjteményének és szolgáltatásainak megújítására. E folyamat keretében többek között megújult az olvasóterem, bővült a kézikönyvtár és jelentős nagyságrendű külföldi könyvrendelésre is sor került.

Ásványi Iлона – az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöke

Egyházi könyvtári szolgáltatási modell

A magyarországi felekezeti könyvtárak a szocializmus győzelme utáni kényszerpihenő után, az 1990-es évek elején éledtek újra. Ebben nagy szerepe volt az 1994-ben megalakult Egyházi Könyvtárak Egyesülésének. Fejlődésükben és fejlesztésükben az akkor még közművelődésinek nevezett települési könyvtárak szolgáltak mintául. A gyűjteményüket, szolgáltatásaikat és kutatói szokásokat tekintve muzeális-történeti és modern teológiai szakkönyvtárak újjáéledésének az volt útja-módja, hogy vállalták a nyilvánosságot, és elláttak közgyűjteményi feladatokat is.

A digitális szolgáltatásokat vizsgálva: minden egyházi könyvtárban folyik számítógépes katalogizálás, adatbázis-építés és egyéb digitalizálás. A két jellemző modell: a muzeális gyűjteménnyel bíró könyvtárak közül sokan teszik közzé védett állományukat digitalizálva, adatbázisban, CD, DVD és hasonló kiadások formájában. Ezekben a digitalizálás célja: elsősorban állományvédelem, valamint a tudományos kutatás támogatása és ismeretterjesztés. A modern könyvállománnyal rendelkező szakkönyvtárak – különösen is a felsőoktatásiak – analitikus és szövegszerű feldolgozást végeznek, nagy hangsúlyt fektetve az adatbázis-építésre, ezek használatának tanítására és a nyílt hozzáférés biztosítására az oktatás szolgálatában.

Az egyházi könyvtári modell két jellemző példája a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban és a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtárában folyó munka.

A kalocsai könyvtárban az 1990-es évek közepén kezdődött el a számítógépes feldolgozás Orbis programmal, a régikönyv-gyűjteményre koncentrálva. 2007-ben tértek át a Corvinára, az Antik adatbázist 2012-ben konvertálták. 2004-ben pályázatból szereztek be az első, digitalizálásra alkalmas gépparkot, elkészült az első honlap. 2005-ben jelent meg a Kalocsa kincsei című, a könyvtár ritkaságait bemutató CD-sorozat első darabja, 2006-ban a 2. és a 3. rész, 2009-ben a 4. DVD. 2010-ben digitális kamerával megkezdték a nagyméretű ősnymtatvány és antikvakötetek fotózását. 2014-től professzionális szkennelvel elkezdődött a kódexek digitalizálása. 2015-ben történt az új e-könyvtár-szolgálat-

tás bevezetése. 2144 digitalizált mű érhető el itt. A helyi adatbázisban 4818 kötet. A védett állományból a fontosabb oldalakról 74.056 db kép készült.

A nyíregyházi görögkatolikus főiskola könyvtárában 2013 óta építik a Corvina integrált rendszerében a saját könyvtári adatbázisukat. A könyvtár állománya teljességgel feldolgozott, a gyűjteményes művek és a könyvtárba járó periodikák analitikusan is. Katalógustételeik integrálódtak a MOKKA-R-be és UNITAS-ba. Egy nemzeti vallási repertórium hiányában kezdték el bedolgozni a MATARKA-ba a retrospektív és kurrens görögkatolikus periodikákat. A kurrens lapok feldolgozása naprakész, az 1945 előtti lapokkal 2018 végéig, az 1945 utáni lapokkal 2019 végéig készülnek el. A könyvtárosok feladatkörébe tartozik az MTMT-adatbázis építése is. A másféle, szöveg és képszerű digitalizáló munkát a fenntartó főiskola által koordinált Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport végzi. A felhasználóképzést is alapvetően a teológiai tanárok tartják, de a könyvtárosok a főiskola folyóiratában rendszeresen hírt adnak az új információkeresési lehetőségekről.

Néhány további kiváló gyakorlat:

Az Evangélikus Országos Könyvtárban az Arcanum segítségével részben megvalósult, részben folyik egy nagyszabású projekt, melynek eredménye a Magyar Evangélikus Digitális Tár és az Evangélikus Levéltári Források. 2017-re a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottságának a támogatásával valósulhatott meg több mint 500.000 oldal digitalizálása. A második fázisban, 2018-tól kezdve, immár támogatás nélkül folytatódik a munka a Forum Hungaricum Kft. részvételével.

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtárában 2015-ben indult el egy digitalizálási projekt, mely a modern protestáns teológiai szakirodalom közzétételére irányul. Az egyetem a digitalizálást a Magyarországi Evangélikus Egyházban zajló tevékenységgel összehangoltan végzi. Amíg az országos könyvtárban a digitalizálás a szerzői jog által nem védett műveket érinti, addig az egyetem által digitalizált dokumentumok védettek. 361 dokumentum csak az egyetem belső hálózataán érhető el, 91 dokumentum pedig jelszóval védett, zárt felületen.

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban 2014-ben kezdődött el egy nagy digitalizálási munka. A cél a kutatómunka segítése volt, különösen a Fragmenta Codicum csoport által végzett, folyamatban lévő

kódexkutatás és kódexkatalógus munkálatainak segítése, felgyorsítása és facsimile kötetek megjelentetése. Az alaposan átgondolt, nagy vállalkozás lépései a következők voltak. Az alapelvek leszögezése, preferenciák meghatározása és a digitális dokumentumok közzétételének szabályozása. Speciális könyvszkenner megvásárlása. Digitalizáló munkakör és az informatikai virtualizációs környezet megteremtése. Értékpreferencia felállítása. A digitalizált dokumentumok szolgáltatása a könyvtár honlapján.

A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárában 2004-ben fogtak bele a digitalizálásba, ötletszerűen, önerőből. A Svájci Protestáns Egyházak Segélyszervezetétől kapott támogatásból vettek egy síkgyas szkennert, és a saját tanáraik könyveit, jegyzeteit digitalizálták, illetve erdélyi egyházi folyóiratokat. Bedolgoztak az Erdélyi Magyar Műszaki Társaság digitalizációs projektjébe. 2015-ben önerőből létrehozták a Digitális Archívumot az addig elkészült anyagból.

2016 tavaszán-nyarán született meg a szegedi Gál Ferenc Főiskola Könyvtárában az a terv, hogy a főiskola saját folyóirata tartalomjegyzék-szolgáltatása mellett, más teológiai folyóiratok tartalomjegyzékét is elkészítsék a MATARKA adatbázisba. A könyvtár gyűjteményébe tartozó kurrens folyóiratokat folyamatosan töltik fel. A tervek között a szegedi kiadású retrospektív katolikus sajtó feldolgozása is szerepel, mely kiegészítené a Szegedi Tudományegyetem Könyvtárában elkészített, digitalizált, repozitóriumban visszakereshető Délmagyarország folyóirat anyagát, és nagymértékben segítené az egyháztörténészek és helytörténészek munkáját.

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára tevékenységét 2015-től tudatosan a minőségirányítás szempontjai szerint végzi, ennek eredményeként 2018-ban, elsőként az egyháziak közül, elnyerte a Minősített Könyvtár címet. Az állomány feldolgozottsága 100%-os, naprakész. A könyvtár nem kölcsönöz, kiemelt szerepe van a helyben használatnak és a reprográfiai szolgáltatásnak. Az adatbázisok beszerzése és szolgáltatása az intézmény erősségének mondható. Levelezőlistákon, a honlapon, Facebookon, plakátokon, szórólapokon hívják fel az olvasók figyelmét ezekre. Félévente öt alkalommal szerveznek kutatómódszertani órát. A könyvtár igyekszik naprakészen gondozni az MTMT-t. A reprezentációs és kommunikációs tevékenységük a főiskola 2008-ban elkészült Arculati kézikönyvéhez igazodik. Folyamatosan frissül, és 24 órában áll rendelkezésre a könyvtár honlapja.

Barátné Dr. habil. Hajdu Ágnes – a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) a könyvtárosok és szakinformációs tevékenységet végzők, a könyvtárak és információs intézmények országos hatáskörű civil, nonprofit szervezete, amely 2018-ban ünnepelte megalakulásának nyolcvanharmadik születésnapját.

1. Az MKE legfontosabb adatai:

- Az MKE taglétszáma 2500 fő, amely a könyvtárosok 25-30%-os szervezettségét jelenti, és ezzel jelentősen meghaladja a hasonló kulturális szervezetek reprezentativitását a nemzetközi összehasonlításban is.
- Az egyesület szervezeti egységekre tagolódik:
 - 15 területi szervezet;
 - 12 szakterületi szervezet, szekció.

2. Kulturális örökség:

A kulturális örökség fogalma kezdetektől jelen van az egyesület felvállalt feladatai között, az a kulturális örökség, amely az emberiség szervező elvévé vált, és megjelenik mind a helyi, a nemzeti és a nemzetközi szinteken egyaránt, és reprezentálja a közösségek identitástudatát, pl. nemzeti, szakmai stb.

- Manifesztációja (tárgyi, szellemi) jelen van a könyvtárakban, közös felelősségünk ennek megőrzése.
- Tartalma szerint lehet egyetemes – általános, könyvtári, valamint egyesületi.

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete 1935. június 26-án az MTA dísztermében tartotta alakuló közgyűlését. Az ekkor megfogalmazott célok megvalósítása érdekében kitűzött feladatok:

- tudományos és ismeretterjesztő előadások tartása,
- könyvtáros- és levéltárosképző tanfolyamok rendezése,
- folyóirat vagy időszaki kiadvány közzététele és szakkiadványok megjelenése.

A kulturális örökség megőrzésének eszménye mind a feladatok, mind a célok között tetten érhető, akár csak az ezt követő több mint nyolcvan év során.

A jelenleg érvényes alapszabály tanúsága szerint az egyesület céljainak megvalósítása során a társadalom és az egyén közös érdekeinek, szükségleteinek kielégítésére az alábbi közhasznú tevékenységeket látja el (2. § 3. bekezdés):

a) Tudományos tevékenység, kutatás

A tudományos tevékenység ösztönzése, kultúráközvetítés, szakmai presztízsemelés, fiatal szakemberek elismerése, országos szakmai fórum teremtése.

b) Nevelés és oktatás, képességfejlesztés, a digitális írástudás, az információs műveltség elsajátításának támogatása, az egész életen át tartó tanulás folyamatának ösztönzése.

Műhelymunka, intézmények ösztönzése munkatársaik támogatására, kultúráközvetítés.

c) Kulturális tevékenység

Nő a könyvtárosok és a könyvtárak elfogadottsága, biztosított a kultúráközvetítés színvonala, a szakmai képviselőt támogatja a jogalkalmazást és a jogalkotás folyamatát.

d) Részvétel a kulturális örökség megőrzésének folyamatában

Gazdagodik a könyvtárügy és a társadalom kapcsolata, nő a könyvtárosok és a könyvtárak társadalmi elfogadottsága, a kulturális örökség értékeinek használata, védelme.

e) „A hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység.”

3. *A kulturális örökség a stratégiák tükrében:*

3.1. IFLA-stratégia (2016–2021)

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete tevékenységét sosem elszigetelten, hanem az IFLA-val (International Federation of Library Associations and Institutions = Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) szoros szövetségben és harmonizálva végezte. Éppen ezért érdekes, hogy a nemzetközi szervezet aktuális stratégiájában (2016–2021) hogyan jelenik meg a kulturális örökség megőrzése.

- a) A könyvtárak társadalmi szerepe (olvasás és műveltség, kapcsolódás a nemzetközi szervezetek programjaihoz, továbbépítkezés, szabványok)
- b) Információ és tudás (fenntartható információs környezet, méltányos szerzői jog, Marrakesh Treaty, internetkormányzás és semlegesség)
- c) Kulturális örökség (megőrző és konzerváló központok, a digitális megővás szabványa, katasztrófakockázat csökkentése)
- d) Képessé tétel, teljesítményfejlesztés (könyvtárak népszerűsítése az ENSZ 2030 Fenntartható fejlődés programjában, International Advocacy Programme (IAP), Building Strong Library Associations (BSLA) model and Africa IAP pilot, Vezetői program 2016–2018, megerősíteni az IFLA regionális és szektorális kapacitásait)

3.2 A Magyar Könyvtárosok Egyesülete stratégiája (2016–2021)

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete stratégiája (2016–2021) kidolgozása során tekintettel voltunk a fenti stratégiai irányokra, a trend-jelentésben megfogalmazott hatásokra, de természetesen a hazai jellemzőkre és feladatokra is. Céljainkat az MKE megalakulásának 80. évfordulójára választott mottónk is jól érzékelteti: Erős könyvtárak, felkészült könyvtárosok! Felkészült könyvtárosok. Hisszük, hogy az egyenrangú és innovatív társadalom biztosítékai az erős könyvtárak és a felkészült könyvtárosok. Ott fejlett a helyi társadalom, ahol könyvtári szakember dolgozik!

Átfogó cél:

A könyvtárak és könyvtárosok a versenyképes ország kialakításában betöltött meghatározó tevékenységének, valamint az általuk képviselt értékeknek a tudatosítása és képviselése mind a társadalomban, mind a kormányzati szervekben.

A könyvtári rendszer szerepének erősítése a nemzeti kulturális örökség megőrzésében és az információk közvetítésében, a tudástársadalom kihívásainak megfelelően.

A hozzáférés lehetőségeinek növekedésével a teljesítmények emelkedésének és a kitűzött célok megvalósításának elősegítése.

Célok:

1. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete és tagszervezetei működésének folyamatos fejlesztése, hatékonyságának, alkalmazkodási képességének növelése. A könyvtárosok szakmai identitásának erősítése.
2. Kezdeményező részvétel a könyvtárpolitika, valamint a szakirodalmi és információs politika alakításában. A társadalmi nyilvánosság területeinek erősítése, fórumainak igénybevétele.
3. Hatékony érdekérvényesítés és érdekképviselés. A szakmai érdekvédelmi tevékenység további erősítése, együttműködve más könyvtáros és civil szervezetekkel.
4. A könyvtáros szaktudás folyamatos megújításának és elismerésének biztosítása. A könyvtárosi hivatás megbecsülésének megőrzése és növelése.
5. A könyvtárosi ismeretek, kompetenciák és készségek fejlesztése, valamint ennek kapcsán időszakos felmérések a könyvtárak, könyvtárosok szerepéről, megítéléséről a szervezetek bevonásával.
6. Aktív részvétel a könyvtárosképzésben érdekelt felek párbeszédének folyamatos fenntartásában.
7. Az új partnerkapcsolatokra való nyitottság a könyvtárak társadalmi beágyazottságának és szerepvállalásának növelése érdekében.
8. Innovatív és hatékony módszerek keresése és megismertetése a várható kihívások kezelésében.

9. A könyvtárosok szerepvállalásának ösztönzése a digitális ökoszisztéma fejlesztésében: a digitális kompetencia fejlesztése a lakosság egészére, valamint célcsoportokra fókuszálva, az egyenlőtlenségek mérséklésére.

10. A nemzeti kulturális örökség megóvása és közvetítése, az információs műveltség, digitális írástudás, olvasásnépszerűsítés terjesztése érdekében programok kidolgozása, rendezvények szervezése.

11. A fiatal generációk bevonása és elköteleződésének elősegítése az egyesület munkájában.

12. A nemzetközi szerepvállalás erősítése. A határokon átvívelő szakmai kapcsolatok támogatása, különös tekintettel a Kárpát-medencei magyar könyvtárosok együttműködésére és a nemzetközi szervezetekben végzett munkára.

Az MKE működésének 83 éve alatt tehát hitet tett a kulturális örökség megőrzése mellett, különös tekintettel saját identitástudatunk ápolása, szakmai elköteleződésünk erősítése, a könyvtárosok kompetenciáinak kiteljesedése érdekében.

Bodnár Róbert – a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár munkatársa

Transsilvanica Digitalis

A kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárban a digitalizálás gondolata 2005-ben merült fel először. Kollégáink információszerző látogatást tettek többek között az Országos Széchényi Könyvtárban, majd ezt követően kisebb kezdeményezések voltak a svájci partnerektől kapott eszközökön.

A tényleges munka azonban csak 2008-ban kezdődött el, mikor egy nagyobb befektetéssel létrejött a különálló Digitalizáló Részleg: a részleg kapott egy A0-s formátumú szkennert is, mellyel immár a nagyméretű periodikagyűjteményt is digitalizálni tudtuk.

A digitalizált anyagok saját, új honlapon jelentek meg, mely ekkor még csak a belső könyvtári hálózaton volt elérhető. Ezen a honlapon több kategóriájú címlistában tudtak az olvasók böngészni, keresésre az oldalon belül vagy a dokumentumokban nem volt lehetőség. Erre csupán a letöltött PDF-formátumú dokumentumokon belül volt mód. A közzétett anyag nem volt ellátva metaadatokkal sem. Ez a HTML-lapokból álló digitális gyűjtemény változott át a későbbiekben a Transsilvanica nevű adatbázissá.

A dokumentumok kiválasztása mindig egy központi kérdés, igyekszünk a Kolozsvárra, Erdélyre vonatkozó anyagokat előnyben részesíteni, de ezen kívül, az állományvédelem részeként, rossz állapotban lévő dokumentumokat is digitalizálunk. Az olvasók és a raktáros kollégáink munkáját is megkönnyítendő, a nagyon sokat használt anyagokat is digitalizáljuk, illetve vannak anyagok, melyeket partnereink, olvasók kérésére teszünk elérhetővé, vagy projektek keretében részesítünk előnyben. Az anyagok legnagyobb része már nincs szerzői jogvédelem alatt, viszont van több, nemrég megjelent dokumentumunk is, melyet a jogtulajdonos beleegyezésével teszünk elérhetővé.

Minden digitalizált dokumentum megjelenik az online könyvtári katalógusban is, ahonnan link segítségével tudják elérni az olvasók.

Egy nagyobb előrelépés volt az új digitális könyvtárszoftver üzembe helyezése 2011-ben. Az ingyenes DSpace nevű szoftveren alapuló gyűjtemény immár teljesen szabadon elérhetővé vált az interneten, le-

hetővé téve mind az immár megjelenő metaadatokban, mind a teljes szövegben való keresést is. A jelenleg 4.2-es verzió alapuló oldal négy nyelven vált elérhetővé, az olvasó román, magyar, angol mellett németül is böngészheti a felületet.

A gyűjteményben nyolc kategória található, ezek közül megemlíthetjük a kéziratok, régi könyvek, vizuális anyagok és periodikák kategóriáját. Jelen pillanatban a gyűjteményben több mind 74 ezer dokumentum található (a pontosítás kedvéért a folyóiratszámok egy-egy dokumentumnak minősülnek). Ezeknek, gyors becslés szerint, mintegy 25-30%-a lehet magyar nyelvű, vonatkozású.

A régi, HTML-alapú gyűjtemény továbbra is megmaradt, sőt, ez a gyűjtemény nyerte el a Transsilvanica nevet, mivel jelenleg csak ki-mondottan Erdélyre vonatkozó anyagok kerülnek bele. Az egyszerűbb, listás megjelenítés főleg az idősebb olvasói korosztálynak kényelmesebb, könnyebben böngészhető. Azonban a következőkben a teljes, DSpace-re alapuló gyűjteményre gondolok, amikor a digitális könyvtárunkat említem, főleg teljessége és korszerűsége miatt is.

Amennyiben az elmúlt évek fontosabb pillanatairól szeretnék szót ejteni, akkor mindenképp meg kell említeni, hogy a digitális gyűjteményünk két fontosabb nemzetközi gyűjtemény, katalógus része is lett: még 2012-ben integrálódott az OCLC Worldcat-jébe, az OAIster nevű, ugyancsak az említett intézmény adatbázisán keresztül (2014-től a teljes könyvtári katalógus integrálva van). A második az Europeana, melybe évek óta szerettünk volna bekerülni, azonban ez 2016-ig nem történt meg. Sajnos a nemzeti aggregátorral nem sikerült az együttműködés, így önerőből próbáltuk véghezvinni az integrálást. Több éven át húzódo tárgyalások és próbálkozások után a The European Library (azóta már megszűnt) projekten keresztül sikerült végül eljuttatnunk adatainkat az Europeanába. A TEL-en keresztül való adatszolgáltatás nagy előnye volt, hogy az előfizetés fejében az általunk szolgáltatott Dublin Core metaadatokat a megfelelő Europeana-kompatibilis formátumra konvertálták. A TEL megszűnése számunkra azt is jelentette, hogy jelenleg a konvertálás problémájával küzdünk, tekintve, hogy az Europeana már nem fogad el más formátumú anyagot a saját formátumán kívül. Így az adatszolgáltatásunk ideiglenesen, a probléma megoldásáig, szünetel. Ennek ellenére is, a könyvtárunk által szolgáltatott gyűjtemény a teljes romániai Europeana-hozzájárulás nagy részét teszi ki.

A nemzetközi adatbázisokba való integrálódás velejárója lett, hogy visszamenőleg is próbáljuk optimalizálni saját adatainkat, javítani a metaadatok minőségén, más adatokkal is kiegészíteni őket, ellátni bélyegképekkel (thumbnail) a dokumentumokat, stb.

Régebbi terveink közé tartozott a vizuális anyagok nagyobb méretű digitalizálása, ezt korlátolt mértékben tudtuk megvalósítani. Az elmúlt években több mind 16 ezer képeslap (címlap, hátlap) került digitalizálásra, illetve a fényképgyűjteményünk digitális feldolgozása is megkezdődött. Utóbbiból már több mint 8.000 darab digitalizálása történt meg. Nagy problémát jelent azonban ezeknek az anyagoknak a feldolgozása, leírása; jelenleg mindössze 2.000 képeslap (négy városé, köztük Kolozsvaré) került be a digitális gyűjteménybe, külső segítség igénybevételének köszönhetően.

Hogy ne csak saját könyvtárunkról beszéljek, megemlítenék még pár erdélyi, magyar vonatkozású, történeti gyűjteményekre vonatkozó digitalizálási projektet, melyekben érdekes anyagokat találhatunk.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2005-től kezdte meg a digitalizálást, az OSZK-val együttműködve, majd 2011-től úgyszintén a DSpace nevű szoftvert használják Erdélyi Digitális Adattár név alatt. A teljes gyűjtemény nem, de bizonyos része szabadon elérhető. Előnyben részesítik a saját kiadványok digitalizálását.

A megyei könyvtárak közül megemlíthetjük a Bod Péter Megyei Könyvtárat Sepsiszentgyörgyről és a Kájoni János Megyei Könyvtárat Csíkszeredából, akik 2009-től kezdték el a digitalizálást, és ugyancsak hasonló, hogy az OSZK adatbázisaiban, a Magyar Elektronikus Könyvtárban és az Elektronikus Periodika Adatbázisban teszik jelenleg közzé az adataikat. Úgyszintén közös vonás, hogy helyi, regionális vonatkozású, érdekű anyagokat részesítenek előnyben („Székelyföld emlékezete”).

Továbbá megemlíthető a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára, illetve a marosvásárhelyi Teleki Téka erőfeszítése is. Ők a helytörténeti anyag mellett régiségeket, ritkaságokat is digitalizálnak. Az előbbi könyvtár anyaga a MEK-ben, a Téka anyaga sajnos jelenleg csak helyben olvasható.

Minden könyvtárnál nagy problémát jelent a humán erőforrás és az eszköztár (szkenner, tárhely), a megfelelő szoftverek és a szakképzés hiánya.

Végezetül megemlítenék egy országos méretű kezdeményezést, mely a Kulturális Minisztérium szárnya alatt foglalkozik a digitalizálás témájával. Az „E-kultúra – Románia digitális könyvtára” nevet viselő projekt két nagy célja egy romániai digitális könyvtár és egy országos közös katalógus megteremtése. Ebbe beletartozna több mint 550 ezer dokumentum digitalizálása és közzététele, illetve ezek közül legalább 200 ezer dokumentum aggregálása az Europeana felé. A projektben jelenleg 29 intézmény vesz részt, ezek közül mindössze 5 könyvtár, és a legnagyobb könyvtárak hiányoznak belőle, mind a Nemzeti Könyvtár, mind a nagy egyetemi könyvtárak (köztük a kolozsvári is). A legfőbb ok a cél megvalósításának különböző elképzelése, de remélhetőleg a közeljövőben a nézőpontok közelebb kerülnek, és nagyobb lesz az együttműködés. Már csak azért is, mert Románia nagyon hátul áll a javasolt digitalizálási, és az Europeanába beküldendő dokumentumok mennyisége szempontjából.

Dr. Darányi Sándor – a Swedish School of Library and Information Science (University of Borås) kutatója

A könyvtári informatika és a világháló trendjei

Újabban számos tanulmány foglalkozik a robotok elterjedésének mukaerőpiaci hatásaival. Részint az ily módon beharangozott fenyegetés miatt, részint bizonyos – mára már kultúrtörténeti fejleményként elkönnyvelhető – tények miatt, a könyvtárak jövőjére vonatkozó kétségek mellett megjelentek a könyvtárosokat a robotoktól féltő hangok is. Előadásom ezekre kíván reflektálni.

Kiindulásom az, hogy a könyvtári informatika a szakinformatikák egyike, párhuzamosan pl. az orvosi, régészeti, mezőgazdasági, néprajzi stb. szakinformatikával. Ezek módszertani kérdései átfedéseket mutatnak, a feldolgozási különbségeket a dokumentumok típusa, műfaja, az állományok nagysága, a szolgáltatások igényei okozzák. Ez a módszertani átfedés megkönnyíti, hogy a különböző szakterületek adatállományait egy nagyobb egység töredékeinek lássuk, és integrálásukra törekedjünk a publikáció közegetől függetlenül. Ebben az összefüggésben válik relevánssá az internet és a világháló.

A teljesség igénye nélkül, felismerhető néhány nagyobb trend, hatásuk pedig összeadódik, illetve kiegészítik egymást:

- A világháló a tudás egyetemes tárháza felé tart. Ez a virtuális állomány kétségbeejtően rendetlen, csak gépek által rendezhető állapotban van, két- vagy többretegű a szerkezete, valamint fluktuálva, de meredeken nő az állománya (jelenleg 14 exabyte, 2 évente duplázódik).
- Megjelent a dokumentumtípustól, nyelvtől, szakterülettől és műfajtól független „tartalombányászat”. Ez valójában nagy adatmennyiségekhez való felturbózott hozzáférés, gépi tanulás és „megoldástudomány” kombinációjával, egyben a mesterséges intelligencia belépési pontja. Ám ez nem új fejlemény, hisz a világháló tartalmának indexelését régóta robotok végzik.
- A tartalombányászat módszertana fokozatosan átfedésben van a tudományometriával, illetve a hálózattudománnyal.

- A jelenlegi „tartalomipar” tudományos szegmensén belül megjelennek a tudományos kiadás új formái is, pl. az OJS-szerkesztőrendszerek. Ezek tovább gerjesztik a Gutenberggel kezdődött információrobbanások sorozatát.
- A világháló a felhőszolgáltatások révén részben már közmű, feladatok elvégzésére gépidő és programkörnyezet bérelhető.
- Ezek a fejlődési irányok konvergálnak.

A fenti tényezők összehatása miatt a könyvtár mint intézmény szakmai kihívása a megfelelő kompetenciák felvonultatása, hogy a fentiekből szolgáltatásokat tudjon szervezni, és ezzel megváltozott közegben is releváns maradjon.

Mit jelent az, ha a világhálót könyvtárnak tekintjük?

- Az állománya nagy és exponenciálisan nő, miközben naponta ingadozó méretű.
- Az ismeretábrázolás fejlődő módszerei és szabványai szerint egyszerre ismerettár és érvelési nyersanyag, a. m. a mesterséges gondolkodás alapvető logikai mechanizmusainak nyersanyaga (ez veszi alapul a szemantikai világháló ötlete), ami konvergál a kognitív idegtudománnyal. Ennek alapfeladatai az összehasonlítás, a csoportosítás és a következtetés.
- A feldolgozás módszertani agnoszticizmusa következtében generikus, általánosan alkalmazható eljárások születnek. Ez teret ad a számítástudományból (computer science) kinőtt kvázi „megoldástudománynak” (computational science), illetve egyre nagyobb, heterogén állományokon (big data) működik a modellezés elve által.
- A jelen fontos modellezési problémái a szó- és mondatjelentés (szemantika), valamint az idő (dinamikus adatok) kezelése, illetve az új módszertani metaforák érvényének kutatása.

A fentieket indokolja néhány adat, ám nyitott kérdés, hogy a kutatás e metaforák mentén sikeres lesz-e:

1. A négy nagy (Google, Amazon, Microsoft és Facebook) adatállománya most 1200 petabyte, de lesz nagyobb is (1 PB = 1000 TB = 1 m GB = 1 milliárd MB = 1000 milliárd KB). Ahhoz, hogy ekkora nagyságrendben osztályozást, keresést, láttatást végezzünk, az inde-

xelésnek a számítógépes nyelvészettel kell összefognia. A jelenleg egyik legsikeresebb irányzat statisztikai alapon szavak millióinak használatából kiindulva geometriai szótárakat épít, ahol a rokon jelentésű szavak a térben egymáshoz közel helyezkednek el. Ugyanez képfelismerésre, nyelvfelismerésre stb. is működik.

2. A nagyságrend miatt a modellek automatikus értékelése és rangsorolása problematikus – minél nagyobb az állomány, annál nehezebb megérteni, mennyire jó eredményeket kaptunk, és merre tovább. Ráadásul mivel a tartalomnak van egy időbeli fejlődési dimenziója is, ezt a dinamikus természetét pl. a fizika révén lehet tanulmányozni, bár a könyvtári informatika számára új kihívás a klasszikus mechanika vagy a kvantummechanika segítségével mezőjellegű modelleket létrehozni az ismérvek és dokumentumok hasonlóságából. Ez azonban elkerülhetetlennek látszik, sőt csak az első lépés, az ismeretszervezésnek ugyanis már látszik egy „kémiai” megközelítése is, termodinamikai alapokon, az entrópia és a strukturálódás fogalmaiból kiindulva. Ekkor a fogalmi mikro- és makroszerkezetek kialakulását és kölcsönhatásait a vegyületeképződés analógiájára, reakciósémákkal lehetne vizsgálni. S végül, hogy a biológia se maradjon ki, a digitális tartósítás szakterületén már ma is van értelme a tartalmi reprodukció kérdéseit evolúciós keretben, holmi mesterséges élet szabályainak megfelelően kutatni, vö. tartalmi motívumok mint „digitális DNS” azonosítása, sorrendjeik és rekombinációik vizsgálata.

Mindenesetre a K+F, illetve kereskedelmi trendek azt mutatják, hogy a mesterséges intelligencia, ezen belül is a mesterséges ideghálózatokkal operáló ún. elmélyült / elmélyített / alaposabb tanulás (deep learning) egyre fontosabb szerepet fog játszani a könyvtári informatikában is.

Ma úgy tűnik, hogy a következő évtizedek főbb szakmai feladatai a következők lesznek:

- Fejlődő információs „univerzumok” térképezése az ismeretszervezés folyamatának követéséhez, információkereséshez és böngészéshez;
- Meg kell tanulnunk megérteni és megbízhatóan kezelni az egyre több információt és dinamikáját;
- Meg kell értenünk a tartalom dinamikájának társadalmi okait, kiváltó mechanizmusait.

Ekkor a helyzetkép alapján ilyen, vagy hasonló fejlemények várhatók:

- A részleges automatizálás elkerülhetetlen. A gépi tanulás célja az automatikus indexelés, automatikus osztályozás, információkeresés, illetve a tartalom evolúciójának térképezése. Az ehhez szükséges mesterséges intelligencia azonban nem várható a következő évtizeden belül, a robotok még sokáig nem tudják a kreatív szellemi munkát átvenni vagy elvenni a könyvtárosoktól;
- Új dokumentumtípusok és -műfajok megjelenése valószínű;
- A tartalmi dinamika és okainak megértése a média új szűk keresztmetszete lesz;
- A multidiszciplinaritás fontos marad;
- Továbbra is csak előre menekülhetünk;
- A könyvtári informatikának K+F partnerként kell viselkednie, ha társadalmi rangra vágyik;
- A hallgatók és automaták tanítása új kérdéseket vet fel;
- A könyvtár- és információtudományi tantervfejlesztés keresztút-hoz érkezett: vagy bővül és mélyül, vagy a világháló feladatait meghagyja a „megoldástudománynak”, ezzel azonban veszít jelentőségéből.

Dr. Fodor Péter – a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója

Nagyvárosi könyvtárellátási modell

A magyarországi nagyvárosokhoz képest Budapest viszonylag későn, a XIX. század végére jut el odáig, hogy megalapítsa a városi könyvtárat. Hamarabb volt könyvtára Sopronnak, Pozsonynak, Miskolcnak, Kassának, Nyíregyházának, Kolozsvárnak, mint a Fővárosnak. 1870-től működött már szakkönyvtár Kőrösy Józsefnek, a Pesti Statisztikai Hivatal igazgatójának vezetésével.

Később Toldy Lászlót bízták meg Budapest fő- és székváros Könyvtára vezetésével. Az 1893-ból fennmaradt pecsét őrzi ennek az emlékét.

A mai értelemben vett könyvtárról a képviselőtestület 1903. január 21-i közgyűlése döntött, amely 1904. október 15-én nyitotta meg kapuit, amely továbbra is a Városházán működött.

Szabó Ervin a város könyvtárnoka 1910-ben készíti el nevezetes emlékiratát a nyilvános könyvtárról. A Bárczy István polgármester nevéhez kötődő korszak szociális, városfejlesztési döntései a közkönyvtár támogatását is jelentik. A tagkönyvtárakkal rendelkező hálózat kiépítése ebben az időszakban kezdődik.

A Főváros pályázatot ír ki könyvtárárpületre, amely azonban az I. világháború miatt nem valósul meg.

Ahhoz, hogy valóságos önálló nyilvános könyvtár legyen a Fővárosi Könyvtár, ideiglenesen a Gróf Károlyi utcában lévő egyemeletes iskolaépületben kap elhelyezést.

Közben a Főváros 1926-ban megvásárolja, majd átalakítja a Wenckheim-palotát, amely 1931 óta Palotakönyvtárként működik.

1950-ben a tagkönyvtárakat átveszik a kerületi tanácsok. 1957-től azonban újra egységes hálózatba szerveződik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

A 60-70-80-90-es években új fiókkönyvtárak épültek, létesültek, vilamos és autóbuszos mozgókönyvtárak is működtek.

Az évtizedek során újra meg újra felmerül egy új, korszerű központi könyvtár építése, de ezek a 70-80-90-es években csak a tervezés szintjére jutnak el. Forrás soha nem volt erre.

1997-ben végre döntés született a Wenckheim-palota rekonstrukciójáról és bővítéséről. 1998–2001 között valósult meg állami címzett és önkormányzati forrásból.

A korszerű Központi Könyvtár megnyitását követte a hálózat-korszerűsítés programja is. 2002–2018 között 13 új könyvtár épült a fővárosban, 23 nagyobb rekonstrukció valósult meg. Ennek forrását elsősorban a fővárosi, kerületi önkormányzatok biztosították, néhány esetben pedig állami és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. Budapesten a FSZEK ma 44.000 m²-en nyújt könyvtári szolgáltatásokat.

A FSZEK szervezete:

Budapest közkönyvtára olyan nyilvános, települési könyvtár, amely ellátja a város területén – minden kerületben – a könyvtári szolgáltatást. Egyben a szociológia országos szakkönyvtára, tagja az Országos Dokumentum-ellátási Rendszernek.

A 48 tagkönyvtár és a Központi Könyvtár egységes szervezet, amelynek szolgáltatásai rendszerszemléletűek, és minőségbiztosítással működnek. Kiemelkedő, országosan is ismert: a Budapest-, a Szociológia-, és a Zenei gyűjteménye.

A FSZEK a korábbi 23 kerületi főkönyvtári rendszer helyett 1995-től 6 régióban szervezte a tagkönyvtárakat. Ma 3 régió látja el a hálózat működtetését, amelyek feladata a könyvtári szolgáltatás biztosítása, rendezvények megvalósítása, különböző korcsoportok számára, eltérő élethelyzetben lévők kiszolgálása, együttműködés a helyi önkormányzatokkal, oktatási, kulturális intézményekkel.

A FSZEK olyan központi szervezeti egységeket alakított ki, amelyek a bibliotéka egészét szolgálják, hogy a könyvtár megfelelő színvonalon lássa el a főváros lakosságát. Ezek a Szerzeményezési- és Feldolgozó Osztály, Informatikai Osztály, Gazdasági Igazgatóság, Műszaki Igazgatóság, Humánpolitika.

Budapest lakossága 2017-ben 1.757.600 fő volt. Elvileg ezt a lakossági számot vesszük a kiszolgálandó lakosság számának. Ugyanakkor közismert, hogy a fővárosban tanulók és dolgozók száma ennél nagyobb. Számunkra irányadó az a tény is, hogy az agglomerációban lakók könyvtári ellátása a helyi bibliotékák által jelentős minőségi változáson ment át, így ez a lakossági réteg a korábbiakhoz képest ki-

sebb arányban veszi igénybe a kerületi tagkönyvtárak szolgáltatásait. A FSZEK-ben az elmúlt évben 3,2 millió dokumentum volt, ami az európai nagyvárosok átlaga felett van.

Az elmúlt évben 320 ezer regisztrált használónk és 5,4 millió fő látogatónk volt. Személyesen 2,1 millió fő, míg távhasználóként 3,3 millió fő vette igénybe a könyvtárat. A kölcsönzött dokumentumok száma 5,9 millió db volt, amely a hazai és nemzetközi trendnek megfelelően csökkenő.

A könyvtárak az elmúlt években 4.699 programot valósítottak meg, amelynek résztvevői, látogatói 151.192 fő.

A FSZEK 423 fő engedélyezett létszámmal és a 15 fős Európai Unió Projekt Programirodával látja el feladatait.

A könyvtár működését negatívan érintette, hogy 2006-tól a költségvetési támogatás, a válság következtében évenként csökkent, amely folyamatban 2014-től megállt, és azóta évente növekszik. A múlt évben a 2,5 milliárdos költségvetésből 2 milliárd volt a fenntartó által biztosított forrás.

Ma az olvasó elvárja a könyvtártól, hogy a tájékoztatás, a tájékoztató gyorsan, hitelesen, időbeli és térbeli korlátok nélkül történjen, akár személyes, akár virtuális kiszolgálásról beszélünk. Ehhez kulturált környezet, közösségi térként való működés, adatbázisok elérése, kényelmi szolgáltatások kínálata szükséges. Kedvező a használói visszajelzés a távhasználat, távfizetés, a lejárat előtti e-mail-értesítés bevezetéséről. Ez utóbbi jelentős bevételkiesést jelent. A fenntartó ezt elfogadta, és ennek megfelelően ellensúlyozza.

A könyvtár Vezetői Tanácsot, Tanácsadó Testületet működtet. Szakmai műhelyeket, munkaértekezleteket, konzultációkat tart az intézményt érintő döntések előtt.

A könyvtárhasználat felgyorsuló változása olyan beavatkozásokat igényel a könyvtártól, amelyre a lehető legrövidebb időn belül kell reagálni. A bibliotékának, ennek megfelelően, olyan menedzsmentre van szüksége, amely rendelkezik rövidebb és hosszabb távú elképzelésekkel, és ha szükséges, képes esetenként a válságmenedzselésre.

Ma természetes szakmai és fenntartói elvárás, hogy a könyvtár rendelkezzen jövőképpel, küldetésnyilatkozattal, stratégiai tervvel, minőségbiztosítási programmal. Így a XXI. századi biblioté-

kakultúra- és értékközvetítő intézmény, közösségi tér, a kreativitás helye.

A 2000-es évek első évtizedében megvalósult paradigmaváltás után újabb és újabb paradigmaváltások következnek, amelyekre csak előre-látó, felkészült, a változásokra időben és megfelelő tartalommal választ adó könyvtárosok és könyvtárak képesek.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy nem elegendő követni az új jelenségeket, hanem szükség van kezdeményező szerepre, proaktivitásra. Megerősítendő a rendszer- és szolgáltatói szemléletet, amelynek feltétele a nemzetközi és hazai új jelenségek elemzése, értékelése és a jó gyakorlatok alkalmazása.

Nagyon fontos a szakmai szervezetekkel való együttműködés, az aktivitásukhoz való személyes és intézményes hozzájárulás. A könyvtárosképző egyetemekkel a FSZEK-nek olyan együttműködése van, amely gyakorlólhelyen túl a foglalkoztatásban is megnyilvánul, hiszen ez elősegíti a könyvtár korfájának javítását. A felkészült kezdő fiatalok pedig korszerű szemléletükkel segítik a minőségorientált munkát.

A könyvtárnak fontos az olyan kérdések feltétele, amely nélkül a megfelelő működés nem lehet eredményes: Ki? Mit? Miért? Hol? Kinek? Hogyan? Miből? Mennyiért? Kivel?

Az új dolgokra nyitott, megújulásra képes FSZEK így kapott felkérést 2016-ban a Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek EFOP 3.3.3-VEKOP/16, Az én könyvtáram országos hatókörű könyvtári fejlesztés koordinálására és lebonyolítására.

A FSZEK, a 19 megyei könyvtár, az OSZK Könyvtári Intézet és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum bevonásával – együttműködési megállapodások alapján – valósítja meg a projekt könyvtári komponensének célkitűzéseit. A FSZEK együttműködik szakmai szervezetekkel: a Magyar Könyvtárosok Egyesületével, az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel, a Könyvtárostanárok Egyesületével, a Magyar Olvasástársasággal.

A projekt főbb célkitűzései az olvasáskultúra fejlesztése, támogatása, a digitális írástudás, könyvtárhasználat – információkeresés, szövegértés-fejlesztés támogatása, kiemelten a digitális szövegértés, egyéni és közösségi tanulás támogatása.

A FSZEK mint nagyvárosi könyvtár Budapest meghatározó, közszolgáltatást ellátó kulturális alapintézménye. Minden korosztályt vár és kiszolgál térbeli és időbeli korlátozás nélkül. Egyenlő hozzáférést biztosít gyűjteményeihez hagyományos és virtuális módon. Célja, hogy megőrizze és hozzáférhetővé tegye a kulturális örökség azon részét, amellyel kizárólagosan rendelkezik. Ennek megfelelően tervezi és valósítja meg digitalizálási programjait. A FSZEK tudástár, információs és tanulási központ, amely ellátórendszerével, működtetésével járul hozzá az olvasók, a használók, a látogatók elvárásaihoz.

A FSZEK tevékenysége, szakmai felelőssége, szolgáltatási tapasztalatai alapján több évtized alatt kialakított könyvtárellátási modellje az eredmények és a kritikák mérlegelése alapján folyamatosan változik. A hazai és nemzetközi tapasztalatok alkalmazásaival korszerűbbé, a használók igényeinek megfelelő nagyvárosi könyvtári modellt működtetünk.

Hicsik Dóra – a Szabadkai Városi Múzeum könyvtárosa

Gondolatok a könyvtárban: A Szabadkai Városi Könyvtár szolgáltatásai

A Szabadkai Városi Könyvtárat azok is ismerik, akik még sosem jártak a városunkban. Intézményünk irodalmi helyszín, melyet Kosztolányi Dezső tett halhatatlanná, amikor a Pacsirta regényének sárszegi szereplőit bevitte az Úri Kaszinó épületébe. Persze az urak nem olvasni jártak oda, hanem szép bácskai szokás szerint inni.

1953 óta azonban már csak a tudásszomjunkat olthatjuk a falai között.

Könyvtárunkat Iványi István alapította 1890-ben. Iványi messziről jött tanárember volt, aki felismerte, mi hiányzik a szabadkaiaknak: könyvtárat, honismereti társaságot alapított, és megírta a település történetét is.

Sok költözés, hányattatás után kapta meg a könyvtár a város főterén álló valamikori kaszinó épületét, amely gyönyörű ugyan, de nem könyvtárnak való. A 70-es években galériákkal pótolták a hiányzó négyzetmétereket, és napjainkban is folyik építkezés az udvarban, de igazán jó megoldás egy új épület lenne.

Intézményünk, akárcsak a város más intézményei, háromnyelvű, Szabadkán a szerb nyelv mellett a magyar és a horvát is hivatalos nyelvnek számít. Emellett vannak még dokumentumaink latin, német és angol nyelven is. A többnyelvűség meghatározza a mindennapjainkat, az életünket, a tevékenységünket. Sokszor jó, hogy többfelé tekinthetünk, észak felé is, dél felé is, hogy több mindent megértünk, mert ajándékba kaptuk a környezet nyelvét is. De sok esetben hátrányt is jelenthet a többlettudás, mert egy magyar anyanyelvű könyvtárosnak mindent értenie kell, fordítva viszont ez nem kötelező. Mivel kevesebb magyar anyanyelvű könyvtáros van, több munkánk van, és minden téren helyt kell állnunk. A három nyelv csak egyben létezhet. Ha programot szervezünk, ha kiállítást tervezünk, ha megjelentetünk valamit, ha valami újdonságot szeretnénk, mindig mindenkinek bele kell egyeznie, le kell fordítania, meg kell jelentetnie a saját nyelvén is. Ezért volt az intézménynek három közösségi oldala is, mert ott bármit meg lehet jelentetni, nem kellett megvárni a más nyelvű kollégákat. Ott hír lehetett egy magyar továbbképzés, vagy a Márai-könyvek megérkezése is. Rengeteg türelem és megértés kell ahhoz, hogy kiálljunk a saját dolgainkért, de közben másokat ne sért-

sünek meg vele. A többnyelvűség tehát több lehetőséget is jelent, viszont több időt is igényel egy-egy megmozdulás.

Mint minden más könyvtárba, ide is gyerekcipőben érkeznek az új olvasók, az első hely, ahol megismerkedhetnek velünk, a tevékenységünkkel az a gyermekosztály. A könyvek, nyelvtől függetlenül, egy légtérben vannak, annyi a különbség, hogy külön-külön polcon találhatóak a magyar, szerb és horvát olvasmányok. Itt nagyon fontos az anyanyelvű könyvtáros jelenléte, hiszen a gyerekek sokszor nem tudják még elmondani más nyelven, mit is keresnek, miben is kell a segítség. Fontos, hogy jó állapotú, új könyveket vigyenek haza, mert itt kezdődik az olvasóvá nevelés, a könyv szeretetének tanulása. Könyvekből sosincs elég, új könyveink gyorsan olvasót találnak maguknak. Szintén lényeges, hogy teret adjunk hagyományainknak, kultúránknak. Minden könyvtár ezt teszi, de a határon túl ez nagyobb jelentőséggel bír, mint olyan helyen, ahol csak magyar közeg veszi körül az embert.

A felnőtt kölcsönzőn a könyvek két teremben vannak, így jobb a helyzet, mint a gyermekosztályon, hiszen nem zavarják egymást a más-más anyanyelvű olvasók. A felnőttek is ugyanúgy igénylik a könyvtáros támogatását, tanácsát, itt is fontos, hogy a kért információt anyanyelven kapják meg. Az is fontos, hogy a keresett könyvet anyanyelvükön kapják meg, mert akad olyan, aki ha magyarul nincs meg a kívánt olvasnivaló, szerbül veszi kézbe azt. Ami egy-egy esetben még nem gond, folyamatosan viszont az lehet, hiszen más nyelven olvas, más nyelven ért, más nyelven keresi majd a következőt. Van azonban jó dolog is a könyvállományunkban: a magyarországi kiadványok mellett gyűjtjük a Vajdaságban kiadott magyar nyelvű könyveket, ha tehát valaki ezekre kíváncsi, jöjjön bátran Szabadkára!

Mint szinte minden könyvtár, mi is helyhiánnyal küszködünk, nincs olvasói terünk, zsúfoltak a polcaink. Viszont még mindig mi vagyunk a magyar nyelvű könyvek bázisa, ami fontos kulturális tény.

A tudományos osztály és annak olvasóterme már önmagában is gyönyörű, ez volt valaha a kaszinó bálterme, itt játszódik a Kosztolányi Pácsi-társának egyik kulcsjelenete, amikor kiderül, milyen mély érzésűek a sárszegiek, és ennyi szín és érzés valahol a Szajna partján már palotákat emelhetne.

Olvasótermünk az egyetemisták, olvasók, kutatók mellett irodalmi rendezvényeknek, versenyeknek, előadásoknak ad helyet. Annak idején vendégünk volt itt Faludy György, Esterházy Péter, Varró Dani, akik magyarországi könyvtárak segítségével ismerhették meg vajdasági olvasóikat.

Helyismereti részlegünk szintén három nyelven gyűjti a Szabadkával kapcsolatos dokumentumokat, de ami a legfontosabb, megkezdődött a magyar nyelvű újságok digitalizálása, ami megkönnyíti a település múltja iránt érdeklődők helyzetét.

A Szabadkai Városi Könyvtár az észak-bácskai könyvtárak törzskönyvtára, s mint ilyen felügyeli a fiókkönyvtárait, az iskolai könyvtárakat, a környező települések könyvtárait.

Fontos a kapcsolatépítés, hogy naprakészek legyünk, tudjuk, mi zajlik a nagyvilágban. Ennek egyik kifejezője a Kapocs Könyvtári Csoport, amely annak idején a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben alakult, és összefogja a vajdasági magyar könyvtárosokat. Az utóbbi időben újra aktívak vagyunk, több továbbképzést tarthattunk a Könyvtári Intézet és más magyarországi intézmény jóvoltából, ami fontos, mert az addigi szakmai képzések Újvidéken és a fővárosban voltak, az állam nyelvén. Idén több tanulmányi kirándulást is sikerült szervezni magyarországi könyvtárakba, amelyek szakmailag is előnyösek, és bennünket is összekovácsoltak.

A könyvvásárlás városi és magyarországi keretből történik, nagyon nagy segítség számunkra a Márai-program, mert ezáltal tölthetjük fel magyar nyelvű könyvekkel az állományunkat. A szép, új könyveket szívesebben veszik kézbe az olvasók. Könyveink a COBISS elektronikus katalógusban kereshetők, sajnos nem teljes a feldolgozottság. A COBISS szerb nyelvű program, s mint ilyen nagyon jó, de a magyar könyvek feldolgozása sokkal több időbe telik, mert nem lehet őket honosítani, átvenni. Minden rekordot kreálni kell, s volt időszak, amikor az ékezeteket csak betűkombinációkkal tudtunk használni.

Szerbiában nem létezik magyar nyelvű könyvtárosképzés. Egyikünk sem annak tanult. Beletanultunk, megszerettük azt. A legtöbbet igyekszünk kihozni magunkból, amit rengeteg munka és befektetés előz meg. Hálásak vagyunk minden segítségért, lehetőségért, biztatásért, mert ha mi erőt kapunk, akkor azt többszörösen tudjuk továbbadni azoknak, akik miatt létezünk: olvasóinknak.

Ezzel az előadással búcsúzom a Szabadkai Városi Könyvtártól.

Káldos János – az Országos Széchényi Könyvtár OKP-projekt szakmai vezetője

OKP-projekt (Országos Könyvtári Platform)

Amikor a megtisztelő felkérésre elvállaltam az előadás megtartását a Magyar Könyvtárosok Világtalálkozóján, még biztos voltam abban, hogy az Országos Könyvtári Platform megvalósításának fejleményeiről (rendszerterv, ütemezés, fejlesztés stb.) tudok majd beszámolni. Ez volt a célom és a hallgatóságot is bizonyára ez érdekelte volna legjobban. Sajnos ez a tervem nem valósult meg. Ezért előadásom az OSZK megújulási projektjéről szóló beszámolóvá alakult, amelyben érintem az Országos Könyvtári Platform helyzetét is.

Az OSZK megújulási programjának (2016–2025) fő célkitűzése, a hagyományos könyvtári funkciók megőrzése mellett, a digitális átállás végrehajtása, és a 21. század követelményeinek megfelelő szolgáltató és nyitott könyvtár megvalósítása. Első ütemében 2016–2021 között a digitális átálláshoz szükséges informatikai megújulási program végrehajtása a fő célkitűzés. A második ütemben a kutatást, egyéni olvasást és csoportos munkát biztosító terek mellett, korszerű közösségi terekkel is rendelkező, építészetiileg is modern könyvtári épület megvalósítása a cél. A szolgáltató és nyitott könyvtár megvalósításához szükséges szervezeti és szemléleti megújulás több ütemben valósítható csak meg.

2016. november 8-án két fontos esemény történt, amely feltehetőleg hosszabb távon is meghatározhatja a magyar könyvtári rendszer fejlődését. Az MTA KIK kezdeményezésére a magyarországi szakkönyvtárak egy szándéknyilatkozat aláírását javasolták, amely szerint „a magyar könyvtáraknak szükséges áttérniük egy hatékony együttműködést biztosító, újgenerációs, innovatív technológián alapuló közös könyvtári platformra, mely figyelembe veszi a magyar könyvtári igényeket annak érdekében, hogy könyvtáraink felhasználóit minél gyorsabban és pontosabban tudjuk információval ellátni”. Ugyanezen a napon született meg a 1605/2016. (XI. 8.) Kormányhatározat az Országos Széchényi Könyvtár informatikai fejlesztéséhez szükséges források biztosításáról. A kormányhatározat által biztosított támogatás lehetővé teszi az OSZK informatikai megújulási programjának végrehajtását, amelynek központi eleme az előbb említett szándéknyilatkozatban megfogalmazott

újgenerációs közös könyvtári platform. A kormányhatározatnak megfelelően, a Kormányzati Informatikai Ügynökség (KIFÜ) és az OSZK létrehozta a programot végrehajtó konzorciumot, amelyben a projekt végrehajtásért és a beszerzések lebonyolításáért nagyrészt a KIFÜ, míg a szakmai tartalomért az OSZK a felelős. A teljes projekt neve: Országos Könyvtári Rendszer Projekt (OKR-projekt). A kormányhatározat csaknem 10 millárd forint támogatást biztosított az OSZK informatikai megújítására. Az OKR-projekt végrehajtásaitjának határideje az eredetileg tervezetthez (2018. 12. 31) képest jelentősen módosult, mivel egyes részprojektek a beszerzési eljárások és a részprojektek függőségei miatt nem valósulhatnak meg 2020, illetve a részprojektek teljes integrálása nem történhet meg 2021 vége előtt.

Néhány számmal és egy példával szeretném érzékeltetni az OKR-projekt méretét, összetettségét és az egyes feladatok összefüggéseit. Az OKR-projekt közel kilencven alprojektben valósul meg. Egy-egy alprojekt értéke a néhány millió forinttól a közel kettő milliárd forintig terjed. Az alprojektek általában a következő szakaszokból állnak: tervezés, beszerzés (többféle eljárási formában), szállítás/fejlesztés, tesztelés, üzembe állítás, üzemi működés elindítása. Összesen kb. 250 külső és belső munkatárs dolgozik az OKR-projekt végrehajtásán.

Az OSZK szolgáltatási célú állományvédelmi szempontú tömeges digitalizálását megvalósító Digitalizáló Központjának létrehozása kiemelt fontosságú célja az OKR-projektnek. Ennek megvalósításához az alábbi alprojektek tartoznak:

1. A digitalizáló eszközök beszerzése – az eljárás sikeres volt, az eszközök szállítása és ideiglenes üzembe állítása megtörtént.
2. A digitalizálási folyamatokhoz szükséges számítógépek beszerzése – az eljárás sikeres volt, az eszközök szállítása és ideiglenes üzembe állítása megtörtént.
3. A digitalizálási folyamatokhoz szükséges szoftverek beszerzése – a beszerzés sikeres volt, a szoftverek szállítása a tanulmány írásakor még folyamatban van.
4. A digitalizáláshoz kapcsolódó nagykapacitású szerver és tárolókapacitás beszerzése – a beszerzés sikeres volt, több Peta-byte (!) georedundáns tárolókapacitás és jelentős mennyiségű számítási kapacitást biztosító szerver került beszerzésre, az infrastruktúra üzembe állítása előreláthatólag 2019 második feléig tart.

5. A Digitalizáló Központ építése – az építési munkákra kiírt pályázatok eddig sikertelenek voltak. Jelenleg a negyedik eljárás van folyamatban.

6. A Digitalizáló Központ bútorzatának beszerzése – a beszerzési eljárás sikeres volt. Szállítás az építési munkák befejezése után várható.

7. A digitalizálási folyamatokat támogató szoftverrendszer (DTK) megvalósítása – a beszerzés sikeres volt, jelenleg a fejlesztések folynak. A DTK üzembe állítása 2019 második felében várható.

8. A Digitalizáló Központ számítógépes hálózati- és biztonsági rendszerének kiépítése – a beszerzés folyamatban, megvalósítás az építési munkák után lehetséges.

9. A digitalizáláshoz kapcsolódó állományvédelmi eszközök (pl. savtalanító, dobozkészítő stb.) beszerzése – a beszerzés folyamatban, várható üzembe állítás az építési munkák befejezése után.

10. Az elvárt digitalizálási kapacitás eléréséhez szükséges létszám-bővítés – ennek első lépése megtörtént, amelynek keretében tizenhat új munkatárssal bővült a Digitalizáló Osztály létszáma.

A felsorolásból is látszik, hogy egy-egy cél eléréséhez mennyi feladatot kell megoldani. A Digitalizáló Központ megvalósítása tehát csak 2019 második felében várható, teljes funkcionalitását és kapacitását (kb. évi 10 millió felvétel) azonban csak az Országos Könyvtári Platform megvalósítása után érheti el.

A fejlesztési projektnek vannak olyan összetevői, amelyek már láthatók az olvasók, felhasználók, könyvtáros kollegák számára is.

Webaratás- és archiválás – Az OKR-projekt egyik alprojektje a magyar web aratását és archiválását valósítja meg. Ezt a feladatot már több mint tíz éve is felvetették a könyvtárszakma képviselői (Magyar Internet Archívum – MIA), de tényleges megvalósítása csak a jelen fejlesztési projektben történt meg. 2017 és 2018-ban lezajlott a rendszer tervezése, fejlesztése, és elkészültek az első kísérleti mentések is. Az alprojekt eredményei a <http://mekosztaly.oszk.hu/mia/> címen tekinthetők meg. Elindult a kapcsolódó jogszabály előkészítése is. Teljes körű működéséhez szükséges a jogszabály elfogadása, a szükséges tárolókapacitás biztosítása és az aratott tartalmat feldolgozó rendszer: az OKP.

Corvina-kiállítás és a Corvina-honlap – Az OKR-projekt kezdetétől célkitűzés volt egy reprezentatív Corvina-kiállítás megvalósítása. A kiállítás 2018. november 6-tól 2019. február 9-ig tart nyitva. Számos corvina és más kódex érkezett az Országos Széchényi Könyvtár kiállítására hazai gyűjteményekből, New Yorkból, Párizsból, a Vatikánból és a világ különböző pontjáról. A kiállítás bemutatja a Corvina könyvtár környezetében kialakult ún. budai műhely működését, ismerteti az ott dolgozó kódexfestők, könyvkötők összetett munkáját. Megjelent a kiállítási kalauz, amely *A Corvina könyvtár budai műhelye* című kiállítás anyagát mutatja be tanulmányokkal és részletes tárgyleírásokkal. Megújult az OSZK által koordinált Bibliotheca Corviniana Virtualis programhoz kapcsolódóan az ún. Corvina-honlap is. A megújult honlap az összes ismert corvina adatlapját, a folyamatosan gyarapodó bibliográfiát, érdekességeket, valamint a hazánkban és a wolfenbütteli (Herzog August Bibliothek) őrzött corvinák teljes digitális másolatát teszi közzé. Megtalálható a honlapon a külföldi könyvtárakban őrzött corvinák digitális másolatainak elérhetősége is.

KultStat – Az OKR-projekt feladatai között szerepelt a Kulturális Statisztikai Adatgyűjtő Rendszer (KultStat) megújítása is. A megvalósítás keretében teljesen új programra épülő felhasználóbarát felületet alakult ki, amely 2018 végétől várja a kulturális statisztikai adatszolgáltatókat, elemzőket és érdeklődőket.

Digitalizáló Központ – A Digitalizáló Központ 2018 novemberében elkezdte működését, egyelőre ideiglenes helyén és korlátozott kapacitással.

Szabványosítás – A magyar könyvtári rendszer több mint egy évtizede jelentős elmaradásban van a nemzetközi szabványok ismerete, aktualizálása és alkalmazása terén. Ezért az OKR-projekt egyik fő célkitűzése, hogy – együttműködve az Országos Könyvtári Szabványosítási Bizottsággal – ezt a lemaradást csökkentse, és a legfontosabb szabványok ismeretét lehetővé tegye fordítások, honosítás és különböző disszeminációs formák segítségével. A Szabványosítási alprojekt keretében elkészül az RDA-HU munkacsoport segítségével az RDA új változatának fordítása és a hozzá kapcsolódó oktatóanyag is.

A korábban említetteken kívül az alábbiak vannak – a jelen összegzés idején – beszerzési és fejlesztési szakaszban:

A külső felhasználóink számára nem látható, de az OSZK működésében bizonyára érzékelhető lesz, hogy az elmúlt évben cserére került az OSZK korszerűtlen, teljesen elavult **számítógépparkjának** döntő többsége. Új, összetettebb feladatok végzésére alkalmas **gazdasági rendszer** került bevezetésre, és folyamatban van az **iratkezelő** rendszer megújítása is.

Informatikai eszközök – Az OSZK informatikai infrastruktúrájának fejlesztése keretében megújul az intézmény LAN/WiFi hálózata. A kivitelezési munkák, sikeres pályázat esetén, 2019 közepéig befejeződnek, és az üzembe állítás 2019 őszén megtörténik. Az olvasótermekben 2019 első felében cserére kerülnek az olvasói számítógépek. Korszerű beléptető és biztonsági kamerarendszer épül ki, valamint jelentősen megújul a rendezvénytermek és kiállítótermek informatikai infrastruktúrája. Az olvasók és könyvtárosok munkáját teljesen megújult nyomtatók és nyomtatásvezérlő rendszer várja az év második felében.

RFID – 2019 második felében bevezetésre kerül az RFID-rendszer, és első ütemben kb. 500.000 dokumentum címkézését tervezzük.

Bútorok cseréje – 2019 első félévében megújul a rendezvénytermek és a munkatársak szobáinak bútorzata is.

Magyar Nemzeti Névtér – 2019 tavaszán elkezdni működését a Magyar Nemzeti Névtér szolgáltatás, amely a közgyűjteményi rendszer számára biztosítja a személynevek, földrajzi nevek, testületi nevek, tárgyszavak normalizált használatát. A Magyar Nemzeti Névtér működtetése és koordinálása az OSZK feladata lesz, a partnerintézményekkel együttműködésben.

Kutatásfejlesztési alprojektek eredményeként el fog készülni egy integrált keresőrendszer és egy ún. hitelesítő rendszer prototípusa is.

E-learning-rendszer és tananyagok – Kialakításra kerül egy elektronikus tananyagok megjelenítésére és kezelésére szolgáló, más könyvtárak számára is használható keretrendszer, valamint elkészül több elektronikus tananyag is.

Az OSZK gyűjteményeiben az elmúlt két évtizedben különböző rendszerekben, szolgáltatásokban kezelt értékes **adatok és digitális gyűjtemények konszolidációja**, egységesen kezelhető rendszerbe szervezése folyamatban van. Az adatkonszolidációra kiírt beszerzési eljárás sikeres volt. A munka folyamatban van, de eredményei legkorábban 2020 második felében lesznek láthatók az egész OKR-projekt

központi elemének, az Országos Könyvtári Platformnak bevezetése után.

A megvalósítandó Országos Könyvtári Platform (OKP) koncepciója megfelel a korábban említett szándéknyilatkozatban meghatározott céloknak, és alkalmas lesz a hagyományos könyvtári funkciók kezelésén kívül az OSZK és a magyar könyvtári rendszer digitalizálási tevékenységéből származó digitális másolatokból, az elektronikus kötelezpéldányokból, a webaratásból és egyéb elektronikus forrásokból származó digitális objektumok kezelésére, feldolgozására és hosszú távú megőrzésére is. Továbbá alkalmas lesz az országos rendszerek működtetésére (MOKKA, MKDNY, ODR) és a magyar nemzeti bibliográfia kezelésére. A moduláris szerkezetű rendszerbe integrálódik a nemzetközi azonosítószámok kezelését és a kötelezpéldányok szétosztását biztosító rendszer is. A tervek szerint a rendszerhez önkéntesen és többféle szinten csatlakozhatnak a könyvtárak. Az OKP-rendszerhez szorosan kapcsolódik a szintén beszerzési szakaszban lévő komplex online tartalomszolgáltató rendszer is, amely lehetővé teszi, hogy az eddig elszigetelt, hosszabb távon nehezen fenntartható alkalmazásokként működő fontos tartalomszolgáltató rendszerek egységes szerkesztési folyamatok segítségével és technológiailag fenntarthatóan valósuljanak meg.

A beszerzési eljárások elhúzóda miatt a korábban említett, sok fejlesztés integrációját biztosító rendszer, az OKP megvalósítása 2020 vége előtt már nem lehetséges.

Amint látható az OKR-projekt legtöbb eleme megvalósul 2019 második felére, de mind az OSZK-nak, mind a magyar könyvtári rendszer könyvtárai számára fájó hiányosság, hogy legalább két évet kell még várni a könyvtárak szándéknyilatkozatában megfogalmazott elvekre épülő rendszer megvalósítására. Rendkívül magas a kockázata annak, hogy nem valósul meg a magyarországi könyvtárak magasabb szintű integrációja, mivel az OKP elhúzóda beszerzési eljárása miatt a könyvtárak egy része kényszerhelyzetbe kerül, és külön megoldásokat keres.

Az OKR-projekt kezdete óta világos volt, hogy egy ilyen komplexitású platform beszerzésére és bevezetésére rendkívül rövid idő az eredetileg meghatározott két év. A nemzetközi tapasztalatok szerint ehhez legalább 4-5 év szükséges. Megfeszített munkával megpróbáltuk a lehetetlent, de a realitások erősebbnek bizonyultak. A cél azonban továbbra is a korszerű országos könyvtári platform megvalósítása.

Kelemen László – a Magyar Média és Információs Központ igazgatója (Alsóőr)

A Magyar Média és Információs Központ szolgáltatásai

1. Kialakulás és történeti áttekintés

Az UMIZ (Ungarisches Medien- und Informationszentrum – Magyar Média és Információs Központ) 2000 óta létezik. Székhelye Alsóőrben van, amely egyben egész Ausztria egyedüli önkormányzata magyar nyelvű többségi népességgel.

Jogelődje, az Alsóőri Könyv- és Levéltár (egész Ausztria legnagyobb nyilvános magyar nyelvű könyvtára) 1973-ban lett alapítva. Ennek gyökerei még korábbi időkre vezetnek vissza, Alsóőrnek ugyanis már a 19. században volt olvasóköre. Az intézmény jelenlegi székhelye is egy 19. századi műemlékvédett épületben van.

Mivel már a 20. század végén nyilvánvaló volt, hogy a hagyományos értelemben vett könyvtár kinőtte kereteit, és rendkívül széles tevékenységi területe messze túlmutat az eredeti meghatározáson, biztosítani kellett egyrészt az infrastrukturális feltételeket, másrészt jobban kellett strukturálni a kialakult profilt.

Több kisebb és egy határon átnyúló európai uniós projekt keretében restaurálva lett az egykori elemi iskola épülete, és modernizálva lettek az Önkormányzati Hivatal épületében lévő intézményhelyiségek is. A 160 négyzetméter, újonnan kialakított irodával együtt a két telephely összapterülete meghaladja a 400 négyzetmétert (ezen felül egy 250 főt befogadó önkormányzati rendezvényterem és egy klubház is bár mikor rendelkezésre áll). A 2001-ben lezárt projekt eredményeként jött létre intézményünk új struktúrája is.

2. Az UMIZ struktúrája

Az intézmény tevékenysége bizottságai és csoportjai munkásságán keresztül nyilvánul meg. Ezek egyrészt tanácsadó testületek az intézményvezetőség számára, másrészt operatív projekt kivitelező szerepkört is betöltenek. Az intézményvezetőség a bizottságok és csoportok működési feltételeit biztosítja, összehangolja és koordinálja a tevékenységeket, elvégzi a szükséges adminisztrációt és gondoskodik a PR-tevékenységekről is.

2.1. Az intézmény bizottságai

A bizottságok az intézmény alapokmányában vannak meghatározva, és szakosított feladatkörök ellátását szolgálják. Az évtizedek folyamán kialakult fontosabb bizottságok a következők:

Helytörténeti bizottság: Az UMIZ helytörténeti tanácsadó testületének a feladata hely- és régiótörténeti anyagok gyűjtése, strukturálása és feldolgozása az örvidéki településekkel kapcsolatban. Az őshonos magyar közösség a hagyományok és szokások, valamint identitástényezők sajátos mikroklimáját hozta létre. Az UMIZ könyv- és levéltári szerepében nemcsak könyveket és kiadványokat gyűjt, hanem helytörténetileg jelentős régi fényképeket, képeslapokat, dokumentumokat és kézzel írt anyagokat is őriz, illetve digitalizál. A helytörténeti bizottság az elmúlt években már nyolc (vaskos) helytörténeti publikációt is kiadott.

Régészeti bizottság: Az intézet régészeti bizottságának feladata az örvidéki régió korai történelmével kapcsolatos nyilvános érdeklődés felkeltése. A bizottság nemcsak sokak által látogatott előadásokat, értekezleteket és „Régészeti lelőhelyek bejárása” címmel tanulmányutakat szervez, hanem ásatásokat is indítványoz. Munkásságának köszönhetően több mint 170 regisztrált régészeti lelet tekinthető meg az Alsóöri Otthon Múzeumban.

Nyelvtudományi bizottság: Ez a bizottság, kiterjedt strukturáltsága révén, valójában intézmény az intézményben és Imre Samu Nyelvi Intézet (ISNYI) néven került bejegyzésre az alapokmányban. Az ISNYI a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) eszmeiségével, célkitűzéssel és határon túli kapcsolatrendszerével összhangban, az MTA-val együttműködő határon túli magyar nyelvi intézetek hálózata (Termini Kutatóhálózat) részeként nyelvtudományi feladatok ellátására alakult. Az ISNYI fenntartásához szükséges anyagi forrásokat is kizárólag az Akadémia biztosítja. A nyelvtudományi bizottság kutatásokat végez, konferenciákat szervez, konferenciakötetei jelennek meg stb.

Többnyelvű óvodapedagógiai bizottság: Óvodapedagógiai testületünk feladata többnyelvű oktatási anyagok kidolgozása elsősorban óvodákban történő felhasználásra. A bizottság az idei évben jelentette meg 34. háromnyelvű (német – magyar – horvát) gyermekkönyvét. Ezeket nemcsak burgenlandi óvodákban és elemi iskolák alsó tagozatában használják, hanem több egyéb határos régióban is. A többszörösen is kitüntetett gyermekkönyvek számára többnyelvű videó-segédanyagok

is készültek. A bizottság tagjai ezen felül pl. gyermekfoglalkozásokat, képeskönyvmozikat vagy vásárokon történő megjelenéseket is szerveznek. Az új gyermekkönyvek prezentációján több óvodából és elemi iskolából, kb. 100 aktívan fellépő gyerek és 300 körüli vendég szokott részt venni.

Művészeti bizottság: Az UMIZ művészeti bizottságának feladatai közé a kultúrház képzőművészeti jellegű kiállításainak tervezése és szervezése, valamint a kiállító művészek kiválasztása tartozik. A kuratórium dönt az éves programról, valamint a kiállítandó művészek egyéni/csoportos jellegű megnyilvánulásáról. Emellett, főként az egyéb bel- és külföldi képtárakkal való kapcsolatok ápolása útján, többször is nagyobb értékű (akár 50 millió Ft biztosítási értéket is meghaladó) tárlatokat is megvalósíthattak. A fokozatosan felépített, intézmény tulajdonában lévő gyűjtemény (jelenleg 18 kortárs, valamint 20. századi alkotás) egy állandó kiállítás keretében, az idén került bemutatásra.

Az intézmény további bizottságai között egyesületi bizottság (helyi egyesületekkel történő együttműködések), tudományos bizottság (általános, tudományos jellegű tartalmak), informatikai bizottság (webszolgáltatások fejlesztése), illetve regionális és nemzetközi kapcsolatok bizottsága (határon is átnyúló kooperációk) is található.

2.2. Intézményi csoportok

A bizottságok mellett – sok esetben az egyesületi tagok kezdeményezése révén – ún. csoportok is működnek. Ezek nem az alapokmány szintjén strukturáltak, hanem önszerveződés révén létrejött informális alakzatok. Amennyiben az egyesületen belül működő csoport strukturáltsága elér egy bizonyos szintet, akár bizottsággá is átalakulhat az adott részleg. A jelenleg működő legfontosabb csoportok a következők:

Irodalmi csoport: Az intézmény irodalmi csoportja magyar nyelvű irodalom közvetítésével foglalkozik. Rendszerint 15-20 csoporttag aktív közreműködésével, pl. híres magyar költők és írók történelmi évfordulói alkalmából, irodalmi délutánokat és esteket szerveznek. Az irodalmi csoport minden évben megemlékezik az 1848-as és az 1956-os magyar forradalom és szabadságharcról.

Ifjúsági csoport: Ez a csoport főként az informatikai bizottságból nőtte ki magát. Tagjait azok a fiatalok képezik, akik aktívan közreműködnek ifjúsági projektekből. Ezek egyrészt különböző oktatási intéz-

ményekkel történő együttműködésekől adódnak, másrészt a fiatalok önszerveződésének is köszönhetők. Az ifjúsági csoport már európai uniós forrásokra is sikeresen pályázott, és magyarországi, erdélyi, illetve délvidéki szervezetekkel egyaránt kapcsolatban áll.

Utazócsoport: Az UMIZ utazási csoportja különböző kulturális utazásokat szervez Magyarországra, illetve Magyarországgal határos országok magyar nyelvi régióiba is. A csoport sokszor járt már Magyarországon, de Felvidéken, Erdélyben és Muravidéken is voltak már. Az utazások rendszerint a közösségen belüli csoportszellem erősítésére is igen alkalmasnak szoktak bizonyulni.

Filmklub: Az UMIZ esetről esetre, bizonyos alkalmakkor, társadalmi indítekból stb. filmestéket is szervez. Ezek vagy nagyobb események részeként, vagy spontán módon kerülnek megszervezésre. Ebbe a körbe tartoznak azon egyesületi tagjaink is, akik fénykép- vagy videóprezentáció formájában adják elő saját utazási élményeiket. Mivel ezt a rendezvényfajtát német anyanyelvű vendégek is szívesen látogatják, a prezentációs estek (amennyiben lehetséges) kétnyelvűek szoktak lenni.

Az említett csoportokon túl még a sajtó- és médiacsoport (rendezvények fényképezése, filmfelvételek készítése és kidolgozása), valamint az önkéntes segítők köre (pl. meghívók és plakátok kihordása, elszállásolás, szakmai segítség a legkülönbözőbb területeken, kiállítások berendezése és bontása, büfé rendelkezésre bocsátása rendezvényeken stb.) is hozzájárul az intézmény által végzett munkához.

Megfigyelhetjük, hogy hasonlóan a bizottságoknál felvázoltakhoz, a csoportok esetén is különböző részecélcsoportokra bonthatjuk az érdeklődők körét. Ha összegezzük ezeket a célcsoportszegmenseket, megállapíthatjuk, hogy a burgenlandi magyar közösség fő csoportja mellett jelen vannak osztrák és magyarországi elemek is.

Dr. habil. K. Lengyel Zsolt – a Regensburgi Egyetem Magyar Intézetének igazgatója

**A Müncheneri / Regensburgi Magyar Intézet örökségápoló
tevékenysége**

Vázlat a könyvtárról és különgyűjteményeiről

I. A müncheni szakasz (1962–2009)

Az 1962-ben megalakult Müncheni Magyar Intézet Egyesület (MMI) kezdeteitől három alaptételre építette könyvtári munkásságát:

1. A hungarikum több mint könyvtári tétel s raktári egység: a tudományos munka forrása, amelyet elemezni, lehetőség szerint publikálni kell;
2. A hungarológia több mint magyar nyelvoktatás: külföldön művelendő tudomány, amely kiterjed több szellem- és társadalomtörténeti szakra;
3. A külhon több mint emigráció: a politikai-világnézeti szembenállás európai együttműködésben megszűnhet, következőleg módosulhat, vagy akár megváltozhat a nyugati magyar kulturális javak, így a könyv- és irattárak szerepe és rendeltetése.

II. A magyarországi kapcsolatok éltető ereje: örökségápolás határok felett

A magyarországi könyvtárosi körök az 1980-as évektől kezdtek közeledni a vasfüggönyön túl tevékenykedő MMI-hez. Ebben az enyhülésben élen járt az Országos Széchényi Könyvtár, amelynek termeiben 1990 júniusában egy nemzetközi konferencián sor került az MMI hungarikumgyűjteményeinek első magyarországi bemutatására. Az Intézet könyvtári szempontból is egyre szorosabb magyarországi kapcsolataiban, határon innen s túl, közös irányelvvé vált az elképzelés, hogy a hungarológiának nem csak járulékos, hanem szerkezetileg fontos munkaköre a hungarikumok gyűjtése, elemzése és kiadása.

III. A regensburgi szakasz (2009-től)

Az MMI 2009-ben müncheni szakaszának egyik meghatározó örök-

ségével, több ezer könyvével és fokozatosan gyarapodó különgyűjteményeivel költözött át Regensburgba. A könyvtárhoz csatolt különgyűjteményi részleg már az 1990-es évektől lépésről lépésre önállósult. E folyamat mérföldköve volt Bogyay Tamás történész, művészettörténész (1909–1994) irat- és könyvhagyatékának 1994. évi átvétele. A kelet-közép-európai rendszerváltások után a magyar politikai emigráció értelmiségi-könyvgyűjtő tagjainak előregedése erősítette a könyv- és irattárak adományozásának hajlamát, nem egyszer a magyar ügyekben érdektelen örökösök, illetve – örökösök hiányában – a hagyatéki törvényszék közreműködésével. Az MMI aztán, a véletlen egybeesés jóleső következményeként, éppen regensburgi szakaszának kezdetén, 2010-ben és 2011-ben vehette tulajdonába Borbándi Gyula közíró, szerkesztő és történész (1919–2014), illetve Molnár József közíró, könyvkiadó-szerkesztő, nyomdász (1918–2009) szintén rendkívül értékes irat- és könyvhagyatékát is. Bogyay, Borbándi, Molnár: ez az Intézet hagyatékárának triásza, összesen közel 50 iratfolyóméteren.

IV. Az egyesületi könyvtártól az egyetemi könyvtárig: a Regensburgi Egyetemi Könyvtár „Magyar Könyvtára”

A 2009-ben Regensburgba költözött és egy ideig még egyetemen kívüli, 2015 elejétől egyetemi Magyar Intézet Hungaricum – Ungarisches Institut der Universität Regensburg néven elsősorban kutatási és felsőoktatási feladatokat lát el németül, beleértve a magyar mint idegen nyelv egyetemi oktatását. Korábbi működtetője, a Müncheni Magyar Intézet Egyesület társult partnere – egyebek mellett – a könyvtár és a kiadványok fejlesztésében, illetve gondozásában. 2018 elejéig az MMI könyvtárának tulajdonosa volt. 2018 januárjában az Egyesület könyvtára adományozás útján betagolódott a Regensburgi Egyetemi Könyvtárába, amelynek „Magyar Könyvtára”-ként (Ungarische Bibliothek der Universitätsbibliothek Regensburg, vormals Bibliothek des Ungarischen Instituts München e. V.) „különgyűjtemény” (Sonderbestand) státuszt kapott. A 18.000-20.000 tételt számláló „Magyar Könyvtár” külön részlege a „Magyar Irodalom Német Nyelven” elnevezésű állag, amelyet az MMI 2017 elején adományozás útján illesztett be saját könyvtárába, majd ajándékozott tovább törzskönyvtárával együtt a Regensburgi Egyetemi Könyvtárnak. A hozzávetőlegesen 2.500 tételt tartalmazó könyves különgyűjtemény 2009 és 2016 között a Gudrun és Wolf Brzoska német házaspár magánkezdeményezése folytán „Ehin-

ger Bibliothek – Ungarische Literatur in deutscher Sprache / Ehingeni könyvtár. Magyar irodalom német nyelven” címen vált ismertté a német könyv- és irodalombarátok körében.

A Regensburgi Egyetemi Könyvtár „Magyar Könyvtára” Németország leggazdagabb hungarológiai közkönyvtárainak az egyike.

V. A többlet: a különgyűjtemények tudományos értéke és jövője

A Müncheni Magyar Intézet Egyesület csak a szoros értelemben vett könyvtárát adományozta a Regensburgi Egyetemi Könyvtárnak. Továbbra is az Intézet kötelékébe tartoznak a különgyűjtemények, amelyek javarészt személyi fondok. Bogyay, Borbándi és Molnár mellett jelentősek még:

- Baranyai-Lőrincz Gusztáv festőművész, kulturális szervező (Pécs, 1886 – München, 1977);
- Henney Gusztáv vezérezredes, politikus (Kolozsvár, 1888 – München, 1977);
- Hevesy Pál diplomata (Budapest, 1883 – Kitzbühel, 1988);
- Kollányi Károly üzemgazdász, volt honvédtiszt (Győr, 1905 – München, 1993);
- Ölvedi János újságíró, történész (Érsekújvár, 1914 – München, 1983);
- Tóth László Béla történész (Nagyvárad, 1926 – München, 2014);
- Ujlaky (Sári) Charlotte műfordító, újságíró (Budapest, 1920 – [Köln?], 1995).

Az irat- és könyvhagyatékok értéke abban rejlik, hogy egy vagy több tematikai súlypontot fednek le, emellett pedig bizonyos esetekben egyéni tudomány-, kultúr- és politikatörténetek forrásaival is szolgálnak. Az örökhagyók a magyar emigráció különböző világnézetű irányzataihoz tartoztak. Jelenleg a Bogyay- és a Borbándi-hagyaték feldolgozása, részben digitalizálása zajlik a Regensburgi Egyetem Magyar Intézetben.

VI. A jövő fürkészése

Az MMI könyvtára, külön egyetemi gyűjteményként, bevonja a német partnert a magyar örökség ápolásába. Bizakodunk, hogy e megoldás

tartós jövőt ígér a regensburgi „Magyar Könyvtárnak”. Ebbe lassanként betagozódnak a személyi hagyatékok könyvtárrészlegei is (elsősorban Bogyay, Borbándi, Molnár és Tóth). Ugyanígy Regensburgban maradnak majd további könyv(tár)adományok, amelyeknek átvételéről az MMI tárgyalásokat folytat.

A mai legfőbb nyitott kérdés: hol van, hol lehet az irathagyatékok és egyéb, tematikai fondok, valamint az Intézet 1962-ig visszanyúló irattárának eszményi őrzési helye: Németországban? Magyarországon? Hol hajtható nagyobb tudományos haszon belőlük: külföldön vagy belföldön? Járulékos, de lényeges szempont, hogy a könyvtár egyetemi betagozódása, valamint az adományozások tetemes számarányú fölőspéldányállagot eredményeznek, amelynek hasznosítása még nem látszik megnyugtatóan megoldottnak.

Az MMI tulajdonában lévő különgyűjtemények (személyi és tematikai fondok) középtávon Magyarországra kerülhetnének. Hat évtized gyűjtőmunkájának örökségét az Intézet budapesti kirendeltsége ápolhatná tovább, eszményi esetben egy koncepciónálisan és egyéb fontos szempontból is megfelelő intézmény keretében. Így az örökhagyók, akik vérbeli emigránsokként nem örökre hagyták el szülőföldjüket, legalább holtukban visszatérnének Magyarországra.

A már kiválogatott és még várható fölőspéldányok kezelésére pedig a Mikes Kelemen Program ajánlkozik, amelyet a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága és az Országos Széchényi Könyvtár 2014-től azon célból működtet, hogy a diaszpóra tárgyi örökségét átgondoltan és szervezeten összegyűjtve Magyarországra szállítsa, és gondoskodjon méltó felhasználásukról.

Markója Szilárd – az Országgyűlési Könyvtár igazgatója
Dr. Kenyeres István – a Budapest Főváros Levéltára főigazgatója

Hungaricana

A Hungaricana, összközyűjteményi portál 2015. április 1-én indult el hivatalosan, egy körülbelül féléves próbaidőszakot követően. Az ingyenes, bárki számára elérhető felület legnagyobb újítása az integrált kereső kifejlesztése volt, melynek segítségével az eddig kallódó közgyűjteményi digitalizációk (szöveges dokumentumoktól a képi anyagokig) egyszerűen kereshetővé váltak. A szöveges anyagokról 3 rétegű pdf-ek készültek, így minden bennük szereplő szó kereshető, míg a képi dokumentumok metaadatokkal lettek ellátva, szintén a kereshetőség megkönnyítésének céljából. Az adatbázisról elmondható, hogy az elmúlt években Magyarország legsikeresebb, leghasználtabb, legnépszerűbb közgyűjteményi portáljává vált, köszönhető mindez a jelenleg 177 adatgazda közintézménynek, melyek mintegy 100 TB-nyi digitalizált anyagot tettek közzé a portálon. Az intézmények megoszlása típusukat tekintve: múzeumok (40%), levéltárak (24%), könyvtárak (19%), egyházi intézmények (gyakran egyszerre több funkciót ellátva, 8%), határon túli intézmények (2%) és egyéb intézmények (önkormányzatok stb. 7%). Az adatbázis koordinálását végző szerkesztőszékbizottság tagjai, az alapítástól kezdve, az Országgyűlési Könyvtár, Budapest Főváros Levéltára, az Arcanum Kft., a Magyar Nemzeti Levéltár és a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége.

Néhány fontosabb statisztikai eredmény az indulás napjától számítva 2018 novemberéig:

- Közel 4 és fél millió felhasználó (visszatérő látogatók aránya: 16,4%)
- Több mint 8,2 millió munkamenet
- Közel 59 millió oldalmegtekintés
- Csúcsidőben több mint 140 egyidejű felhasználó

Ezen időszak tapasztalata, hogy a 35–44 év közöttiek aktivitása kiugró, de meglepően magas a 65 év feletti felhasználók száma is. Elgondolkodtató, hogy a 18 és 24 év közötti korosztály viszonylag inaktív az oldalon, ezt tehát még egy viszonylag kiaknázatlan terület, melyet a jövőben érdemes lesz célba venni.

A portál felépítése dokumentumtípusok szerint történt, melyeket adatbázisokba rendeztünk.

1. Képcsarnok adatbázis:

A portál egyik leglátványosabb és legkeresettebb adatbázisa, mely több mint 450.000 dokumentumot tartalmaz (466.456 kép). Az anyag gerincét a képeslapok és fotók adják. A képeslapgyűjtemény legnagyobb állományát egy kicsiny vidéki múzeum mesés gyűjteménye szolgáltatja, mégpedig a szerencsi Zempléni Múzeum 241.745 db-os állománya, de az olyan nagyobb, országos intézmények is kiveszik a részüket az adatbázisból, mint az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum stb. A fotók esetében a gyarapodásban nagy lökést adott a Fortepán gyűjteményének integrálása, kiegészítve más közgyűjtemények állományát (pl. Göcseji Múzeum Néprajzi Fotótára, vagy az, egyelőre, 16 nagyfelbontású fotó az Iparművészeti Múzeum kárpitgyűjteményéből). A portál egyik ígéretes pilotprojektje a 3D-s tárgyi fotók publikálása, melyet a Balatoni Múzeum, az MTA Könyvtár és a Göcseji Múzeum gyűjteményéből válogatott anyagokkal teszteltek.

2. A Könyv- és Dokumentumtár adatbázis:

Az adatbázis jelenleg 12.152.404 oldalnyi anyagot tartalmaz. Ez a legterebélyesebb és a leggyorsabb ütemben gyarapodó állomány az adatbázison belül. A teljesség igénye nélkül megtalálhatók itt könyvtári anyagok (helyi lapok, helytörténeti anyagok, de akár gyászjelentések a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára gyűjteményéből, vagy az Országgyűlési Könyvtár Magyar Parlamenti Gyűjteményének anyagai stb.), múzeumi dokumentumok (évkönyvek, sorozaton kívüli kötetek, muzeális dokumentumok stb.), levéltári kiadványok és iratok.

Idé kerültek külföldi, magyarországi vonatkozású levéltári dokumentumok is: Österreichisches Staatsarchiv – Austrian State Archives, Hrvatski Državni Arhiv, megyei városi, egyetemi levéltárak anyagai, de olyan unikális anyagok is, mint például az 1918–1919-es forradalmak válogatott forrásai Budapest Főváros Levéltárából stb.

A különlegességek közé tartozik például a Magyar Távirati Iroda 1920–1956 között megjelent dokumentumai, vagy a Középkori okmánytárak (Anjou okmánytár, Árpádkori okmánytár, a zichi és vásonekei gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára stb.).

3. Térképek és Építészeti tervek adatbázis:

Ez az adatbázis a legnagyobb hazai térképtárak anyagait tartalmazza, jelenleg 77.823 térkép és 40.669 terv közül lehet válogatni. Az adatgazdák között jeleskedik Budapest Főváros Levéltára Budapest történeti térképeivel és terveivel, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum háborús térképeivel, a Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltára térképekkel és tervekkel, valamint az Országos Széchényi Könyvtár kéziratos térképeivel.

4. Levéltári adatbázis:

A jelenleg a Hungaricanán megtalálható levéltári vonatkozású anyagok két csoportba sorolhatóak, az egyik csoport a levéltári iratok köre, a másik a levéltári kiadványok köre. A digitalizált iratgyűjtemény gerincét az MNL Országos Levéltára, valamint a Budapest Főváros Levéltára anyagai (közjegyzői iratok, árvaszéki ügyek, végrendeletek, büntető és polgári perek, pesti és budai tanácsülési jegyzőkönyvek, tervek) alkotják. Érdemes megemlíteni a gyűjtemény nemzetközi állományát is, hisz az Osztrák és a Horvát Nemzeti Levéltár kiadványai is megtalálhatók a gyűjteményben. A levéltárak folyamatosan gyarapodó kiadványai évről évre felkerülnek a rendszerbe.

5. Budapest Időgép:

A Hungaricana portál legújabb fejlesztése a Budapest Főváros Levéltára, a Szabó Ervin Könyvtár valamint a Budapesti Történeti Múzeum összefogásából született meg. A Budapest Időgép szervesen kapcsolódik a hasonló TimeMachine projektekhez (pl. Velence) szerte a világban. Az alkalmazásban megtalálható egy régi utcanévkereső, ahol 1837–2018-ig 6 időmetszeten lehet megfigyelni a főváros városszerkezetének alakulását, akár egyre több közintézménytípus előfordulásait vizsgálva. A térképek georeferáltak és adataik feldolgozottak, ezáltal a közterületek (utcák, terek stb.) nevei kereshetővé váltak. A Budapesti levéltári iratok a térképen című alkalmazás keretében pedig különböző levéltári iratok lettek a térképek adataihoz hozzárendelve és váltak kereshetővé, úgymint tulajdoni lapok (1878–1926), építészeti tervek, 1944. évi lakásívek stb., így lehetőség nyílik címre vagy helyrajzi számra is keresni az alkalmazás segítségével.

6. Mapire:

Nem tartozik integránsan a Hungaricana állományába, azonban szervesen együttműködik az állománnyal a Mapire adatbázis, ezért néhány

szóban érdemes megemlíteni ezt a nagyívű és innovatív vállalkozást, mely pontos, georeferált (napjaink műholdas térképeihez igazított) térképeket tesz közzé, városokról (Amszterdam, Budapest, Bécs, London, Moszkva, Párizs stb.) és országokról (Ferrara, Franciaország, Görög királyság stb.).

Megtalálhatók az adatbázisban még olyan tematikus térképek is, mint például a nagy katonai felmérések (Első, Második, Harmadik katonai felmérés), vagy Magyarország etnikai, felekezeti térképe stb. A térképek 3D-ben és szinkronizáltan is megtekinthetők, vagyis egy képernyőn tudjuk őket, egymással összehasonlítva megtekinteni.

Molnár Sándor – a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár munkatársa

A Contenta repozitóriumok új, analitikus része

A világ folyamatosan változik, és ez alól nem kivételek a könyvtári szolgáltatások sem. Ebben az írásban az SZTE Klebelsberg Könyvtár által fejlesztett adatbázisainak legfrissebb szolgáltatásait és a helyben végzett digitalizálás körülményeit mutatom be.

A könyvtárakkal kapcsolatos elvárások folyamatosan változnak, napjainkban a könyvtár kettős célt lát el, egyfelől ki kell tudnia szolgálni olvasóit hagyományos papíralapú dokumentumokkal, de emellett egyre hangsúlyosabban kell támogatnia tartalmi távoli használatát is. A távhasználattal kapcsolatos új típusú igények egyre kevésbé állnak összhangban a könyvtárak erőforrásaival, emiatt az intézményközi együttműködés kiemelten fontossá vált.

Felsőoktatási könyvtár lévén intézményünk számára elsősorban az Országos Széchényi Könyvtár által jegyzett „Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia (2017–2025)”, illetve az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma által megfogalmazott „A felsőoktatási könyvtárak stratégiai fejlesztési irányai 2018–2023” dokumentumok mutatnak irányt.

Mindkét dokumentum hangsúlyozza, hogy a könyvtárak feladta az információ mint nyersanyag minél eredményesebb hasznosítása, és ezáltal az olvasók/felhasználók minél magasabb színvonalon történő kiszolgálása.

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár, digitális tartalomszolgáltatása a Contenta repozitóriumgyűjteményben valósul meg, melyet az intézmény munkatársai 2010 óta folyamatosan fejlesztenek és bővítenek. Tematikailag elkülönítve, jelenleg 11 különböző EPrints-alapú repozitóriumot gondozunk, és a meglévő adatbázisaink permanens gyarapításával biztosítjuk azok naprakészségét.

2013 és 2016 között az SZTE Klebelsberg Könyvtár, a Somogyi Károly Megyei Könyvtár és a Délmagyarországot kiadó LapCom Zrt. partnerségében, digitalizálta Szeged egyik legfontosabb napilapját a Délmagyarországot. A hosszan elnyúló munka és a nagy tömegű digitalizálás sok erőforrást emésztett fel.

Ezzel egy időben a hazai kulturális tartalomszolgáltatás terén megjelentek az Arcanum által fejlesztett adatbázisok, az ADT+, és a Hungaricana, amelyek a korábbi könyvtári adatbázisokhoz képest gazdagabb tartalommal, korszerű technológiai megoldásokkal és a kutatást ösztönző, felhasználóbarát felülettel rendelkeznek. Emiatt az olvasók/felhasználók mára egy magasabb szintű szolgáltatást tartanak korszerűnek, így a Contenta jövőbeni tartalmi fejlesztését revideálni kellett.

2018-tól a tartalmi bővülés mellett meglévő szolgáltatásaink korszerűsítésére és speciális felhasználói igények kielégítésére összpontosítottuk a rendelkezésre álló erőforrásainkat.

Az év elején számos más – az akadémiai szférához tartozó – könyvtárhoz hasonlóan elindítottuk OJS-alapú (Open Journal System), folyóirat-kiadó platformunkat, mellyel az egyetemen működő folyóirat-szerkesztőségek munkáját segítjük. Ez az alkalmazás nem tartozik a hagyományos értelemben vett könyvtári szolgáltatások közé, sokkal inkább a kutatástámogatás és a felsőoktatási tudásmenedzsment céljait hivatott támogatni. Jelenleg 14 folyóirat szerkesztéséhez biztosít a könyvtár OJS-keretrendszerét. Az ezen folyóiratokban megjelenő cikkek, már a kiadás előtt a könyvtár látóterébe kerülnek, majd az OJS-ben megjelent friss tartalom, részben automatizált munkafolyamat eredményeképpen kerül a Contentába.

Az oktatásban egyre nagyobb teret kap a távoktatás, és az e-learning funkció. Az SZTE ez irányú törekvéseinek támogatására a nyár folyamán elindult az SZTE Elektronikus Tananyag Archívum, mely az egyetemen keletkezett elektronikus tananyagokat hivatott gyűjteni. Az archívum célja nem csak a tananyagok hosszú távú megőrzése, hanem a majdani egyetemi távoktatás egyik meghatározó szolgáltató portáljává kíván válni. A szolgáltatás az ősszel indult, emiatt használatáról számottevő adat még nem áll rendelkezésre.

A keletkezett tananyagokról analitikus rekordok készülnek, melyek létrehozásában a tananyag készítője is aktívan részt vesz.

Az egyetem 12 kara széles diszciplináris spektrumot ölel fel, emiatt az adatbázis tervezése során felmerült valamilyen zártalelmű tárgyszórendszer integrálása. Több lehetséges alternatíva számbavétele után, dr. Tichy-Rács Ádám segítségével, a HORIZON2020 program tezaurusza került felhasználásra. A felhasználóbarát megjelenítéshez szükséges technológiai háttérrel, pedig az EPrints szoftver témafa alkalmazása biztosítja.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az integrált taxonómia stimulálja a használatot, bár a szakozás nem kötelező elem, a szerzők a feltöltés során mégis igyekeznek a lehető legpontosabban meghatározni a dokumentum tárgyát.

A könyvtár által szolgáltatott 11 repozitórium közül egy tematikailag és céljaiban is markánsan eltér a többitől. A mindennapi élet egyház-történeti forrásai a „Békési Református Egyházmegye gyülekezeteiben 1711–1821 között” című adatbázis voltaképpen egy kutatást támogató dokumentumtár, melyben a történelmi Békés-Bánáti egyházmegyéhez tartozó református gyülekezetek levéltári anyagait rendszerezik. Az iratanyag kézzel írott forrásokat tartalmaz, sokkal inkább levéltári, mintsem könyvtári jellegű gyűjtemény. Az iratok feldolgozása speciális szakértelmet kíván, a gépi feldolgozás (karakterfelismerés) nem triviális, és mint feladat túlmutat a könyvtár lehetőségein. A kutatók szöveghű átiratot készítenek a digitalizált képekről, és így válik kereshetővé az állomány.

Összegzésként megállapítható, hogy továbbra is van létjogosultsága a közgyűjteményi digitalizálásnak, de annak jellegét és céljait igazítani kell a jelenleg elérhető tartalmak függvényében. A nagy mennyiségű digitalizálás helyett fontosabbá válhat a kisebb volumenű, speciális tartalom feldolgozása. Felértékelődhet a korábban nehezen, vagy egyáltalán nem hozzáférhető lokális tartalmak (például hagyatékok) digitalizálása. A könyvtárak által kezelt adatbázisok esetében fontos szempont, hogy azokat a szolgáltatás bevezetése után is folyamatosan bővítsük és fejlesszük. A közgyűjteményi tartalomszolgáltatásban a könyvtárak számára fontos feladattá válhat az információ visszakereshetőségének minél magasabb szinten történő biztosítása. Az analitika elmélyítése hozzáadott értéként versenyelőnyhöz juttathatja a könyvtárakat.

**Prof. Dr. Monok István – a Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK) főigazgatója**

Európai kultúra, nemzeti örökség

Napjainkban az egyik legfontosabb beszédtema az európai értelmiség körében, hogy vajon miért nem tudott az Európai Unió közössége mindedig egy olyan definíciót alkotni, hogy mit jelent az, hogy „európai”, mit jelentenek az „európai értékek”. A politikai álláshelyeket betöltő személyektől – politikusoknak a legtöbbjükét nem nagyon lehet nevezni – nem lehet ezt várni. Ők nem értelmiségiek, hiszen alapvetően érdekeket képviselnek. Értékeket akkor, ha az az általuk képviselt gazdasági csoportoknak érdekükben áll. Természetesen vannak olyan esetek, hogy valakinek érdekében áll értéket alkotni és értéket képviselni. A politikus kiindulópontja azonban az érdek, és nem az érték. Így az Európai Unió is egy Közös Piacra degradált intézmény. Olyan, amelyik fél szembenézni a saját múltjával, saját örökségével. Fél, mert az örökség teljességének áttekintése mentén kiderülne, hogy az elmúlt fél évszázadban egy erőteljes amerikanizálódás zajlott le Európában, alapvetően abból a tragikus és téves feltevésből kiindulva, hogy a ma élőknek nem tudásra, nem kultúrára van szükségük, hanem „használható ismeretekre”. Közhelyszerű állítás – mert annyian bizonyították már –, hogy újító erővel nem rendelkezhet az, aki nem tud magáénak rengeteg nem használható ismeretet. A történelem során az innovatív elmék, kivétel nélkül, mind széles körű humán műveltséggel – haszontalan tudással – rendelkeztek a szűk, szakmaspecifikus ismeretek teljes ismerete mellett. De mi köze van ennek a könyvtárakhoz?

Ha elfogadjuk azt az egyre inkább konszenzussal hangoztatott tételt, hogy az európai abban tér el a nem európaiktól, hogy egy sajátos, az antik görög, latin és zsidó hagyományra alapozottan másfajta hagyományközvetítő rendszert alakított ki magának, mint a más kulturális körökben élők, akkor a könyvtár az európaiság lelke. A hagyomány megismerhetőségének egyik legfontosabb záloga. A nyugati kereszténységben, művelődéstörténetünk minden fontos fordulópontján a teljes örökséget tekintettük át. Minden egyes korszakban újraolvasták eleink a teljes szövegkorpuszt, és mindig találtak benne olyan elemeket, amelyekre eddig nem figyeltek, figyelhettek – mert a technikai civilizá-

ció nem tette lehetővé egyes tételeknek, az adott korban „modern”-nek tekinthető megmérését, igazolását –, és mindig rádöbbenek arra, hogy az előző generációk alkotói tulajdonképpen minden olyan dologra gondoltak már, amire az éppen legújabb generáció csak a választ keresi. Más kulturális körök – akár a hindik, a buddhisták vagy a muszlimok – nem olyan szövegközpontú ismeretátörökítési rendszert alkottak maguknak, mint ahogyan azt a nyugati kereszténység tette. A kultikus alapszöveg és az alkalmazható ismeretek közt nincsen olyan folyamatosság, mint azoknál a kultúráknál, amelyeket európainak nevezhetünk.

A könyvtárakat a kulturális örökségre vonatkozó elméleti írások is emlékezhelyként (*lieu de mémoire*; Erinnerungsort) írják le. Tartalmukban és fizikai megjelenésükben is – a történelemben másként és másként – a hatalom megjelenítésének eszköze, jelképei is voltak persze. A könyvekig azonban el kellett jutnia az európai hagyományközvetítésnek.

Az írás kialakulásának egyik fontos motívuma volt az emlékezet, a rögzített hagyomány, amely megismerésének szóbeli, képi, szokáskövetéses útjai a(z) (fel)olvasással kibővültek. A hagyománynak ez a megismerési módja az ókori görög és római alapokon a keresztény közösségekben, majd különösen a nyugati kereszténységben előtérbe került, egyes történelmünk egyes korszakaiban háttérbe szorítva a képi kultúrát. Az írásban rögzült hagyomány dokumentumai jelentős részben a használati írás kategóriájába tartoznak: gazdasági feljegyzések, tulajdonjogi, adminisztratív írások, az intézményszerű működés dokumentumai. A ninivei, az időszámítás előtti VII. században alapított könyvtárban is nagyobbbrészt ilyen gazdasági feljegyzések voltak. Hasonló a helyzet a nyomtatott vagy éppen a digitális könyv időszakában is: az egyes városi céhek működési szabályzataitól kezdve, a felmérő íveken át az egyes civil szervezetek, vagy gazdasági társaságok éves jelentéséig, a reklámokig. Az írott örökség felmérésére, kezelésére, illetve a társadalom tagjai számára való hozzáférhetővé tételére két intézményi típust alakítottak ki Európában. A levéltárat és a könyvtárat. Az írott örökség elvi teljessége ezekben lelhető fel, az ezekben őrzött hagyomány, az európai emlékezet szempontjából, együtt vizsgálendő.

A könyvtárak alapításának legátfogóbb célja mindig az írott hagyomány összegyűjtése, rendszerezése és rendelkezésre bocsátása volt. Az átörökítésben a könyvtár mindig csak potenciális lehetőség volt. A kérdés, hogy kinek gyűjtötték össze, a dokumentumoknak milyen kö-

rét, kiknek álltak ezek rendelkezésre? Assur-ban-Apli (Assurbanipal; i.e. 668–631/629) Ninivében az uralkodó és a kultusz őrei, a papok számára alapított könyvtárat. Használatáról keveset tudunk, de sokkal többet az alexandriai könyvtárakéről (Muszeion, Szerapeion). Az időszámítás előtt, a harmadik században alapított két gyűjtemény az uralkodók (Ptolemaioszok) számára gyűjtötte a közel-keleti, az egyiptomi és a görög örökség műveit. A könyvtár egyben másolóműhely – a hagyományt sokszorosító intézmény –, iskola és kutatóműhely is volt. A szövegre koncentráltak, komoly filológiai felkészültséggel az akkori lingua franca, a görög nyelvre fordították a nem görög alkotásokat (e tevékenységnek köszönhető az ógörög Ótestamentum, a Septuaginta). A Muszeion többször tűzre kapott (i.e. 48–47, i. sz. 262, 272, 296–297), a Szerapeiont pedig már az alexandriai keresztény közösség hagyományt tagadó dühe pusztította el. A Római Birodalom az alkalmazott tudományokat kedvelte. Kicsit úgy viszonyult a görög hagyományhoz, mint sokkal később, az USA az európaihoz. A könyveket, amelyeket hadvezérek, értelmiségiek összehordtak Rómában, hamarosan nyilvánossá tették a polgárjoggal rendelkezők számára. Kialakult a feleslegesen nagy magánkönyvtárakat megvető irodalom is (Seneca).

A keresztény egyház, megszervezésének idején, integratív jellegű volt. Az ókori szövegekhez való viszonyulása is ilyen volt. Amikor az egyház leírta a vallást (niceai zsinat, 325), elkülönítette a kanonizált örökségtől, a vallás szempontjából nem elsődleges írásokat, a könyv és a könyvtár egy új alapelv szerinti változatát hozta létre (nem a kereszténység, hanem az egyház mint intézmény). A szerzetesrendek, és a világi egyházak (káptalanok, püspökségek) a keresztény egyház szempontjából fontos szövegek összegyűjtését, megőrzését, másolását tartotta alapvető céljának. Szempontjaikba belefért a jogi, a természetismereti, az orvosi művek áthagyományozása is. A hozzáférés az egyház korai történetétől kezdve ellenőrzött volt, de soha sem teljesen zárt. A szerzetesi közösségek könyvtárainak is volt olyan része, amely nem a rendtagok számára fenntartott (clausura) területen volt. A humanista értelmiség, felelevenítve az ókori (Seneca) és a korábbi keresztény (Szent Jeromos; Guillaume Perault (cca. 1200–1271), a lyoni püspöki székhelybe emelkedett domonkos szerzetes: *De superbia librorum*) hagyományt, a XV. század elejétől kezdve sorra szervezett közös használatú könyvtárakat, baráti körnek, vagy éppen a város polgárainak. A „közös használat” – csak úgy, mint az anyanyelvű irodalmak – a protestáns re-

formátorok programjában vált meghatározóvá, mondhatni, hogy a korai keresztény hagyomány és a humanista örökség ekkor társadalmiasult.

A XVII–XVIII. századi barokk könyvtár már méreteinél, anyagának univerzalitásánál fogva is összetett üzenetet hordozott. Nyilvánvalóvá vált, hogy csak közös használattal ismerhető meg az ott őrzött örökség. Ráadásul a hatalom világi oldala már felismerte, hogy a feudális vazallusi rendszer mellett jelentős közösség-összetartó erő az azonos nyelv és kultúra. Ezért is kezdődött el a köteleispéldány-rendeletek sora, vagyis programok indultak az egy-egy királyságban kiadott könyvek tervezett és rendszeres összegyűjtésére, megőrzésére (már a XVI. század első felétől – ez a „nemzeti könyvtár” típus kialakulásának a bölcsője). Bizonyos értelemben egy nemes verseny kezdődött abban, hogy ki az, aki ezt az örökséget közkinccsé, hozzáférhetővé teszi. Az uralkodó, a tudós társaságok, az egyház egy-egy vezetője, vagy – ahogy Közép-Európában sok helyen – maga az egyház?

A harmadik rend, a polgárság hatalmi helyzetbe való emelkedése az ancien régime összeomlásával mindenütt megteremtette a kultúra polgári nyilvánosságát, vagyis a közösségi könyvtárak rendjét is. Európa egyes területein másként-másként, hiszen az úgynevezett „porosz-utas” hagyományban a könyvtár a katalóguson keresztül férhető hozzá (ehhez tudni kell, hogy mit akarunk olvasni vagy kérdezni, mi lenne jó), az „angolszász” hagyományban pedig a szabadpolcos rendszer társult a közkönyvtárak kialakításához, vagyis az olvasó láthatta, mit őriz a könyvtár, és maga dönthetett arról, melyik könyv érdekli.

Az internet elvileg a leginkább nyilvános könyvtár. Az lesz valóban, ha válogatás nélkül, a teljes európai írásbeli örökséget el lehet érni. Kérdés, hogy mindenki akarja-e ezt, és aki nem, miként válogatna? Az is kérdés továbbá, hogy az elektronikus információ áruként való kezelése nem rombolja-e le a kultúra polgári nyilvánosságának elvét, és teszi elérhetővé az örökséget azok számára, akik meg tudják fizetni?

A könyvtár demokratikus intézmény, az európaiság alapvető értékehez tehát közvetlenül kötődik. Egy-egy ország könyvtári rendszere – a patriotikumokat tekintve – az általa képviselt nyelvi és kulturális közösség írott öröksége teljességét akarja megőrizni. Sem erkölcsi, sem politikai, sem semmilyen más szempontot nem érvényesíthet a gyűjtemény építésében és megőrzésében. Nem volt azonban ez mindig így. A teljességben való megőrzés gondolata a XVI. században

született (I. Ferenc francia király kötelezpéldány-rendelete, 1537), de a nyugati kereszténység területén csak a XIX. század elejétől vált általánossá.

A könyvtár megtestesíti egy-egy nyelvi és kulturális közösség identitását. Éppen ezért az egyes közösségek, csoportok konfliktusai mentén sor kerülhet a könyvtárak tudatos rombolására, vagy éppen elbirtoklására. Az említett Szerapeion könyvtárának lerombolása (391) a keresztény közösségnek azt a szándékát fejezte ki, hogy a nem keresztény írárok ne öröklődjenek tovább. Egyes vélemények szerint ehhez hasonló módon pusztult el az alexandriai Muszeion könyvtárának maradványa a muszlim hódítás során (640–642). Az egyes kulturális vagy politikai csoportok a másik emlékezetének elpusztítására gyakran égettek könyveket, könyvtárakat (a francia forradalom, a náci könyvégetés vagy a kommunista „könyvtártisztítás” is ilyen volt). Vannak a történelemben olyan esetek is, amikor kifejezetten egy közösség teljes emlékezetét akarja egy másik megsemmisíteni. A közelmúltban ilyen volt a Bosnyák Nemzeti Könyvtár tervezett és módszeres elégetése a szerb hadsereg által, majd ezt követte a Bosnyák Levéltár elpusztítása a horvát hadsereg által.

Sok esetben azonban a könyvtárak mint anyagi értékkel bíró gyűjtemény kerültek elhurcolásra egy-egy idegen csoport által (jelentős részben ilyenek voltak a szovjet, vagy éppen az amerikai hadsereg akciói a második világháborúban). Mások a könyvtár szellemi tartalma miatt akarták elbirtokolni a könyvtárba zárt hagyományt. Gondoljunk a lengyel arisztokrata könyvtárak Szentpétervárra hurcolására a XVIII. században („mi oroszok is európaiak vagyunk” jelszóval), vagy éppen a Ceaușescu Romániája idején az erdélyi magyar és szász könyvtárak anyagának Bukarestbe telepítésére (mindez, hogy azt a hamis látszatot keltsék, hogy Bukarest már a kora újkorban is Nyugat-Európára figyelt).

Külön gondot jelenthet a digitális könyvtári világban, hogy a digitalizálás nem együttműködések mentén halad. Az a kulturális közösség, amelyik előbb jeleníti meg a honlapjain a múlt írásos emlékeit, úgy tűnik fel, mintha az valóban csak az övé lenne. Jóllehet, kevés olyan kulturális csoport él ma Európában, akinek írott emlékezte csak hozzá köthető lenne. A Kárpát-medence írott emlékei biztosan a német, az olasz és az ott élő népek közös emlékezte, ahogy nehéz lenne azt állítani Elzász könyves világáról, hogy az csak a francia emlékezet része.

A könyvtár rendje (*ordo librorum*) jellemzi azt a kort, amikor kialakult. A kora középkori könyvtárak összeírásai élén a *Patres* (egyházatyák) állnak, a XV. században már általános, hogy a bibliakiadások felsorolásával kezdődnek ezek a katalógusok. A humanista magánkönyvtárak első tematikus csoportja a „*grammaticae*”. A könyvek mennyisége is közrejátszott, de komoly szemléletváltás kellett ahhoz, hogy cédulakatalógust építsenek a könyvtárak, a szerzők alfabetikus rendjében, amelyben bárki megelőzhetett egy szentet, egy királyt, akinek a neve az „a”-hoz közelebb betűvel kezdődik. A polgári nyilvánosság korszakának kezdetén történt ez utóbbi váltás. De nem csak a könyveket kellett elrendezni, hanem számba kellett venni azt is, ami hiányzik a könyvtárból: a tudást kellett elrendezni kezdetben bio-bibliográfiákban, majd bibliográfiákban. A bibliográfiatörténet első nagy alakja egy benecés apát, Johannes Trithemius (1462–1516), a könyvtáros munkájában az ilyen tevékenység helyét először az első szakszerű könyvtárban (*bibliothconomia*) szerzője Gabriel Naudé (1600–1653), Mazarin bíboros könyvtárosa jelölte ki. Naudé nem azokkal a szavakkal, mint amelyeket emblemikus történetében Umberto Eco (1932–2016) idéz, de lényegében elmondja, hogy a könyvtáros a „rózsa nevével” foglalkozik, és nem a „rózsával”, vagyis a könyv tartalmával. Már ő is utal arra, hogy a rózsa nevének a megállapítása sokszor a rózsa megismerésével lehetséges csak.

A könyvtárak története egyben anyagiasult európai eszmetörténet (*histoire matérielle de la pensée* – Frédéric Barbier). A könyvtárban felhalmozott anyag tematikus vagy nyelvi összetételének változása követi a könyvtárat birtokló közösség szellemi orientációjának alakulását. Nem véletlen, hogy a közép-európai könyvtárakban jellemzően a német és az olasz kiadóknál megjelent könyvek találhatók a XVII. század végéig, ekkor megjelennek a francia nyelvű könyvek, majd a XIX. század közepén az angol könyvpiac termékei is.

A könyvtárak, mint anyagiasult eszmei termékeket őrző intézmények, tehát az európai emlékezet bástyái. Alapításuk, gyűjteményük gazdagítása, a megsemmisítésükre irányuló törekvések története mentén az egész kontinens históriája elmondható. A bennük őrzött anyag elrendezésének, hozzáférhetővé tételének krónikája mentén követhetők azoknak az értékeknek a története, amelyeket európai értékeknek nevezünk.

De térjünk vissza ahhoz gondolathoz, hogy az európai alkotó gondolkodás az összetett, humán jellegű, „felesleges” ismeretekre alapozódik.

A kora újkori magyarországi olvasmánytörténeti alap kutatások eredményeiből kiindulva elmondható, hogy a magyarországi, de ugyanígy a közép-európai szakértelmiség műveltsége heterogénebb, a hagyományt folyamatosan megismerő és számon tartó, ugyanakkor a szakmai tudás mélysége, egy-egy szakterületre koncentráltága elmarad a nyugat-európai szak-, és kortársakétól. Ennek a helyzetnek az eredménye kettős: az itteni szakemberek hagyománytisztelete erősebb, a szakmai gyakorlat technikai környezetének hiánya – ideértve a szakirodalmi ellátottságot is – az átmeneti megoldásokat kereső kényszerrel terhelt. Azonban kiszakadva ebből a környezetből, tudásuk többféle kötődésének köszönhetően, kiemelkedő teljesítményt tudhatnak magukénak (amikor elmennek nyugatra).

Nem szándékozom részletezni az említett alap kutatás eredményeit, de kiemelném azt, hogy a Magyar Királyságban és Erdélyben a XVII. század elejéig az európai szellemi áramlatok befogadása lényegében naprakész volt. Nem állítom, hogy a társadalom széles rétegeiben, sőt, nagyon is kis csoportok követték a változásokat. Azonban az a fordulat, amelyet az európai tudománytörténet az 1670 körüli fordulatként ismer, a recepció szemszögéből már fél évszázadot késett, és együtt jelentkezett a korai felvilágosodás, német közvetítésű eszméivel.

Egy további faktor, amelyet a művelődési eszmények mentén figyelembe kell venni, a nyelv. Vagyis a nyugati-keresztény Európa lingua francája, illetve a Magyar Királyság és Erdély kulturális közösségeinek anyanyelve (vernakularitás). A latin nyelv, ahogy a keresztényég, az európai kultúra alapszövetét jelentette a Római Birodalom összeomlásától, de mindenképpen az egyházi és a világi hatalom kompromisszuma megteremtésének a pillanatától, vagyis 800-tól. Ezen az alapon tudott felépülni az iskolai szövet, amelyben megjelent a XI. század végén az universitas, ugyanígy a könyves kultúra intézményeinek a hálózata (másoló műhelyek, könyvtárak, majd könyvkiadók, könyvkereskedelem). A latin nyelv kényszerű megőrzése a Magyar Királyságban jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a magyar művelődés eszménye archaikus jellegű maradt, ezzel együtt azonban a hagyományos értékek megőrzésének természetesként való kezelése is erős tudott maradni. A modernizáció tehát épített ezekre, nem lerombolta azokat.

Ezt a jelleget erősíti az a tény is, hogy a Magyar Királyságban és Erdélyben, de a közép-európai (Köztes-Európa) régióban az egyháznak a korai újkorban egészen másfajta szerep jutott, mint nyugaton. A művelődési eszmények alakításából így ezt a „mintázatot” a francia forradalom (híre) nem tudta kizárni. Az egyházak tartották össze a közösségeket, sokszor elégtelen személyzettel. Így a társadalom megítélése is más azzal kapcsolatosan, amelyet az egyházak képviseltek. A tudomány vagy a művelődési eszmény laicizálódásáról tehát csak nagyon óvatosan lehetne beszélni, lényegében a XIX. század közepéig.

A nyugat-európai kulturális eszmék változásaiban mindig ott volt egy, az ókori, a korai keresztény gyökerekhez való visszanyúlás. A zsidó kultúra „beemelése” ebbe a hagyományba ott is csak későn, a XVIII. század második felében történt. Ez az újraolvasás mindig az ókori szerzők szövegeinek, illetve az egyházatyák szövegkorpuszának új, mindig kritikainak gondolt kiadásaiban is testet öltött.

A XVIII–XIX. század fordulója újabb jelentős fordulatot hozott. Itt is egy újraolvasási korszakról beszélhetünk. Most nem azért, mert sok új szövegvariáns került elő, mint ahogy ez a XVI. század első felében volt. Nem azért, mert az új felfedezések széttörték az ókorból magunkkal hozott kereteket, mint a XVI–XVII. század fordulóján. Az új szembenézés az antik örökséggel immáron a kultúra és a civilizáció – emberi és tudományos – ellentmondásai feloldását célzandó történt. Az újraolvasás aztán meghatározta több generáció kulturális ízlését – Lessingtől, Schilleren, Novalison át a Schlegel testvérekig –, és ahhoz is hozzájárult, hogy az Ottó-kori bizánci emlékek felfedezése mentén a görög hatás a „Kulturheimat” szerves részévé váljon.

Nagyon fontosnak látom hangsúlyozni, hogy minden újraolvasás tartalmi, mély hatást gyakorolt az adott korszakra, és nem egyszerűen újraértelmezték a múltat, hanem az szervesült a jelen művelődési ideái közé.

A magyar művelődés eszményeit jellemezve, a XVIII–XIX. század fordulóját tekintve Kornis Gyula az újhumanizmus elnevezést használja, amely önmagában összetett jelenség. A hagyományos deákos műveltség, a németes neohumanizmus, a magyar neohumanizmus és a természettudományos, illetve műszaki tudás együttes jelenlétéből, nem vetélkedéséből áll. Utóbbiról emeljük ki, hogy ez nem helyettesíti a humán oldalt, hanem mellé kerül. A helyettesítő gondolat végletesen csak

a XX. század végén, illetve a XXI. század elején jelent meg, sokszor. Sőt veszélyessé is vált, hiszen a politikai elit helyét betöltő személyek a műveletlenségük elfedésére álpragmatikus, álmodernista retorikába fordultak.

A sajtó (médiiumok összessége, a média) mint intézmény, megerősödve a rádióval, majd a televízióval, részben az internet adta lehetőségekkel, sajnálatos módon, a hatalom szövetségese lett. Végül, az egyház helyére lépett. Lemondott a szabadságáról, már ha egyáltalán valaha tényleg szabad volt, a tulajdonostól is független sajtó. Ma a magyarországi könyvkiadók egybehangzóan állítják, hogy az olvasási ízlést a sajtó alakítja. Komoly befektetéssel lehet csak ellensúlyozni hatását, és ez igen ritkán rentábilis vállalkozás. Márpedig a könyvkiadás is csak egy vállalkozás. Ha az európai értelmiség valóban Európát félti olyan jelenségektől, amelyek Európa „égető emlékezete” (mémoires brulées) körébe tartoznak, gondot kellene fordítani a sajtónak a tulajdonosoktól való szabadságára is, és nem kiszolgálni – még ha jó privilegizáltak lenni a társadalomban, akkor sem – a megbízókat.

Az internetkorszak, háttérében a gazdaságilag globalizálódó világgal, sokféle lehetőséget ajánl egy újfajta művelődési eszmény kialakításához, és sokféle veszélyt és csapdát is hordoz. Az internet hatalmi eszköz. Műveltségeszményt alapozni rá meglehetősen kockázatos. Talán, ha egy újabb „újraolvasási korszak”-ra lenne időnk: az antikvitástól kezdve az összes szövegemlék új kritikai kiadása a világhálón, szép víziója keveseknek. Közben azért szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a világháló egyfelől hangsúlyosabban üzlet, alakítói pedig szakmai, információtechnológiai öncélként fejlesztik, másfelől a hatalom gyakorlásának egyre fontosabb eszköze. Az induló eszme, az „ígéret”, hogy az internet demokratikus és demokratizál, történetének rövid, negyedszázados története alatt is megcáfoltatott.

A tanulság végül egy mondatban összegezhető: nem létezik alkotó tudás széles körű, nem szakmai jellegű tájékozottság nélkül, vagy ez a tudás csak egy-egy fellángolásra elég, folyamatos megújulásra nem. Az emberi természetben sincsenek ugrások, vagyis az elégséges tényanyag aktív ismerete nélkül – hiába tudja valaki, hogy hol keresse a tényeket –, a gondolkodása beszűkül, újító gondolatai kevésbé lesznek. Az eddigiekben, korszakonként újra és újra felvetett humán alapú „ortodoxia”

218

Magyar Könyvtárosok
VIII. Világtalálkozója
Budapest

szemben a természettudományos alapú „modernitás”-sal ellenpontozás napjainkra, ahogy ez európai értelmiség hatalmi körök diktálta, mesterségesen fenntartott ellenségeskedéssé vált. A művelődési eszményt tekintve utóbbi, a globális kultúra kialakulásának jelszavával szövetkezett, akkor, amikor egy kis félsziget-kontinens (Európa) is képtelen a consensus Europaeus megalapozására is, vagy éppen – hogy egy másik kultúrkörből is mondjunk példát – az iszlám népei sem képesek egymással semmilyen közös gondolati formát, műveltségi ízlést kialakítani. A különféle kulturális hagyományú embertömegek alkotóerejű szervesülése, összeolvadása, nagyjából ennyi eséllyel bír, vagyis semmilyennel.

Rabbi Zsolti, mag. iur. et mag. bibl. – a Pélfmonostori Városi Könyvtár vezetője

A Pélfmonostori Városi Könyvtár szolgáltatásai

Az alábbi sorokban röviden bemutatom a Pélfmonostori Városi Könyvtár működését, múltját, jelenét és jövőndöbeli terveit, előtérbe helyezve a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtárának tevékenységét. A Nemzeti Kisebbségek Kormányhivatala döntése alapján a 90-es évek elején Horvátország területén megalakultak a nemzeti kisebbségek központi könyvtárai, melyek közkönyvtárak keretein belül működtek. Ez a döntés lehetővé tette, hogy a Pélfmonostori Városi Könyvtár a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtárának státuszát viselje.

Az IFLA közkönyvtári irányelvei előírják a közkönyvtárak azon feladatát, hogy tevékenységük területén minden nemzet részére felkínálják azt a lehetőséget, hogy minden egyén hozzá tudjon férni olyan könyvtári állományhoz, ahol saját nyelvén olyan információkról szerez tudomást, melyek az egyén kultúrájára vonatkoznak. Az előírást szem előtt tartva a Pélfmonostori Városi Könyvtár, a lehetőségeinek megfelelően, többek között azzal a céllal működik, hogy erősítse és óvja a horvátországi magyar kisebbség nyelv- és íráshasználatát.

Ki kell hangsúlyozni, hogy a baranyai régió egy kimondottan multikulturális és multietnikus gazdasági, politikai és kulturális környezet. A horvátországi Baranyát kb. 50 település képezi, ahol a magyar kisebbség jelentős szerepet játszik (Csúza, Vörösmart, Pélfmonostor, Kopács, Várdaróc, Sepse, Laskó, Hercegszölös, Nagybodolya, Kisköszeg, Újbezdán, Kö, Karancs, Bellye).

A rendkívüli munkakörnyezet miatt meg kell jegyezni, hogy a Pélfmonostori Városi Könyvtár felhasználói egyben a Horvátországi Magyarok Központi Könyvtárának felhasználói közé is tartoznak, köztük nincs valós határvonal, azaz megosztás. Egyben a Központi Könyvtár tevékenysége áthalad az anyaintézmény keretein, kiterjedve az összes könyvtárra, oktatási és kulturális intézményre országszerte, melyek magyar nyelvű könyvtári állományt igényelnek. Emellett a könyvtár törekszik minél nagyobb mennyiségben biztosítani felhasználóinak magyar nyelvű könyveket, és egyben információs központként is működni.

Továbbá fontos kiemelni, hogy a horvát honvédő háború előtti időszakban a Pélmonostori Városi Könyvtár hálózatában összesen 17 könyvtár működött, beleértve ide a magyar településeken működő könyvtárakat is. A háború utáni törvényváltozások közepette ezek a könyvtárak az újonnan megalakult járások fennhatósága alá kerültek, ez a helyzet sajnos az említett könyvtárak bezárásához vezetett. Mind ezt azért fontos elmondani, mert a magyarság zöme itt található. Így pillanatnyilag a Pélmonostori Városi Könyvtár az egyetlen működő nyilvános könyvtár a Baranyai háromszög területén.

A Pélmonostori Városi Könyvtár 2001-ben lett önálló intézmény, ekkor kezdődött a könyvtári épület felújítása is, mely 2003-ban ért véget. A könyvtár pillanatnyilag 60.000 kötetnek ad otthont, beleértve az 5500-as magyar nyelvű állományt is. Ez a szám, mind a magyar, mind az összállomány szempontjából lényegesen nagyobb lenne, de sajnos a honvédő háború ezen a téren is nyomot hagyott. Az aktív könyvtári tagok száma megközelítőleg 1000 tagra becsülhető.

A könyvtári épület:

A pélmonostori könyvtár rendszeres szolgáltatásai közé a következőket lehet sorolni: dokumentumok kölcsönzése, dokumentumok helyben használata, könyvtárközi kölcsönzés, tájékoztatás, sajtófigyelés, elektronikus dokumentumok használata, ingyenes internet, témafigyelés, irodalomkutatás, bibliográfiakészítés és egyéb.

Ahogy azt már említettem, Baranyában a magyar kisebbség jelentős szerepet játszik, ami nagy mértékben megkönnyíti a könyvtár munkáját a nemzetközi együttműködés terén. A könyvtár a horvát honvédő háború előtti tradíciót folytatva, intenzíven dolgozik a létrehozott könyvtári együttműködések fenntartásán és kibővítésén. Ez különösen az anyaországban működő könyvtárakra vonatkozik, hiszen erős kapcsolatot tart, többek között, a mohácsi, a bajai, a csongrádi, a pécsi és a kecskeméti könyvtárral.

A bajai kollégák látogatása:

A könyvtár mint a kollektív tudat színhelye, a tradíció megőrzője, de a korszerű kulturális értékek fejlesztője is. Lehetőségeinek megfelelően törekszik megőrizni a történelmi kapcsolatokat Magyarországgal, ezzel

tükrözve az Európai Unióban élő hajlamokat. Az elmondottak alapján a könyvtár törekvései jelentős mértékben a magyarországi könyvtárosokkal való párbeszédre és tapasztalatcserére irányulnak. Úgyszintén igyekszik serkenteni a nemzetközi kulturális együttműködést a többi horvát könyvtár és a magyarországi könyvtárosok között, de egyben felhívni a figyelmet a magyarországi horvát kisebbségre is. Ennek megfelelően a könyvtár munkatársai részt vesznek számos szakmai találkón Horvátország- és Magyarország-szerte.

A baranyai magyar kisebbség nyelv- és íráshasználatának megerősítése és megóvása szintén a könyvtár jelentős feladatának számít. Ezt a célt többek között különböző művelődési és kulturális rendezvények szervezésével igyekszik elérni. A könyvtárban rendszeresen vannak kiállítások és megemlékezések azokra a napokra, melyek jelentős szerepet játszottak a magyar történelemben és kultúrában egyaránt.

A „Könyv éjszakája” című rendezvény:

A horvátországi magyar könyvtárosok részére a pélmonostori könyvtár, a Könyvtári Intézettel együttműködve, minden évben két alkalommal lehetőséget nyújt magyar nyelvű szakmai továbbképzésre.

Szakmai továbbképzés a könyvtárban:

Minden évben sok diákcsoport látogatja meg a könyvtárat, ez rendszeres programnak számít, hiszen Pélmonostoron minden évben, minden általános vagy középiskolás elsős diák egyéves ingyenes tagságban részesül a Horvát Könyv Hónapja alkalmából (október 15. – november 15.). Ezek a látogatások a könyvtár megismerése mellett különböző művelődési és szórakozási programokat is nyújtanak.

A könyvtári programok tervezésénél különös figyelem irányul azokra a programokra, melyek a gyerekeknek készülnek. Egy ilyen példa a „Hamarosan iskolába, ma a könyvtárba” című program, mely előiskolás gyerekek szól. A program minden évben, 4 hónapon keresztül több mint 15 foglalkozást kínál a gyerekeknek. Egyfajta előkészítő az iskolára, de egyben lehetőséget nyújt a gyerekeknek, hogy jobban megismerjék a könyvtári tartalmakat, azaz magát a könyvtárat.

„Hamarosan iskolába, ma a könyvtárba” – közös kép a program végén:

A könyvtár három iskolában/óvodában tart letéti állományt: a Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban, a vörösmarti és a čemináci óvodában. Itt évente négyszer cserélik az állományt, de közben könyvtári foglalkozásokra is sor kerül, hiszen a könyvtár munkatársai gyakran kijárnak terepre ilyen célból.

A könyvtáraknak a kultúra értékeinek gyűjtése, megőrzése mellett az információforrások gyűjtésével, az információ aktív, felhasználóra orientált és dinamikus szolgálatát kell ellátnia, fejlődnie kell, és haladnia a nyitottság irányában, mindezt szem előtt tartva a Pélmonostori Városi Könyvtár a jövőben is a horvátországi magyar közösség érdekében kívánja irányítani tevékenységét.

A Pélmonostori Városi Könyvtár a Szlavónia, Baranya és Szerémség Könyvtáros Egyesületének jelölése alapján, 2018-ban elnyerte az „Év Könyvtára” díjat. Nagy elismerés és megtiszteltetés ez egy könyvtár részére, de egyben motiváció is a jövődöbeli tervek megvalósítására.

Ramháb Mária – az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában

Egy civil társadalmi szervezetet elsősorban a tenni akarás, az együttes cselekvés hív életre.

Ilyen szervezet a Könyvtári és Informatikai Kamara is, amely 1990-ben a megyei könyvtárigazgatók kezdeményezésére Kecskeméten alakult meg. Az első lépéseket rövidesen a különböző könyvtártípusokból létrejövő tagozatok követték. 1997-től jogutódja az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ).

A közel három évtizede működő országos ernyőszervezet több korszakát az arculat változásai is kifejezik. A jelenlegi logó szimbolizálja azt a lendületességet, amelyben egyre jelentősebb a virtuális kapcsolat is.

A csak jogi személyiségekből álló szervezetet egy héttagú elnökség irányítja, akiket a legmagasabb szerv, a Közgyűlés választ meg titkos szavazással négyévente. Felügyelő Bizottság ellenőrzi tevékenységének, gazdálkodásának jogszerűségét.

Az IKSZ célkitűzése irányt mutatni és cselekvően együttműködni:

- a könyvtárak szakmai stratégiai céljainak megfogalmazásában, megvalósításában;
- a könyvtárak fejlesztési trendjeinek kidolgozásában, a források elosztásában képviselője útján;
- a könyvtárak társadalmi szerepvállalásának ösztönzésében;
- a könyvtárak szolgáltatásfejlesztéséhez új utak megtalálásában;
- a könyvtári hálózat tagjainak együttműködésében.

Az IKSZ feladatkörei:

- *Szakmai érdekképviselő:*
 - Jogszabályok véleményezése
 - Ágazati irányítás által létrehozott munkabizottságokban való közreműködés
 - Szakértői tevékenységek végzése pl. vezetői/igazgatói pályázatok véleményezése

- Kitüntetésekre való felterjesztés, odaítélés előkészítésében való közreműködés
- *Források előteremtése:* egységesítés-szétsugárzás
- *Pályázatok:*
 - működestámogatás – Nemzeti Együttműködési Alap – NEA
 - közös programok, képzések – Nemzeti Kulturális Alap
- *Szakmai szolgáltatások:*
 - szakmai napok, továbbképzések szervezése minden tagozatnak
 - szakmai kiadványok készítése, terjesztése
 - lakossági programok: új szolgáltatások megindítása, folyamatos fejlesztése, közösségteremtő lehetőségek

Az IKSZ kezdetétől fogva kiemelkedő fontosságúnak tartja, hogy a könyvtárak részt vegyenek *a digitális kultúra terjesztésében, a kulturális örökség megőrzésében és annak hozzáférhetővé tételében.*

Közel két évtizede hirdeti meg minden év március második felében az **Internet Fiestát**, amelyhez egyre több könyvtár csatlakozik, így számuk ebben az évben közel 800 volt. Kezdetektől 20 ezer programot szerveztek a résztvevő könyvtárak, amelyen félmillió érdeklődő vett részt. A közös szervezést nagymértékben segíti az a portál, ahol regisztrálnak a csatlakozó könyvtárak, megadva településüket, programjukat az adott tematikába, műfajba, korosztályba besorolva, az időpont megjelölésével. A résztvevők számának és a programok fotóinak feltöltése lehetővé teszi, hogy országosan is teljes körű legyen közös munkánk dokumentációja.

Az egyhetes Internet Fiestát egy szakmai konferencia zárja, ahol az aktuális témában neves előadók szólalnak meg, mellettük bemutatkozik néhány érdekes Fiesta-eseményt szervező könyvtár, majd a legeredményesebb programszervező intézmények elismerő oklevelet, ajándékcsomagot vehetnek át.

A könyvtárak társadalmi szerepvállalásának megerősödését nagymértékben segítik azok a *közös programok*, amelyeknek fő koordinátora az Informatikai és Könyvtári Szövetség.

Az **Országos Könyvtári Napok** 13 éves hagyományteremtő múltat tekint vissza, amely a könyvtárak legnagyobb közös összefogása, szé-

les társadalmi kört megszólítva. Minden évben a társadalom számára fontos kérdések, aktualitások figyelembevételével ajánl témát az IKSZ elnöksége, amely sokszínű helyi programok során valósul meg.

Az Országos Könyvtári Napok – hasonlóan az Internet Fiestához – erre a célra kifejlesztett portálon szerveződik, amely nagyon jól szolgálja a közös kommunikációt, információadást/gyűjtést, dokumentálást. Ennek köszönhetően tudjuk, hogy 2006–2017 között több mint 51 ezer programot szerveztek az egyre sokasodó könyvtárak, akik 2017-ben már 7249-en voltak. A több mint 2 millió 218 ezer résztvevő mindenképpen visszaigazolja a program társadalmasításának eredményességét. Segítették ezt az egységes, minőségi kivitelezésben elkészített promóciós anyag is.

Az Országos Könyvtári Napok legfontosabb eredményei olyan új szolgáltatások megindítása, amely egyre több könyvtárban jelennek meg tartósan. Ilyen a 2006-ban elindított **Bababarátság könyvtár** kezdeményezés, amely a 3 év alatti kisgyerekes szülőket, gyerekeket vezet be a könyvtár világába. Az IKSZ pályázati forrásokból szakmai promóciós anyagot – Babaolvasó füzet, Babaolvasó jegy, Babaweb, Könyvtári mérőke – készített és osztott szét a megyei könyvtárakon keresztül, hogy egyre több helyen vezessék be ezt a fontos szolgáltatást a fővárostól a legkisebb településekig. A Babaolvasó szakmai napok minden évben új ismereteket adnak át a könyvtárosoknak, hogy a legkisebbekkel is egyre hozzáértőbben tudjanak foglalkozni.

2007-ben, az Országos Könyvtári Napok keretében indult el a **Könyvolyókolvasó**, az 1–8. osztályosok olvasásfejlesztési játéka, ami azóta is minden évben meghirdetésre kerül. Közel 7 ezer fiatal kapcsolódott be egyénileg vagy csapatba szerveződve ebbe a kreatív olvasási játékba. 2016-ban a **Nagy Könyves Beavatás** is kezdetét vette, ami alapvetően a tinik internetalapú olvasási játéka.

Az IKSZ egyik legjelentősebb innovációja a **KönyvtárMozi** szolgáltatás. *Célja* egyrészt, hogy a könyvtári hálózat az együttműködő partnerek támogatásával a kulturális alapellátás részeként biztosítsa a legkisebb településeken is a mozgóképkultúra nemzeti kincseihez való hozzáférést, másrészt ösztönözze a kulturális közösség-szervezést programjaival.

Az NKA támogatásával valósult meg az a szolgáltató portál, ahol nemcsak a vetíthető filmekről, hozzá tartozó programokról lehet tájé-

kozódni, résztvevőket regisztrálni, hanem egy kattintással az arra jogosult könyvtáros a filmet is levetítheti. Nem maradt el ezúttal sem az egységes arculat, promóciós anyagok biztosítása.

Nagyon fontosak azok a szakmai módszertani kiadványok, amelyek a filmek feldolgozásához, közös játékhöz nyújtanak segítséget, megfelelő példányszámban. Természetesen a szakmai napok szerves részei a képzésnek, hiszen itt is szükség van újabb és újabb ismeretekre. Ma már több mint 500 kistélepülés részese a KönyvtárMozi-hálózatnak, ahol a 6500 vetítésen 98 ezer néző élvezte a komplex programot.

Ezt a szolgáltatást ma azokon az ötezer lakos alatti kistélepüléseken tudták bevezetni, ahol az elmúlt években megtörtént a könyvtár átalakítása, korszerűsítése, amelyhez az IKSZ készített *szakmai ajánlást*, illetve szervezte meg több éven át a *KSZR Műhelynapokat* a szakmai tudás megosztására.

Az IKSZ a szakmai **Műhelynapok** megtartásához minden tagozat számára megteremti a forrásokat, olyan aktuális témákat is napirendre tűzve, mint a GDPR jogi szabályozásának megismertetése, szakmai módszertani anyagok elkészítése.

2005 óta közreműködünk a **Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciájának** megszervezésében, pályázati támogatást is biztosítva. 13 év alatt, nyolc országból 1300 résztvevője volt ennek a programnak, amelynek legnagyobb értéke a közös együttlét, tudásátadás.

Az IKSZ kezdettől fogva széleskörű **együttműködésre** törekszik más szakmai szervezetekkel. Fontosnak tekintjük közös álláspont kialakítását jelentős szakmai kérdésekben, akár közös munkacsoportok működtetését. Kiemelt partnerünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete.

2004-ben alapította meg az IKSZ a **Könyvtárügyért** kitüntetést, amelyet eddig 18 személy és 9 intézmény vehetett át kiemelkedő munkájáért. Az IKSZ szakmai érdekképviselői szervezetként legnagyobb értékének *szolgáltató* szerepkörét tekinti.

**Roncz Melinda – a Bibliotheca Hungarica Fórum Kisebbségkutató
Intézet igazgatója**

„Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék”

Kulturális örökségünk digitalizálása Szlovákiában

Előadásomban a jelenleg Szlovákiában zajló digitalizálásokról szeretnék beszélni, legfőképp azokról, amelyek eredményeit otthonról is elérhetjük.

A Bibliotheca Hungarica munkatársaként számos digitalizálási projektben vettem részt. Könyvtárunk célja és feladata, hogy összegyűjtse az 1918-tól napjainkig (Cseh)szlovákia területén megjelenő magyar nyelvű szép- és szakirodalmat, szakszerűen feldolgozza és a kutatók rendelkezésére bocsássa. Ezt a törzsanyagot bőséges kézikönyvtári rész egészíti ki, mivel gyűjteményünk egyúttal az Intézet részlegeinek is báziskönyvtára.

A Fórum Intézet már a kilencvenes évek végén felismerte az internetben rejlő lehetőségeket, s korán megkezdte honlapjának és adattárainak építését, amelyből könyvtárunk munkatársai is kivették részüket. Az Intézetről és részlegeiről minden információt megtalálhatunk a foruminst.sk oldalon. Itt van a könyvtár adatlapja, amelyen kutatóink megismerhetik szolgáltatásainkat és elérhetőségeinket, lehetőségük van online katalógusunk és folyóirat-adatbázisunk, valamint a gyűjtemény digitalizált tartalmainak elérésére. Ez utóbbi gyűjtemény az Intézet által működtetett Szlovákiai Magyar Adatbankon is elérhető. Előadásomban ugyan szeretnék szót ejteni a nálunk folyó digitalizálási munkálatokról, de úgy gondolom, hogy kerekébb képet csak további honlapok bemutatásával kaphatunk a Szlovákiában zajló digitalizálásról. Felkészülésem során elgondolkodtam, hogy miképp közelítsek a témához. Amellett, hogy választ adjak arra, hogy ki és mit digitalizál, illetve, hogy milyen módszerek igénybevételevel teszi ezt, szerintem sokkal fontosabb a felhasználó szempontját nézni. Így a felvonultatott példák bemutatásánál arra összpontosítok majd, hogy elmondjam milyen mértékben elérhető számunkra az adott dokumentum.

A következőkben hét honlapot szeretnék bemutatni. Megjegyzém, hogy ezek a példák meglehetősen széles skáláját vonultatják fel azon honlapoknak, amelyeken digitális tartalmakhoz férhetünk hozzá. Vegyük akkor szép sorjában:

- dikda.eu – A Szlovák Nemzeti Könyvtár (továbbiakban SNK) és a Szlovák Nemzeti Levéltár indította projekt honlapja, amely során 2,5 millió objektum digitalizálását vállalták. Célja az írott szlovák kulturális örökség digitalizálása, amely az öt év leteltével is folytatódik (2015 után), végső cél az összes fellelhető slovacikum digitalizálása. A vállalat kb. felét alkották az SNK állományából származó könyvek és folyóiratok. Az elkészült gyűjtemény katalógusát a <http://dikda.snk.sk/> oldalon találjuk, amelynek van angol nyelvű változata is. Lehetőségünk van egyszerű vagy bővített keresés indítására, valamint szűrők használatára. Fontos azonban megjegyezni, hogy bár a találatok metaadatai között böngészhetünk, a konkrét digitalizált dokumentumhoz csak az SNK termeiben férünk hozzá. A projekt anyagának 30%-a szabadon hozzáférhető, amely a Slovakia-n érhető el.

- slovakiana.sk – A gyűjteményi portált indulása óta sok vád érte hiányosságai miatt, én azonban most ezekre nem térnék ki. Az oldalon jelenleg több mint 72 ezer objektum található (szöveg, hanganyag, fénykép, 3D-s kép, videó), amely az SNK-ban digitalizált kiadványokon kívül levéltárak és múzeumok anyaga is tartalmazza. Az objektumok minden esetben metaadatoltak, a felhasználónak lehetősége van a nézegetés mellett a letöltésükre is. Amennyiben regisztrálunk az oldalra, vezethetünk blogot vagy összeállíthatunk egy virtuális kiállítást is. Érdekesség, hogy indulásakor a portálon több mint egymillió választási ív volt szabadon hozzáférhető, ma ezeket csak korlátozva érhetjük el.

- digitalna.kniznica.info – A Szlovákiában megtalálható szakkönyvtárak digitális tartalmi közül a Pozsonyi Egyetemi Könyvtár digitális könyvtárát szeretném bemutatni. Itt az olvasó több mint 89 ezer dokumentum között kereshet. Lehetőségünk van az oldal nyelvét, többek között, angolra vagy németre állítani (magyarra nem lehetséges), bár a leírás nyelvén ez nem változtat, a megadott szűrőket csak a szlovák nyelv ismeretében tudjuk használni. Az elindított keresés segítségével megtudhatjuk, hogy a magyar nyelvű folyóiratok közül a Híradó, a Nyugatmagyarországi

Hiradó és a Vasárnapi Újság egyes számait kutathatjuk (11.994 találat). Az egyes számokban módunk van teljes szövegű keresésre, letölthetjük a képeket vagy szövegeket, külön-külön, illetve teljes egészében az adott számot.

- [adatbank.sk](#) – Az idő rövidegére való tekintettel, csak pár adattárat és gyűjteményt emelnék ki oldalunkról. A Kép-Hang menüpont alatt a képeslap- és fényképgyűjteményre, valamint a digitalizált hangzóanyagainkra hívnám fel a figyelmet. Előbbiek listái különböző szűrők segítségével szűkíthetők, metaadatokkal és vízjellel vannak ellátva. Jellemző, hogy több gyűjteményt egyesítenek (pl. innen is elérhető a Csemadok fotóarchívuma). A hangzóanyagok közül Sima Ferenc nyelvjárási gyűjtéseit említéném, amely településenként-adatközlőnként kereshető. A Levéltár menüpont alatt található egyik legkeresettebb adattárunk, a kitelepítésre kijelöltek névjegyzéke, valamint a 2016-ban létrejött digitalizált levéltári anyagok gyűjteménye (magángyűjtők és más levéltárak digitalizált, metaadatolt dokumentumai). Az anyag nagy része pdf-nézegető segítségével megtekinthető. Végezetül megemlíteném a Digitéka menüpont alatt található digitalizált könyvek és folyóiratok gyűjteményét (ld. [hungaricana.hu-n](#)), valamint a levéltárunkból digitalizált kisnyomtatványok állományát.

- [intezet.sk](#) – A dunaszerdahelyi Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet oldalán kb. 30 adatbázis található. Főleg néprajz, népzene és művelődéstörténet iránt érdeklődők számára érdekesek az itt fellelhető szövegek, hangzóanyagok, képek és videók. A 166 elektronikusan elérhető vagy digitalizált kiadvány mellett olyan jelentős adattárakat találunk itt, mint például a Szlovákiai Magyar Népzenei Adatbázis, amelyben egy adott találat tartalmazhatja a dal szövegét kottával, az eredeti hangfelvételt a gyűjtésről, valamint az adott találat metaadatait is. Jelentős fotó-, hang- és videótárral is rendelkezik. Fontos dokumentumgyűjteménye az egyes falvak Csemadok szervezetinek megalakulását tartalmazó adattár.

- [konyvtar.szmcs.sk](#) – A Digitális Cserkészkönyvtár egy nagyon attraktív tematikus gyűjtemény, amely a cserkészmozgalomhoz kapcsolódó kiadványokat tartalmazza (kb. 350 könyv, napló, kézirat). A könyveken kívül olyan jelentős folyóiratok szkennelt oldalait tölthetjük le, mint pl. A Mi Lapunk, a Tábornút, a Magyar Cserkész stb.

2018

Magyar Könyvtárosok
VIII. Világtalálkozója
Budapest

-
- pozsonyikifli.sk – Végezetül egy kulturális és ismeretterjesztő internetes magazin gyűjteményére hívnám fel a figyelmet, akik munkásságukkal Pozsony történelmét és kultúráját népszerűsítik. Teszik ezt úgy, hogy jelentős képeslapgyűjteménnyel rendelkeznek, interaktív térképet működtetnek és hagyatékokat digitalizálnak.

Remélem, az ízelítőül hozott gyűjtemények felkeltették érdeklődésüket!

Szegedi Éva – a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár munkatársa

A kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár örökségápoló tevékenysége

A kulturális örökség fogalma fokozatosan alakult ki az elmúlt századokban, és jelentős változásokon ment keresztül az utóbbi évtizedekben. A nemzeti örökség (patrimoine national) kifejezést Édouard Pommier alkotta meg 1790 őszén, amikor új kategóriát kellett találni a klérustól lefoglalt „könyveknek, kéziratoknak, medáloknak, gépeknek stb.”. Az Európai Tanács az 1985-ös granadai kongresszusán határozta meg a kulturális örökség mai fogalmát. A 2005-ben elfogadott Farói Egyezmény szerint a kulturális örökség a közösség számára fontos jelentéssel bíró tárgyak készlete, melyeket a megfelelő intézmény összegyűjt, leltároz, megőriz, ugyanakkor közszemlére is tesz.

Az örökség összekapcsolódik az emlékezettel, mindkettő az identitás része, amit meg kell keresni, meg kell őrizni és újra fel kell fedezni. Virtualizálódott világunkban a könyvtárhasználatnak mégis megvan a korlátai, felbecsülhetetlen kincsekkel rendelkezünk, amit csak kis mértékben tudunk a nagyközönség elé tárni. Az örökség felelevenítése manapság hazafias kötelességnek számít, fontos szerepe van a nemzetépítésben, illetve a lokális identitások formálásában.

A Romániában hatályban lévő jogszabály szerint a könyvtárak különböző fenntartókhoz, minisztériumokhoz tartoznak: Kulturális Minisztériumhoz (közkönyvtárak) és Oktatási Minisztériumhoz (egyetemi, tudományos könyvtárak), illetve vannak ágazati szakkönyvtárak, és egyházi tulajdonban lévő gyűjtemények is. A nemzeti kulturális örökség védelmét, ezen belül a kisebbségeket is, a 182/2000-es törvény szabályozza, ami előírja, hogy mi tekinthető kulturális örökségnek és mely állami szervek felelősek a védelméért, finanszírozásáért.

A kolozsvári Egyetemi Könyvtár, Erdély legnagyobb könyvtáraként, gyűjteményei révén fontos részét képezi kulturális örökségünknek. A könyvtár több szakmai-kulturális hálózat metszéspontjában is szerepet játszik: romániai kulturális örökség, Kárpát-medencei magyar kulturális örökség, közép-kelet-európai kulturális örökség.

A könyvtár már a kezdetekkor, az 1872-es egyetemalapítástól, az Erdélyi Múzeum-Egyesület révén gazdag gyűjteménnyel kezdte meg működését. Emellett a könyvtár állománya – különálló gyűjtemény formájában – a Főkormánysház, a volt kolozsvári Jogakadémia, az orvos-sebészeti intézet könyvtárából, valamint a Benigni-gyűjteményből tevődött össze. 1889 végén a múzeumi könyvtár több mint 46.000 kötetet őrzött, ugyanakkor az egyetem tulajdonát mintegy 25.000 kötet képezte.

Erdélyi Pál igazgató kinevezésével folytatódtak a korszerűsítési tevékenységek, 1902 nyarán megindult a nyomtatványi osztály anyagának csoportosítása, párhuzamosan zajlott a könyvtár alapkatalógusának átdolgozása és egységesítése. Az építkezés és költözés évei következtek, hosszú hónapok alatt dolgozták ki a könyvtár minden igényének megfelelő terveket. 1906 nyarán kezdődtek el az alapozási munkálatok, és egy évvel később tető alá került az új épület.

A költözés jó alkalomnak bizonyult a könyvanyag és a katalógusok végleges egyesítésére. Erdélyi Pál sokszor hangoztatott szempontja volt, hogy nem elég csak gyarapítani, hanem fejleszteni is kell a könyvtárat. 1919 elején, amikor 18 esztendei működés után távozott a könyvtár éléről, az Egyetemi Könyvtár a 400 ezres állomány közelében állt.

A román állam a magyar jogutódjának tekintette magát, és továbbra is akadálytalanul használta a tárákat, de bért nem fizetett értük. A könyvtár új igazgatói tiszteletben tartották a múzeumi részleg tulajdonjogát, a könyvtárosok pedig szakszerűen iktatták az évenkénti, nem túl nagy gyarapodást. A kötelesepéldányok révén két-két példányban került a raktár polcaira minden Romániában megjelent nyomtatvány, és tekintélyes számú angol, francia és olasz nyelvű kiadvánnyal is gyarapodott a gyűjtemény.

Más volt a helyzet 1940-ben, amikor magyar részről nagyarányú állománygyarapítás indult meg, mind magánszemélyek, mind intézmények részéről. Erre azért is mutatkozott feltétlen szükség, mert az állomány jelentős része Nagyszebenbe került, a menekülő román tannyelvű egyetem állományaként.

A 60-as években, az újabb beruházásoknak köszönhetően, felépült az új raktárépület, amely 2 millió kötet befogadására alkalmas, majd kibővült a könyvkötő és sokszorosító műhely is. Nagyobb változás és fejlődés már csak az 1989-es rendszerváltás után volt tapasztalható, ugyanis

ekkor jött létre az Informatikai részleg és elkezdődött a könyvtár automatizálása (jelenleg az összállomány negyede jelenik meg az online rendszerben).

Újabb előrelépés történt a szolgáltatásokat illetően, amikor tíz évvel ezelőtt létrejött a Digitalizálási részleg, melynek fő céljai: az információhoz való hozzáférés megkönnyítése, az eredeti dokumentumok digitalizálás általi védelme és Erdély multikulturális örökségének elérhetővé tétele a nagyközönség számára, a világháló révén. A szkennelt alapkatalógus lehetővé tette, hogy gyűjteményünk jelentős része visszakereshetővé váljon.

Fontos azt látnunk, milyen kontextusba helyezhető könyvtárunk tevékenysége, illetve, milyen más történeti könyvtárak képezik az erdélyi könyves örökség alapját, és ezeknek milyen szempontú őrzése valósult meg.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményeinek története szorosan kapcsolódik az Egyetemi Könyvtárhoz. 1989 után elkezdődött az Egyesületi könyvtár újjászervezése, jelentős könyvadományok, illetve tudóshagyatékok átvételével. Könyvbeszerzéseikkel a hiányosságokat próbálják pótolni, illetve föl vállalták a frissen megjelenő magyar nyelvű szakirodalom begyűjtését is. A digitalizálási munkálatok folyamatosak, virtuális gyűjteményük az Erdélyi Digitális Adattár címet viseli (főleg régi kiadványokra koncentrálnak, de az újak is bekerülnek 3-4 év után az Adattárba).

Az 1622-ben alapított gyulafehérvári Collegium Academicum könyvtárának utódaként működik az enyedi Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár. Egyetlen személy végzi az összes könyvtárosi feladatot, egyelőre cédulakatalógus tájékoztat az állományról, de a közeljövőben csatlakoznak a Protestáns Teológiai Intézet adatbázisához, és ott elérhető lesz az online katalógus. Készül az RMK- és antikvakatalógus, melyek nyomtatásban is megjelennek majd. Digitalizálás nem zajlik a könyvtárban, mert sem technikai, sem humán erőforrás nem áll rendelkezésre e tevékenység elvégzéséhez.

A székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtárának gyűjteménye szintén 17. századi gyökerekkel rendelkezik. Online adatbázisuk folyamatosan bővül, a közel 80.000 címet tartalmazó bibliotéka főleg régi könyves állományának mintegy 26.000 rekordja tekinthető meg ezidáig.

2018

Magyar Könyvtárosok
VIII. Világtalálkozója
Budapest

Az erdélyi könyvtárak eredetét gyakran vissza lehet vezetni az egyes gyűjtőig, a 18–19. század fordulójának soknemzetiségű társadalmában három nagy tudományos könyvtár jött létre (Batthyányi Ignác gyulafehérvári, Teleki Sámuel marosvásárhelyi és Samuel Brukenthal nagyszebeni könyvtárai). Jellegükben múzeumi könyvtárakról beszélhetünk, melyek a különböző hordozókon található tudásanyag bemutatását tűzték ki célul, valamint az anyanyelvi kultúra intézményes ápolását.

Ma a Batthyáneum a Román Nemzeti Könyvtár részét képezi, és annak fiókkönyvtáraként működik. 251 kézirat és 13 ősnymtatvány digitalizált változata érhető el online a Nemzeti Könyvtár oldaláról. Annak ellenére, hogy a kétezres évek első évtizedében 315 egységet digitalizáltak, az online hozzáférés nem teljes körű.

Gróf Teleki Sámuel marosvásárhelyi könyvtára kapcsán ugyancsak alárendelt viszonyról beszélhetünk, mint a már említett Batthyáneum esetében, hiszen a téka a Maros Megyei Könyvtár égisze alatt működik. A felhasználónak elsősorban a cédulakatalógusra kell támaszkodniuk, illetve a nyomtatott katalógusokra, úgy az ősnymtatványok, mint a 16. századi nyomtatványok esetében. E két katalógus elérhető a könyvtár honlapján is, ugyanitt kereshetünk a 17. századi kiadványok jegyzékében is.

A szász Samuel Brukenthal báró hatalmas nagyszebeni gyűjteménye 1803-ban nyílt meg a nagyközönség előtt, akkor több mint 15.000 kötettel, később kibővülve és meghaladva a 280 ezret, ezen belül kéziratok, ősnymtatványok és ritka európai kiadványok. Az állomány feldolgozása viszont nehezen halad, elsősorban nyomtatott katalógusokból tájékozódhatunk.

A kultúra és örökség jövője a modern gazdaság folyamataiba való beilleszkedéstől függ. Ehhez pedig minőségi változásokra van szükség, a szabályozás, igazgatás és örökségkezelés gyökeres átalakítására. A megoldáshoz felkészült szakemberekre van szükség, akik a lehető legjobb módon viszik piacra értékeinket a megőrzés érdekében.

Varga Éva – a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke

A kulturális örökség megőrzése, ápolása a kárpátaljai könyvtárakban

Kicsit irigykedve hallgatom a más elszakított részekről érkező kollégákat, akik időről időre beszámolnak az adott könyvtár régi kiadványokkal végzett munkájáról. Ilyenről mi, kárpátaljai közkönyvtárosok beszámolni nem igazán tudunk, mert miután a szovjetek bevonultak, a közkönyvtárakból, nagyobb iskolai könyvtárakból az addigi állomány nagyobb részét Ungvárra szállították. Átválogatás után ezek a könyvek képezték az akkor Ungváron megnyíló egyetem könyvtárának alapját. Erre a Kárpátaljai Ukrajna Kommunista Pártjának Központi Bizottságának és Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsának 1948. július 19-én kelt rendelkezése alapján került sor. A rendelkezés 9. pontja kimondja, hogy „Az összes gazdátlan könyvtár állományát átadni az egyetemnek, valamint feljogosítani az egyetemet, hogy minden létező könyvtárból elvegyék azokat a könyveket és kéziratokat, amelyek szükségesek az Egyetem tudományos könyvtárának megalapításához.” Érdekes adat, hogy a 1946. február 1-ji adatok szerint az egyetemi könyvtár állománya 40 ezer kötet, amiből csak 2,5 ezer a tankönyv. Így a kárpátaljai könyvtárakban – legyen szó iskolai vagy közkönyvtárról – a szovjet időket megelőző időszakokból nagyon kevés kiadvány maradt fenn. Pedig a mai Kárpátalja négy megyényi régiója gazdag könyves múlttal dicsekedhet:

A vidék kultúrtörténetének eddig feltárt „szellemi rétege” szerint a tájárjárást követően a kisebb tájegységek központjaiban szervezett kolostorokban a tudós szerzetesek könyves műhelyeket hoztak létre, megjelentek az első kódexmásolók, fordítók is. Beregszászban/Lamprechtszászán a XIV–XV. században alakult ki az első regionális kultúrközpont. A várost I. Béla király harmadik fia, Lampert herceg alapította 1095–1096 körül, melyet az első évszázadokban Lampertházának neveztek.

A krónikások „királynéi” városként is jegyezték, mivel Nagy Lajos király (1326–1382) anyja, Lokietek vagy Piast Erzsébet (1305–1380) királyné birtoka volt. Özvegysége és lengyelországi kormányzósága során egy ideig fényes udvart tartott a Vérke-parti városban, amelynek kiemelt része volt a pezsgő művészeti, irodalmi és kulturális élet.

Íródeákja János fráter volt, aki a feltételezések szerint azonos az ismert János krónikaíróval. Erzsébet királyné nevéhez fűződik 1327–1370 tájékán a Domonkos-rendi, majd 1377-ben a ferencesek kolostorának alapítása. A két kolostor egyben a vidék könyves kultúrájának központja lett. A kolostorok könyvmásolói közül 1478–1489 táján hírnévre tett szert többek között az orgonán kiválóan játszó Szász Lőrinc perjel; a könyvtáros, könyvgyűjtő és egyben neves hitszónok Besztercei Balázs fráter. Az 1512-ben Krakkóban kiállított oklevél szerint a Bereg-vidéki Halábor községből származott „halábori Dobos Gergely fia, Dobos Bertalan pap, királyi közjegyző és nyilvános íródeák”. A 15–16. század között élt és tevékenykedett katolikus pap egyik legszebb nyelvi-irodalmi emlékünknél, a Döbrentei-kódex másolója, egyúttal az Énekek énekének fordítója, átköltője.

A második legfontosabb kultúrközpont a IV. László uralkodása idején épült királyházi vár, más néven ugocsai Nyalábvár volt. Perényiné Frangepán Katalin nyalábvári udvara otthont adott a török elől (először Husztra) menekülő Komjáthy Benedeknek, aki 1532-től itt munkálkodván (az úrnő fiának tanítója lett) 1533-ban Krakkóban megjelentette az első nyomtatott bibliareszletet, Szent Pál leveleit, melynek – pártfogójának Perényi Gáborné Frangepán Katalin kérésére – fordítója volt.

A homonnai Drugethek nevickei vára is jelentős kulturális kisugárzással bírt. Falai között élt és alkotott Görcsönyi Ambrus (XVI. század), a Mátyás királyról szóló históriás ének szerzője. A korabeli vagyoni leltár szerint a Drugeth család tulajdonát képező ungvári várpalotának gazdag könyv- és műkincsanyaga volt. Korábban egy 1399-es keltezésű okirat az ungvári plébániatemplom mellett működő iskola rektora, János mester könyvéről tesz említést, aki azt testvérétől, Lukács paptól sürgető levélben követeli vissza.

A munkácsi vár neves humanista várkapitányai közt említhetjük Geréb Pétert, Ráskai Balázst, Kézy Balázst, rajtuk kívül Szilassy Vincét, Hunyadi János (1407–1456) magyar kormányzó, majd Mátyás király (1443–1490) tudós főpapját, akik a könyves kultúra művelői, a várkönyvtár létrehozói, gyarapítói voltak.

A huszti várpalotának szintén értékes könyv- és műgyűjteménye volt. Az említett központok, nagyobb települések, különösen a kolostorok könyves kultúráját elsodorta az előretörő reformáció, a kuruc hadak járása. Az írásos kultúra jól megerősített várkastélyokba, fejedelmi vá-

rakba szorult vissza. Egy XIX. századi leírás szerint a nagyszőlősi Perényi-kastély könyv- és levéltárának állománya a XVI. századtól kezdve 15-20.000 példány volt, a családi levéltár pedig egészen a 13. századtól őrzött anyagokat. Sajnos, ez a gyűjtemény is felbomlott.

A homonnai és ungvári Drugethek férfiágának kihalásával, a Thököly-szabadságharc bukásával az ungvári vár visszaszállt a koronára, névleges örököse, Homonnai Drugeth Krisztina gróf Bercsényi Miklós (1665–1725) első felesége lett. Bercsényi mint Ung vármegye főispánja, házasság révén megszerezte a hatalmas uradalmat, a várpalotát, ahol többek között a vidék leggazdagabb könyvtárát rendezte be. A könyvállomány gondozója az irodalmi, művészeti élet egyik fő szervezője, Kőszeghy Pál (1665 körül – 1703 után) költő volt, aki egyébként gróf Bercsényi Miklós Ung megyei főispán titkáráként szolgált.

Vidékünk történetjének legnagyyszerűbb fejezetei közé tartozik a közel 40 esztendeig tartó kuruc kor. Történészek szerint a mozgalom kezdő mérföldköve az 1671-es esztendő volt, amikor a Wesselényi-összeesküvés résztvevőit kivégezték. A záró mérföldkő 1711, amikor II. Rákóczi Ferenc hadai Nagymajténynál letették a fegyvert. Tágabb értelemben a kuruc mozgalom előtörténete és utóélete ennél jóval nagyobb időszakot ölel fel, amelyben kialakult a kuruc kor irodalma. Létrehozói nemesek és parasztok, protestánsok és katolikusok, írástudók és írástudatlanok, magyarok és nem magyarok voltak. Prózaí anyagai közé tartoznak a levéltárakból előkerült naplók, feljegyzések, levelek, beszámolók, felhívások stb.

II. Rákóczi Ferenc tisztes fogságában 1707–1710 között gróf Forgách Simon (1669–1730) kuruc tábornagy, aki itt írta imáit, verseit, álmálátásait és Rákóczi Discursusai, avagy II Rákóczi Ferenc fejedelemnek a magyar nemzet örökösítését tárgyazó gondolatai című munkáját, amelynek köszönhetően visszanyerte szabadságát, a fejedelem bizalmát. Emlékiratainak latin nyelvű töredékét Várad-Sternberg János az 1960-as évek végén az Ukrán Tudományos Akadémia Központi Könyvtárának kéziratárában találta meg. Forgách a szabadságharc leverése után Lengyelországba emigrált, Visnyovecen halt meg.

Gvadányi József (1725–1807) a nemesi-nemzeti ellenállás eszméinek hirdetője a hubertusburgi béke után, 1763–1766 közt a Bereg megyei Badalón állomásozó Nádor-huszárezred főstrázsamestereként tartózkodott vidékünkön. Dévaj kalandokkal és bravúros vadászatokkal üzte el

unalmát, nyílt házat tartott, a földesurakkal mulatott, és megismerkedett a helybéliekkel. Itteni emlékeit 1765-ben Badalai kvártélyozás címen számon tartott írásának 510 négysoros költeményében örökítette meg. „Így töltöttem én itt harmad-fél esztendőt, / Minden társaságtúl 's barátságtúl meddőt...” – írta befejezésül művében, amely értékes kultúrtörténeti és néprajzi forrásmunka. Egyik méltatója, S. Benedek András szerint ez a mű nem más „mint a hiányzó magyar elbeszélő próza verses álruhában. Ha ezt elfogadjuk, akkor a Badalai kvártélyozás a reformkor egyik meghatározó műformáját, a táj- és népleírást előlegezi meg.”

A Kazinczy-féle nyelvújítás retrográd szemléletű ellenfele és a finn-ugor nyelvrokonság tagadója volt Beregszászi Nagy Pál (Nagymuzsaly, 1750 körül – Beregszászvégarzó, 1828) nyelvtudós, sárospataki tanár, aki 1803-ban megvált a katedrától, és 1806-ban Muzsalyba vonult vissza, ahol egy ideig szőlősgazda volt, később pedig Beregszászvégarzóban báró Perényi Zsigmond családi levéltárosa, könyvtárosa lett. Szabadidejét a nyelvészetnek szentelte, több értekezése, vitairata jelent meg a korabeli kiadványokban.

A XIX. század derekán Beregszász irodalmi élete is polgári kezdeményezéssel kezdett kialakulni. Az évtizedek folyamán közművelődési, irodalmi egyesületek, műkedvelő színtársulatok, hírlapok alapítására került sor. A kulturális-irodalmi élet első színterét az Eötvös Tamás (1800–1867) másodalispán által 1841. március 5-én létrehozott Beregszászi Kaszinó testesíti meg. A későbbi évtizedekben Beregi Olvasóegyesületként vonult a köztudatba. A helyi sajtókiadványok a megyei közélet és a reformgondolat kedvelt centrumaként emlegették. A megyei művelődés és irodalmi élet támogatói között kell megnevezni a bécsi magyar testörként ismert Bay György (1792–1849) költőt, aki a kaszinó könyvtárának gyarapodását adományokkal segítette. Hasonló módon járult hozzá a könyvtárfejlesztéshez Kazinczy és Fáy András levelezőtársa, Vay Ábrahám (1789–1855), a Bereg megyei főispán helytartója és Deák György beregszászi könyvnyomda-tulajdonos Trianon után, a mai Kárpátalja Csehszlovákiához került, a cseh hatóságok fontosnak tartották a könyvtárakat, költségvetési forrásból támogatják azokat. A rövid visszatérés időszakában 1938/39–44 nagy hangsúlyt kaptak a könyvtárak, a magyar irodalom népszerűsítése, majd 1944 őszétől, a szovjetek bevonulásától egy teljesen más időszak kezdődött a magyar könyvtárak történetében.

Elmondható, hogy Kárpátalján a mai napig az Ungvári Nemzeti Egyetem könyvtárának van a legnagyobb állománya, mára több mint egymillió-hatszázezer könyvtári egységet foglal magába.

Ha az állomány nagyságát vesszük alapul, akkor megyénk második legnagyobb könyvtára a Fegyir Potusnyák Kárpátaljai Megyei Univerzális Tudományos Könyvtár. Ezt a könyvtárat Kárpátalja Szovjetunióhoz csatolása után, az egykori Ungvári Városi Könyvtár bázisán alapították meg. Mára ez a könyvtár tölti be megyénk vezető könyvtári szerepét, módszertani központ, élen jár az innovációs könyvtári munka kidolgozásában, népszerűsítésében.

A harmadik könyvtár, amiről érdemes szót ejteni, a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Magyar Főiskola Apáczai Csere János Könyvtára. Bár a főiskola jogelődje, a Beregszászi Tanárképző Főiskola a múlt század 90-es éveiben lett alapítva, a főként magyarországi támogatásnak köszönhetően nagy könyv-, kézirat- és digitális adathordozókon lévő állománnyal rendelkezik, melyek a könyvtár különböző részlegeiben vannak elhelyezve.

A ma Kárpátalján létező könyvtárak között legrégebbiként a Munkácsi Szent Miklós Kolostor Könyvtárát tartjuk számon, aminek alapítását a 17. századra datálják, a könyvtár állományában több könyvritkaság van.

A felsorolt könyvtárak közül a legtöbb régi könyv az ungvári egyetem könyvtárában van, a legértékesebb régi könyves állománya a munkácsi kolostori könyvtárnak van, a másik két könyvtár is jelentős régi könyvállománnyal rendelkezik, melyek digitalizálása folyamatban van, a könyvtárak által digitalizált kiadványok nem kerülnek fel a világhálóra, a könyvtárhasználók csak a helyszínen használhatják az állományban lévő, de már digitális úton feldolgozott kiadványokat.

A kárpátaljai könyvtárakban lévő régi könyvekről, melyek kulturális örökségünk fontos részét képezik, ennek állapotáról, megőrzéséről szóltam. Ez képezte előadásom első részét. A második részben szeretnék arról beszélni, hogyan őrizzük, ápoljuk kulturális örökségünket helytörténeti kiadványokon keresztül.

A másik igen fontos feladatunk, nekünk, kárpátaljai könyvtárosoknak, hogy a Kárpátalja kulturális értékét bemutató kiadványok, kötetek meglegyenek állományunkban. Ilyen szempontból a legfontosabbak a helytörténeti kiadványok, melyek teljes begyűjtését, katalogizálását,

hozzáférhetővé való tételét a kárpátaljai megyei könyvtár vállalta magára, így elmondható, hogy a második világháború utáni, kárpátaljai vonatkozású legteljesebb helytörténeti állománya ennek a könyvtárnak van. A beregszászi főiskola könyvtára is a legnagyobb teljességgel gyűjti a Kárpátaljával kapcsolatos és a Kárpátalján megjelent kiadványokat. Ez a két bibliotéka rendelkezik a legnagyobb számú digitalizált állománnyal, melyek, mint mondtam, csak a könyvtár olvasóinak érhetők el.

Örökséget könyvtárainkban leginkább a szépirodalmi és helytörténeti kiadványokon keresztül tudunk művelni, ápolni, megőrizni.

Kulturális örökségünk megőrzése, népszerűsítése könyvtárainkban nemcsak a régi könyveken keresztül történhet, hanem minden könyvtár, még a legkisebbek is kivehetik részüket ebből a feladatból. Most a könyvtárak magyar nyelvű helytörténeti kiadványiról ejtenék néhány szót. Kárpátalja Szovjetunióhoz történt csatolása után, 1945-ben megalakult a Kárpáti Könyv- és Folyóiratkiadó, melynek megnyílt magyar tagozata is, ahol elkezdődött a magyar nyelven megjelenő könyvek kiadása. Ezek a kiadványok magas példányszámban jelentek meg, eljutottak a magyarlakta települési könyvtárakba, hisz a Szovjetunióban nagyra értékelték a könyvtárakat, az ideológiai harc egyik kiemelkedő szereplőjeként tartották számon. A Kárpáti Kiadó monopolhelyzetben volt az 1990-es évekig, ekkor nyíltak meg Kárpátalja-szerte az új magánkönyvkiadók, az állami könyvkiadó pedig a csőd szélére került. Az új kiadók igyekeztek minden olyan kiadványt megjelentetni, melyekről úgy gondolták, hogy addig nem jelenhettek meg, vagy értékes kortárs irodalomná válik. A 90-es években jelentős számban jelent meg szép- és szakirodalom Kárpátalján, ezek nem mindegyike jutott el könyvtárainkba, mivel a kiadók magánkézben levő intézmények, és a profitorientáltságot tartották szem előtt, a könyvtárak, mint maga a fiatal Ukrán állam, gazdasági nehézségekkel küzdött, nem tudta megvásárolni ezeket.

Mára elmondható, hogy a kárpátaljai kiadók száma lecsökkent, a két legjelentősebb, mely könyveket jelentet meg magyar nyelven Kárpátalján az Intermix Kiadó a és a II.RFKMF kiadója.

Az Intermix Kiadó jelen pillanatban az egyetlen olyan kiadó, mely fontosnak tartja az általa megjelentetett kötetek eljuttatását megyénk magyarlakta településeinek könyvtáraiba. Ezen kiadványok többségét

minden magyarul lakta régió települési könyvtáraiba eljuttatják. Tematikáját tekintve ezek a könyvek is Kárpátalja kulturális örökségét tárják fel, mutatják be. Az utóbbi években kárpátaljai szerzők versesköteteit, antológiákat és a közelmúlt történelmi eseményeit bemutató köteteket jelentetnek meg. Ha valaki ellátogat egy kárpátaljai könyvtárba, mind-egyikben megtalálhatóak az Intermix Kiadó könyvei. A kiadó vezetői fontosnak tartják, hogy a könyveket ne csak eljuttassák könyvtárakba, hanem könyvbemutatókat, irodalmi eseteket szervezzenek, vagy az irodalmárokat karavánba gyűjtve járják Kárpátalja könyvtárait, iskoláit, ahol bemutatják, népszerűsítik a kárpátaljai irodalmat.

Az Együtt című folyóirat, mely a kiadók jóvoltából eljut könyvtárainkba, szintén nagyban elősegíti örökségünk ápolását. A folyóirat 1967-ben jelent meg először, majd betiltása után 2002-től jelenik meg, először évente négy alkalommal, 2012-től kéthavonta. A 2002 májusában újraindított kiadvány jelenleg a kárpátaljai alkotók egyetlen kárpátaljai nyomtatott fóruma. Terjedelme 100–110 oldal.

Meglátásom szerint a mai kor könyvtárosának két fontos dolga van a hagyomány- és örökségápolás terén:

1. Feltárni, bemutatni és hozzáférhetővé tenni a könyvtárában levő egyedi, értékes kiadványokat – meglátásom szerint legcélravezetőbb az ilyen kötetek digitalizálása, valamint kiállításokon bemutatni ezeket a köteteket.

2. Mivel Kölcsény szavával élve csak a régi kor árnyai felé merengeni nem sokat ér, a könyvtáraknak ugyanilyen fontos feladata a most megjelent köteteket eljuttatni az emberekhez, melyek kulturális örökségünket mutatják be, akár épített, természeti vagy irodalmi örökségről legyen szó, felhasználva a közösségi oldalak, a honlapok adta lehetőséget, a sajtón, plakátokon keresztül eljuttatni az emberekhez az információt az új, érdekes kiadványról. Gyakorló könyvtárosokként tudjuk, a mai információdömpingben ez nem is olyan egyszerű kihívás.

Mi, kárpátaljai könyvtárosok, akiknek nincs lehetőségük arra, hogy régi kiadványokkal dicsekedjünk, igyekszünk a mostani irodalom képviselőit bemutatni az irodalom iránt érdeklődőknek, ápolni, az előző évtizedekben alkotó kárpátaljai irodalmárok emlékét. Kárpátaljai magyar irodalomról csak a XX. század második felétől beszélhetünk, ami nagy nehézségek árán tudott kibontakozni, ezt megelőzően a legközelebbi

nagyobb irodalmi és kulturális központ – ami Kassán volt – elszívta a tehetséges alkotókat. A korábban alkotók közül a legkiemelkedőbb Sütő Kálmán, kinek első kötete a két világháború között jelent meg, majd Kovács Vilmos, kit a kárpátaljai magyar irodalom legkimagaslóbb alakjának tart az irodalomtörténet és Kecskés Béla, valamint a kárpátaljai gyermekek nagy kedvence, Szalai Borbála. Ezen alkotók irodalmi munkásságát örökségnek tartják a kárpátaljaiak, hűen ápolják emléküket, népszerűsítik munkásságukat. Legnépszerűbbek ezek közül az irodalmi-zenés megemlékezések, évente megrendezendő szavalóversenyek, melynek szervezői könyvtárosok, a pedagógusokkal karöltve. Legismertebb ezek közül a Sütő Kálmán és Kecskés Béla emlékére évente szervezett szavalóverseny, idei fordulójára e hónapban kerül sor (novemberben – *a szerk.*) Som községben. Érdekes módon ápolja irodalmi örökségünket az Oroszi Községi Könyvtár (vezetője az itt jelen lévő Gáti Gyöngyi könyvtáros) bázisán működő Hangraforgó Együttes, amely azért alakult, hogy a gyerekek együtt olvassanak verseket, zenésítsék meg, a megzenésítetteket együtt adják elő. Mára a Hangraforgó nemcsak Kárpátalján, hanem az anyaországban is vállal fellépéseket. Az utóbbi időkben népi játékok tanításával, bemutatásával is próbálkoznak. Örökségünk értékes részének tartják a rovásírást. A mezőgécsei könyvtár bázisán működik a Róni tudok szakkör, ahol a gyerekek a könyvtáros vezetésével tanulják a rovásírást, résztvevői megyei versenyeknek, ahol kimagasló eredményeket érnek el.

**Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója – Budapest,
2018. november 6–7.**

November 6. – Országgyűlési Könyvtár

PROGRAM:

- 08:30–09:55 Érkezés, regisztráció az Országház épületében
09:35–10:00 Nytó zenei blokk – Pro Kultúra Füleki Férfikar
10:00–10:05 Bellavics István, az Országgyűlés Hivatala közgyűjteményi és közművelődési igazgató köszöntője
10:05–10:20 Nagy Miklós-díj átadása
10:20–10:40 Hiller István alelnök úr köszöntője
10:40–10:50 Házelnök úr könyvadományának átadása. Átadja: Hiller István alelnök úr
10:50–11:00 Dr. Fülöp Péter köszöntője

Európai kultúra – nemzeti örökség

- 11:00–11:30 Dr. Redl Károly: 150 éves az Országgyűlési Könyvtár
11:30–12:00 Dr. Monok István: Európai kultúra nemzeti örökség
12:00–12:15 Nagy Zsuzsanna: Tudomány, tudás és közösség a digitális korban. A felsőoktatási könyvtárak középtávú fejlesztési irányai
12:15–12:30 Dr. Tüske László: Mundus Hungaricus – Kulturális örökség és tudásátadás a modern magyar könyvtári világban
12:30–14:00 Ebédszünet

Az örökség ápolása

- 14:00–14:20 Barátné Dr. habil. Hajdu Ágnes: Az MKE szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában
14:20–14:40 Dr. habil. K. Lengyel Zsolt: A Münchener / Regensburgi Magyar Intézet örökségápoló tevékenysége

- 14:40–15:00 Bodnár Róbert: A kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár örökségápoló tevékenysége
- 15:00–15:20 Varga Éva: A Beregszászi Járási Könyvtárhálózat
- 15:20–15:40 Roncz Melinda: „Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék” – Kulturális örökségünk digitalizálása Szlovákiában
- 15:40–16:00 Ramháb Mária: Az IKSZ szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában
- 16:00–16:30 Frissítő
- 16:30–18:00 Az Országház, az Országgyűlési Könyvtár és az Országgyűlési Múzeum párhuzamosan történő vezetett bemutatása

November 7. – Országos Széchényi Könyvtár

PROGRAM:

- 08:15–09:00 Érkezés, regisztráció az Országos Széchényi Könyvtárban
- 09:00–09:05 Levezető elnöki köszöntő

Nemzetközi és hazai digitális megoldások és fejlesztések

- 09:05–09:25 Dr. Darányi Sándor: A könyvtári informatika és a világháló trendjei
- 09:25–09:45 Bodnár Róbert: Transsilvanica Digitalis
- 09:45–10:05 Markója Szilárd – Dr. Kenyeres István: Hungaricana
- 10:05–10:30 Káldos János: OKP-projekt (Országos Könyvtári Platform)
- 10:30–11:15 Frissítő

Szolgáltatások

- 11:15–11:30 Kelemen László: A Magyar Média és Információs Központ szolgáltatásai

-
- 11:30–11:45 Hicsik Dóra: A Szabadkai Városi Könyvtár szolgáltatásai
11:45–12:00 Rabbi Zsolti: A Pélmonostori Városi Könyvtár szolgáltatásai
12:00–12:20 Dr. Fodor Péter: Nagyvárosi könyvtárellátási modell
12:20–12:40 Ásványi Ilona: Egyházi könyvtári szolgáltatási modell
12:40–13:00 Molnár Sándor: A Contenta repozitóriumok új, analitikus része
13:00–13:05 A Világtalálkozó zárása
13:05–14:30 Ebédszünet
14:30–16:00 Az Országos Széchényi Könyvtár digitális labor, az Országos Széchényi Könyvtárban látható Corvina kiállítás párhuzamosan történő vezetett bemutatása

A résztvevő intézmények betűrendes listája:

Anton Bernolák Könyvtár
AQUARIUS Polgári Társulás
Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
Állatorvostudományi Egyetem
Babes-Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézet
Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár
Balassi Bálint Megyei Könyvtár
Barkaszi Községi Könyvtár
Bartók Béla Elméleti Líceum
Békés Megyei Könyvtár
Berde Áron Közgazdasági és Közigazgatási Szakközépiskola
Beregszászi Járási Központi Könyvtár
Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat
Bibliotheca Hungarica, Fórum Kisebbségkutató Intézet
Bod Péter Megyei Könyvtár
Branislav Nusic Könyvtár
British Library, European Collections
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
Budapesti Corvinus Egyetem
CoVia-Jucticia Kft.
Csiky Gergely Főgimnázium
Csongrádi Információs Központ Csemegi Károly Könyvtár és Tari László Múzeum
Csorba Győző Könyvtár
Csuka Zoltán Városi Könyvtár
Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár
Debreceni Egyetem
Doppio Creative Reklámügynökség Bt.
Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma
Egyházi Könyvtárak Egyesülése

ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet
ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Erdőkertesi Faluház és Könyvtár
Máté Imre Városi Könyvtár
Eszterházy Károly Egyetem
Forum Hungaricum Nonprofit Kft.
Fóti Népművészeti Szakgimnázium és Gimnázium
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Fővárosi Törvényszék
Gál Ferenc Főiskola Könyvtára
Hadtörténeti Intézet és Múzeum
Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár
Haranglábi Községi Könyvtár
Helischer József Városi Könyvtár
Hollókő Község Önkormányzata
Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központ
Horvátországi Magyarok Központi Könyvtára
HUNRA
Informatikai és Könyvtári Szövetség
József Attila Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola
Juhász Erzsébet Könyvtár
Kájoni János Megyei Könyvtár
Kaposvári Egyetem Egyetemi Könyvtár
Károli Gáspár Református Egyetem
Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet
Katona Lajos Városi Könyvtár
Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár
Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet

Könyvtárostanárok Egyesülete
Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár
Kúria Tőry Gusztáv Jogi Szakkönyvtára
Külgazdasági és Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtár
Lechner Tudásközpont
Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ
Magyar Földrajzi Társaság
Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár
Magyar Nemzeti Múzeum
Magyar Telekom Infotéka
Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ
Mezőgecei Községi Könyvtár
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Könyvtára
Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár
MTA Könyvtár és Információs Központ
Nagy Miklós Városi Könyvtár és Sárreti Közérdekű Muzeális Gyűjtemény
Nagyszalontai Teodor Nes Városi Könyvtár
Nagyszőlősi Járási Központosított Könyvtárhálózat
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
Nemzeti Közszerződési Egyetem Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár
Nyíregyházi Egyetem Könyvtára
Óbudai Egyetem
Octavian Goga Megyei Könyvtár
Országos Idegennyelvű Könyvtár
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Könyvtára
Országos Széchényi Könyvtár
Országgyűlési Könyvtár
Oslói Egyetem

Oxford University Library
Pannon Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár
Párkányi Városi Könyvtár
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont
PEDRO Kft.
Polgári Összmagyar Örömhír Média
Publika Magyar Könyvtári Kör
Puskás Tivadar Szakközépiskola
Qulto – Monguz Kft.
Rajkó – Talentum Zene és Táncművészeti Szakgimnázium Könyvtár
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Apáczai Csere János
Könyvtár
Regensburgi Egyetem Magyar Intézete
Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem
Sapientia Könyvtár
Selye János Egyetem Egyetemi Könyvtár
Simmelweis Egyetem
Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár
Szabadkai Városi Könyvtár
Szatmár Megyei Múzeum
Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár
Székely Mikó Kollégium
Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára
Szentes Városi Könyvtár
Szlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtára
Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete
Szlovákiai Református Keresztyén Egyház
Szőgyéni Községi Könyvtár
Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár

Magyar Könyvtárosok
VIII. Világtalálkozója
Budapest

Teleki László Városi Könyvtár és Művelődési Központ

Teleki-Bolyai Könyvtár

Testnevelési Egyetem Könyvtár

Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központ

Tököli Művelődési Központ és Könyvtár

TTRE Nagykönyvtár

UMIZ – Magyar Média és Információs Központ

Ungvári Járási Könyvtár

Ungvári Központi Városi Könyvtár

Univeristät Wien

Újvidéki Egyetem

Vajdasági Magyar Művelődési Intézet

Verseghy Ferenc Könyvtár

Vörösmarty Mihály Könyvtár

Képmelléklet

November 6. – Országgyűlési Könyvtár

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

Országgyűlési Múzeum, Bencze-Kovács György felvétele, 2018.

November 7. – Országos Széchényi Könyvtár

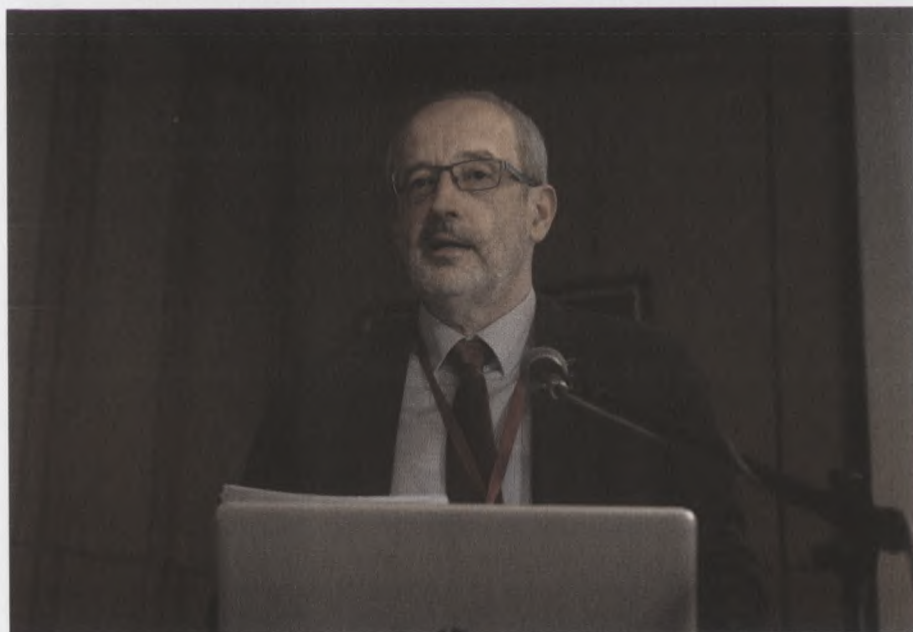
Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

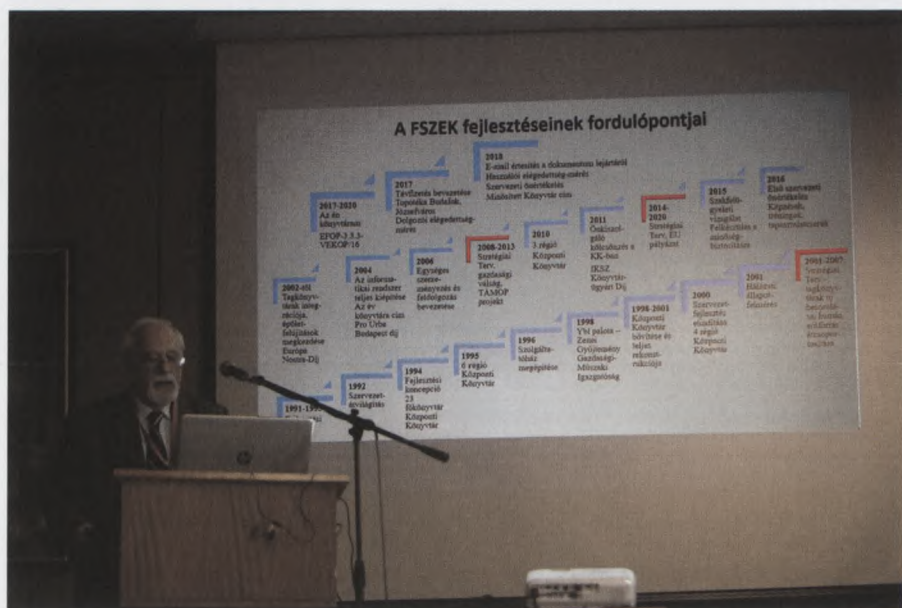
Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Országos Széchényi Könyvtár, Karasz Lajos felvétele, 2018.

Tartalom

Fehér Miklós: Köszöntő	3
Dr. Fülöp Péter: Köszöntő	11
Dr. Redl Károly: 150 éves az Országgyűlési Könyvtár	15
Ásványi Ilona: Egyházi könyvtári szolgáltatási modell	19
Barátné Dr. habil. Hajdu Ágnes: A Magyar Könyvtárosok Egyesülete szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában	23
Bodnár Róbert: Transsilvanica Digitalis	29
Dr. Darányi Sándor: A könyvtári informatika és a világháló trendjei	33
Dr. Fodor Péter: Nagyvárosi könyvtárellátási modell	37
Hicsik Dóra: Gondolatok a könyvtárban: A Szabadkai Városi Könyvtár szolgáltatásai	43
Káldos János: OKP-projekt (Országos Könyvtári Platform)	47
Kelemen László: A Magyar Média és Információs Központ szolgáltatásai	53
Dr. habil. K. Lengyel Zsolt: A Münchener / Regensburgi Magyar Intézet örökségápoló tevékenysége – Vázlat a könyvtárról és különgyűjteményeiről	57
Markója Szilárd – Dr. Kenyeres István: Hungaricana	61
Molnár Sándor: A Contenta repozitóriumok új, analitikus része	65
Prof. Dr. Monok István: Európai kultúra, nemzeti örökség	69
Rabbi Zsolti, mag. iur. et mag. bibl.: A Pélmonostori Városi Könyvtár szolgáltatásai	79
Ramháb Mária: Az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) szerepe, lehetősége a kulturális örökség ápolásában	83
Roncz Melinda: „Emlékek nélkül nemzetnek híre csak árnyék” – Kulturális örökségünk digitalizálása Szlovákiában	87

Szegedi Éva: A kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár örökség- ápoló tevékenysége	91
Varga Éva: A kulturális örökség megőrzése, ápolása a kárpátaljai könyvtárakban	95
Magyar Könyvtárosok VIII. Világtalálkozója – Program	103
A résztvevő intézmények betűrendes listája	107
Képmelléklet	113

MAGYAR KÖNYVTEÁROK VIII. VIILÁGTALÁLKOZÓJA

VI

ME

Euro